

1864

აჭრილი.

წელიწადი მესხეთ.

ჩოღება თსულებათა:

- I. — შესმა. ვაზრიელ ეპისკოპოსისა.
სოფელსა, თქმული იმერეთის ანსიე-
პისკოპოსის დასაფლავების დროს. გ. ღიდებუდიძისა.
- II. — ხაძორს აბილი. (მოთხრობა). ნიკოლოზ ნიკოლოძისა.
- III. — ლექსი სსუა ჭ სსუა შერლებისა.
- IV. — იოანე ბატონი ძული ჭ იმისი
კალმასობა. დიმი. ბაქრაძისა.
- V. — გრიცია შესსებ თ. რ. უ. მის
ერისთავისა. თ. ილია ჭავჭავაძისა.
— გრიცია ლოცოთი ლოთობასეც
ქუთაისში. თ. შაქ. ერისთავისა.
- VI. — სსუა ჭ სსუა ანბავი. (ისილე შეორე ვვერდსეც).

რეილისს.

ვერესელიძის ცნობგრაფიაში.

შესავა.

იმერეთისა და გურჯისტანის კეთილშობილისა წოდებისადმი, თქმული წინეთ დაფიცებისა მისისა აღმოსაჩნევად გუბერნიის და უმჯდის წინამძღურებთა. ჩუა-სა წელსა, იანვარს.

საქმე რომელმან შეგარბნა თქუენ, კეთილშობილხო თავადხო და ასნაურხო იმერეთისა და გურჯისტანხო, და რომლისა კეთილთა სჯივისთა აღსასრულებლად თქუენ უნდა სთქუათ ფიცი წმიდასა ამას ეპატოსიასა შინა, საქმე იგი არს, ფრიად მძიმე და ღირსი ყოვლისა ყურადღებისა, არათუ მხოლოდ თქუენათს, არამედ მთელისა საზოგადოებისათს, გინადგენ კეთილმდგომარეობა და ბედნიერება თქუენისა წოდებისა განაგრძელებს ბედნიერებასა ყოველთა შორის სსუათა წოდებთა. დღეს თქუენ უნდა აღმოიჩინოთ თქუენ შორის

ზიანი განსაზღვრის და სავაჭროსა, რომელი შემ-
 ლებელ იყვნენ აღსრულებდ დიდის მათისა მო-
 გალოებისა. ნუ დაიფიქრობთ კეთილ-მობრუნო,
 რომელ სჯული რუსეთისა მისცემს თქვენს გან-
 რხეულთა დიდს სამართალსა და მოითხოვს მათგან
 გრცელსა მოქმედებასა. იგიანი უნდა შეუძღვომელ
 იყვნენ შირის თქვენსა და მთავრობისა, იგიანი
 უნდა გამოიკითხავდნენ მმართველობისაგან ყოველსა
 რაცა განამტკიცებს კეთილ-მდგომარეობასა თქვენსა;
 იგიანი უნდა დაესწრობოდნენ ყოველსა განკარგუ-
 ლებასა მთავრობისასა შესახებ თქვენის წოდებისა,
 მათ უნდა ჰქონდეთ ყურადღება, რათა არცა ერთი
 თქვენგანი არ შეარცხვენდეს თქვენსა წოდებასა, არ
 ითმუნდეს უსარგებლობასა, არ იყოს შეწყვეტულ
 და არცა აწუხებდეს სხუთა; ზოლოს გიცევი, მხო-
 ლოდ ერთსა, და ერთი ესე საკმარად გამოჩინეს თუ
 ვითარ მძიმე არს მოგალოება მათი: მათ ძალუძს
 რათა თქვენ შირის არ იყოს უსარგებლობა და
 მართლმსაჯულება ეღირსებოდეს თუთოეულს თქვენ-
 განსა.

ამათ ყოველთაგან ცხად არს, თუ ვითარითა
 სიღრთისილითა უნდა შეუდგეთ თქვენ აწინდელსა
 რჩევასა და აღმარჩევასა და მით გამართლოთ
 წოდება თქვენსი. აქა თუთოეულმან თქვენმან

უნდა დაივიწყოს ყოველი მოყვრობა ზ მტრობა
 ზ მისცეს სმა თუნი ზირ მოუინეტად მსოლოდ
 მათ, რომელთათვის გული მცხვას მას, ვითარცა
 კაცთა გონიერთა ზ კეთილთა. უკეთუ აღმოჩნდეს
 წინამძღვართა თქუქსნთა არ ყოფილიყოს მინდო-
 ბილი თქუქსნდამი, ზ თუთ მძარიებლობა აყენებ-
 დეს მათ, მაშინ მალ გეფათ დრჯუნად ზ შეიფ-
 რებად, ვარსა ოდეს მოწყულებს კელშიფემან
 თქუქსნმან თქუქსნგე მოცინდო ზრუნკა თქუქსნისა
 კეთილმდგომარეობისათვის, ნასუსი აღარ გეძმებათ
 ამიერიდვან, უკეთუ თქუქსნგანგე რჩეულნი არ
 იქნებიან ღირსნი ზ ზაციოსანნი. ჯერ არს რათა
 რჩეულნი თქუქსნნი იყვნენ გამოცდილნი ზ ღრმად
 მტერიგეულნი, რათა ცხადად სუდვიდენ ყოველთა
 თქუქსნთა ნაკლულეფებთა, საჭირაოებთა, ზ არა-
 თუ სუდვიდენ, არამედ იცოდნენ ზ მუქლოთ ზაე-
 ნა საშვალეებისა მოხზობად მათდა; სადა უმეტეს
 ყოველისა ჭქანდეთ კეთილი გული ზ უყარდესთ
 სიძარითლე ზ შირთლ მსაფულები.

ვარსა ზაციგეცემულნი თაყადნი ზ აზნაურნი,
 აწინდელი თქუქსნი აქ მტერიებულები მარტო მათ
 არ უნდა დაბოლოვდეს, რომ აღმოაჩინეთ წინამ-
 ძღვარნი: არიან სხუნი უფილესნი ზ უსაჭირაოესნი
 სიგანნი, რომელთათვის ჯერ არს ჭყითა რჩევა ზ

ზრუნვა. ვსარგებლობ მეცა აწინდელითა შეკრებულგებითა თქუძნითა, რათა გამოვიცნადო ვულის ზრასეანი ვულისა ჩემისანი. დარწმუნებულ იყავით კეთილშობილხო, რომელ მსოლოდ სიყვარული მამულისა ჩემისა მათქმევიებს მე. არ ვეძიებ მე სარგებლობასა ჩემსა, არამედ წარმატებასა თქუძნსა. მიიღეთ ჭაზრი ჩემნი სიყვარულითა ჭ ალასრულეთ რჩევანი ჩემნი უკეთუ ვეჩუძნენ თქუძნსასარგებლოდ ჭ ჭეშმარიტად.

უწინარეს ყოვლისა ვიტყვ: ჩუძნ ყოველნი მიჩუძნულ ვართ ფიქრობად, ვითამც ყოველი ჩუძნნი წარმატება ჭ ბედნიერება დამოკიდებულ იყოს მმართებლობასედა: სრულიად უსაფუძვლო არს ჭაზრი ესე მინო ჩემხო! მმართუძნლობასა, რაც გინდა მამობრივი ჭ კეთილშობილურე იყოს იგი, ვერ შეუძლია ჩუძნნი ცაბედნიერება, თუბცა მრავალიც იცადოს, უკეთუ ჩუძნვე არ ვეცდებით ჩუძნთს. საბრალო არს საზოგადოება იგი, რომელი ყოველსა ვლის მთავრობისაგან ჭ არა თავისა თვისისაგან. ისტორია ცხადად გვასწავლის ჩუძნ რომელ ესე ყოველი განათლება, კეთილშობილშობილება, ბედნიერება, კეთილწყობილება ვერონიის საკელმწიფოთა შინა წარმოადგა თუთა საზოგადოებისა მეცადინეობითა ჭ სშირად გარეშე მთავრო-

ზის შემწობისა. თუ მე ჩემს თავს არ შევეწვი
 ზ არ ვეძიებ ჩემსა წარმაცემას, სსუა როგორ შე-
 შეწვივა შე; ეგრეთვე სასოვადოებს ვინ ვაბედნი-
 ერებს, უკეთუ თვთან არ ცდილობს. ამისთვის
 თქუწნა კეთილშობილხო, არ უნდა მოძალოთ
 აწინდელი თქუწნი შეკრებულება უნაყოფოდ, არამედ
 იფიქროთ მისთვის, თუ რაა შეწვივა წარმაცემასა
 თქუწნასა.

აწინდელი დროება კეთილშობილხო სრული-
 ად სსუა არის ზ მოითხოვს სსუათა განკარგულე-
 ბათა ზ უზრუნვათა, ვიდრე წარსული დროება.
 თქუწნ ეოველთა ეესმისთ ზ იცით რა დიდი
 ცვლილება წარმოებს რუსეთში, უმეტესად კეთილ-
 სა წოდებასა შინა. ქუწყანაწინ მიდის ძმანო ზ
 ჩუწნ დაგრჩებით მედგარნი? რითა ვართ ჩუწნ
 სსუათა უცუდესნი? რა მოეგაკლო ჩუწნ ღმერთ-
 მან? ცოდვა იქნება ზ სირცხული ჩუწნთვს, უკე-
 თუ ჩუწნ დაგრჩებით უზრუნველ ამ ყამად! კვა-
 ლად გოცეჯ, დიდ-დიდნი განკარგულებანი ზ ასა-
 ლნი წესდებანი ეგესმის ჩუწნ ეოვლის მსრიდამ
 ზ ჩუწნ დაგრჩებითაა უზრუნველ? ნუ იქნებიან!
 მადლითა ღმერთისათა ქუწყანა ესე ჩუწნი შეიქმნა
 ასო დიდისა ზ გრცელისა რუსეთის სახელმწიფოასა
 ამისთვის, ვითარცა ეგამსა შინა კაცისასა, ერთი ასო

ვერ შეიძლება იქონიოს კერძობითი განსვადი-
ლი უსოვრება, ვერუთვე ქუჭყანასა ხუჭყნა ვერ
შეუძლიან იუსოვროს კერძობით, ჭ არ მოასდინოს
ცვლილებანი, რომელნი წარმოებენ რუსეთში.
უძეობენ არს რათა ხუჭყნე, აღრიდგან, გიწყოთ
ფიქრობა ჭ სრუხვა ორთა მათ უდიდესთა საგანთა
ზედა, რომელსა შინა აწ ვართულ არიან რუსეთისა
კეთილმოძილნი წოდებანი ჭ რომელთა კეთილად
დაბოლოებასა ვლიან ჭ ცდილობენ ივინი დაუც-
სრომელად, ესე იგი განათლებისათჳს ყოველთა
წოდებათა ჭ შებატონება ჭ ყძებთა შორის უძ-
ფობისისა დაწყობილებისათჳს.

ვიწყით, ძმანო ხუჭყნა ამ ორს საგანსედა
ფიქრობა. კმალოდ ვიტყუ, არ შეგვიძლია ხუჭყნა
გვიან იქნება თუ აღრე, არ მოვასდინოთ ცვლი-
ლება დაწყებული რუსეთში, ვარნა უძეცხად და-
უფასებელი ნაცივი იქნება ხუჭყნათჳს ჭ ხუჭყნის
წოდებისათჳს უკეთუ ხუჭყნე კეთილითა ნებითა
ვიწყებთ ფიქრობად ამასედა. ვიტყუ ხუჭყნათჳს
ღ ხუჭყნის წოდებისათჳს, ვინააღგან ამ შემთხვე-
ვაში მეც ვიკუთვნი თქუჭყნს წოდებასა, ჭ შმარ-
თებს ვეწიარო აქა თქუჭყნსა სრუხვასა. ამით
უძეცხად იცანით კეთილ-მოძილნო, რომელუ შირ-

მოუთხლად გოცევი, რასაც გული მეცევის, იმს
გოცევი.

გაბრელო, გზისკობოზი იმერეთისა.

ს ი ტ ვ შ ა,

თქმული იმერეთის არხიანისკობოზის დასაულოგე-
ბის დროს.

«ამო ამოთა ზე ყოველივე ამო არს.» ყოველ-
თა ამის სოფლიოსათა, ესე იგი ღირსებასა, ნაცი-
გსა ზე ყოველსავე დიდებასა კაცისასა, აღრევს ზე
შეკროებს საშინელი იგი სიკუდილი მკვლევართა თა-
ნა მიწისათა. ბრწყინგაღესი კარისხნი, რომელნიცა
განაკვრებენ მსოფლიოსა, დაიფარვიან ზე განქარ-
დებიან წყუდიადსაშინა საფლავისასა, ვითარცა წუ-
თიერი ჩუწნება. საჯრფოთა საგრძნობელთა ჩუწნ-
თუს ვმაყოფილებათა ზე შექცევითა, ერთი ოდენ
წარმოდგენა საუკუნოსა, შესცვლის მწუსარებად ზე
სინანულად. განცხრომისათუს ზე შეგობრობისა
უკანასკნელ მიუწყავთ ჩუწნ მწარეთა ცრემლთა,
ზე ესრეთ, რომდენსაცა რასა მიიღებს კაცი სოფ-
ლისაგან უბვე თანა ამს მიქცევად სოფლისა კიბესა

ზედა საუკუნოა. სასილველო ესე სამწესარო
 ცხადად ზეშმარიტად დაგვიმოცავენს ჩუქნ,
 ამაოებასა კაცობრივობისასა. მწყემსთ-მთავარი ესე
 ჩუქნი შეპეული სათნოებითა, ზე განშეგებული
 ქუჩუნიურითაცა დიდებითა, აწ სამშენველსაცა მოკ-
 ლებული შევალს ბნელსა ამას საფლავსა, ხოლო
 წმინდასა ზე საღმრთოსა თსეშა მისსა ზედა არს
 ბეჭედო საშინელისა სრწნილებისა. გუშინ ცბი-
 ლად ზრასკიდა შეგობართა ზე მოყვარეთა თსსთა
 თანა, ზე დღეს მიერემის საფლავსა გრილსა გულ-
 სა ნოციოსა მიწისასა. ზი შენ ღმერთო, მსგავრსა
 თსსსა შინა მარად მართალო! ნუ უკუტ ამისთს
 ოდენ მოუწოდს კაცსა, სოფელსა ამას შინა,
 ყოვლისა შემძლებელი იგი სასიერება შენი, რა-
 თამცა იშუეს ზე მოკუტდეს? რა არს კაცი შემდ-
 გომად ამისა, წინაშე ჭინჭველისა, რომელიცა
 ფერსთა ქუჩუშე მსწრადღო მსრბოლისა მო-
 გზაურისთა განილევის! ზი საცო მღრთისა სათ-
 ნობაო! ამისთს შეეწირვენაა მოყვარენი შენი
 გულსა ზე სულსა თსსსა, რათამცა შერაიძინონ
 ქებანი ზე შეიმოსონ დიდება, დაუცევონ იგინი სილ-
 რმესა შინა საფლავისასა? ესრეთ, ნუ უკუტ ჭასრი
 აღმაფალი საზღვართა ძლით სოფლისთა, საყდრისა
 მიმართ საუკუნოასა მტურეველი სრულებათა

მისთა, ზე შუამოსადებელი ქუჩუანასა ზედა სამსა-
სურებულად მისდა, სულიერისა საკურთხეველისა;
ჰმარო, — რომელი წამისყოფასა შინა ერთასა, მოგ-
ლის ცასა ზე ქუჩუანასა, საუკუნოთა, ყოფილთა
ზე მომავლთა თუო საუკუნესა შინაცა ვერა შინა-
გნელი მწრადულ მოცუენარებისა თვისისათუს საზ-
ღვართა, შეერთდეს მტუტრთა თანა? ნუ უკუტ
საგება იგი ღუთისა, სული ჩუქნი დამტეს, მსგა-
გსად ლამზრისა, ზე გული მეობლიო სასიერებითა,
სიმძულითა ზე კეთილთა წადილითა მსხვერწლ
ექმნეს სრწნილებასა? ხოლო სასოებანი ზეციურნი
ზე საღმრთონი იგი სურვილნი განქარდენ ვითარცა
ახრდილი რადმე? ზე ამისათუს აღიყვანსა კაცსა
სიბრძნე ღუთისა ხარისხსა ზედა დიდებისასა, რა-
თამცა მით უძლიერეს შთაადგოს იგი, უფრსკუ-
ლსა შინა ამოგებისასა! სადა უკუტ არიან აღთქმა-
ნი იგი სასარებისანი, «რომელსაცა ჰწმენეს ჩემი
არა სადამე წარსწემდეს.» სადა არს სინარული იგი,
რომელსაცა საინოება გულსა კაცისასა მიანიტებს
უქმთა უბედურებათა ზე ურგათა შრავალთასა? რასა-
ცა უკუტ ჰკმნობდა ზორფიორ მოსილი წინასწარ-
მეცუტული იგი ისრაილისა, თდეს განმტვრევი
ამოგებისა წუმენდულთა კმაყოფილებათასა იტყოდა:
სიძართლითა ვეჩვენო, ზირსა შენს ღმერთო,

განვსძლე ვ. მოხინკებას დიდებისა შეხისასა. » ნუ ეს-
 რეთ კეთილ მსახურხო მძებნელხო! არამედ ბო-
 როცა ბორცვი, ზ სანთთა ღუთისათა მიეგოს
 კეთილი, ჭეშმარიტება ესე არს საუკუნო ზ მარ-
 თაო. გარნა საღლა უკუტ არს მოქმედება მისი,
 მაშინ რაჟამს ცხოვრება ესე არს ბრძოლა, სადა-
 ცა წინა აღმდეგი მსარე შეიძოსს მღვვასა! არს
 ღმერთი მართალი ზ ჭეშმარიტი ზ მსჯავრი მი-
 სი არა არს, ვითარცა მსჯავრი კაცისა, «მე მიგა-
 გებ კაცად კაცადსა საქმეთა მისთაებრ,» იცუვს
 იგი, მისაგებელი სათნოთა მისთა კეთილთა შინა
 მისთა არს, რომელიცა ესრეთუტ უსრწნელი არს,
 ვითარცა უკვდავი სული ჩუტნი. ზ ესრეთ მწე-
 მს მთავარი ესე ჩუტნი აღსავსე მგვჯიურთა სა-
 ნოებათა, აწ მძუღობით განისგენებს სასიკუღინესა
 ცხედარსა მგდა, განჯალს მძუღობით ზ წარსდე-
 ბის მუნ, სადაცა მისედეჯცა არა ყოველთა მალ-
 უმთა თზნიერ შეძრწუნებისა. გარნა კეთილმსახურხო
 მძებნელხო, რათამკა თუთოეული ჩუტნგანი ყო-
 ველთათვს საშინელსა სასესა სიკუდილისასა განე-
 როს ზ ბნელი იგი საფლოგი არა ეხვენებოდეს,
 ესრეთ საშინლად, ვისილოთ კურთსეგითა მალალ
 ყოვლად უსამღუდელოესისა მწემს მთავრისათა
 თუ ვითარნი უკუტ ღონის ძიებანი სასმარ არიან

აქუნდეს ქრისტიანეთა შირის შარ საშინელებათა
მათ სიკუდილისათა.

ზირველად რათამცა აღესრულონ კაცი მშუ-
დობით, სახმარ არს მისთვის აქუნდეს სიძარბულე
შ უბიწოება, რამეთუ ყამსაცა ცხოვრებისასა ფრი-
ად შმიძე არს. ოდეს სზნისი ცხადად წარმოვედი-
ვენს, სსუათა ჩუწნ მიერ ქმნულსა ბოროტსა,
ვარნა ესე ყამსა სიკუდილისასა ას გზას უშიძეს
არს, რაყამს სზნისი იქმნებას უწმიდეს შ უც-
ხოველეს, მაშინ ბნელები მსედელობა შ ეძი-
ებს განსასვენებულსა. შსაჯეთ შ ისილეთ, ვითარი
უკუტ იქნების განსასვენებულისე, რაყამს ვრამამად
წარმოუდებთან კაცსა ნყოფნი ფიცსელობისა შ
სიბოროტისა მისისანი! შ არა ესე არსა იგი სა-
შინელები ოცნებანი, რომელთა მიერცა სძირად
იტანჯვან კაცნი ყამსა სიკუდილისასა? ჩუწნ ამას
ვეონებთ შ გუბნობთ ვნებულებად სსე-
ულისა. ვარნა სსეული არა სრულუბით ბოლუ-
ულ არს; რამეთუ სსუამცა რამდე ვუწნმა ჩუწნ
ლუთისა შიძირათ განსვენებულისა ამა მკუფისაგან.
უკეთუშცა არა იყოს შკაგრობილ ვნა შისა სა-
ვრველოთაგან სიკუდილისათა, შ უკეთუ აქუნდა
ელშწიფება უბნობად, მაშინ გამოგვოსადებდცა
განსაცვრეებულსა შეშმარიტებასა სსეულით იგნე-

ბოდიან მართალნიცა. გარნა სული მათი განგი-
 ღოდა ჭ იხრადღა უფლისა მიმართ მძღობით,
 მით, რამეთუ ჰსცხოვრებდენ იგინი უფლისა თანა
 მძღობასა შინა. სზნიდისი მათი იყო რა მარადის
 ამძღობით ამძღებდა ჭ განუსვენებდა სსეულსაცა
 მათსა. სოლო სული თავისუფალი სიმძიმეთაგან
 ცოდვათასა ამაღლდებოდა ქუჭყანით ჭ აღფრინდე-
 ბოდა ცად მიმართ; რამეთუ ვითარცა იქნების
 ცხოვრება გაცისა, ვერეთუჭ სიკუდილიცა მისი.
 მეორე ღონისძიება წინააღმდეგ საძინელგებათა
 სიკუდილისათა, არს სიყვარული ღუთისა. რამეთუ
 ვითარცა ძე, რომელსა ფრიად უყვარს მამა თუ-
 სი ჭ განძობრებულ არს მისგან მრავალსა უამსა,
 განემსადების იცვრითოს ყოველივე სიმნელე მი-
 რათუ იქცეს სასლს შინა მამისა თუსისასა; იგი
 არა მისედავს არცა მძუნვარებასა ღელვითა ზღუ-
 სათა, არცა სიმაღლესა მათასა ჭ არცა სსუთათა
 ჭ სსუთათა საძიშროებათა; ვერეთვე ვისაცა უყვარს
 ღმერთი, სინარულით იხრადღის საფლავად, არა
 მისედავს არცა იწროებასა ჭ არცა სიმნელესა
 მისსა, ვინადგან უწყის, რომელ ესე არს მხო-
 ლო ჭ ჰემძირიტი ვსა, რომლითაცა მიიქცევის
 სსლოდ მამისა თუსისა. გაცისა მისთუს,
 რომელი არა შეიყვარებს მამასა, სეცოურსა ჭ

არცა მზევასდ ყრმისა შემსტეღლავს გულსა
 თვისსა მემამულობისა მიმართ ზეცუურისა, განსლვა
 სოფლისა ამისგან სსესა უცხოთა სოფელსა შინა,
 იქნების სსინელ ჭ შესამრწუნებელ; ვინააღვან
 ვითარ უკუჭ გამოსცხადეს იგი წინაშე ღუთისა,
 რომელსცა ეოველსავე ცსოფრებასა შინა
 თვისსა ანუ დაუფიწებოეს ჭ ანუ განურისსებოეს იგი.
 კაცი ესრეთი მსგავს არს შონისა მის, რომელიცა
 ივლტოდის რა უფლისაგან თვისსა, იქმნეს შენ-
 ყრობილ ჭ მოიქცეს იმულეებით უფლისავე მიმართ
 თვისსა. ვიტყვ: კაცსა ამას არცაღა თვალოთა შედ-
 გმად მალუქს მას ზედა, თზნიერ შიშისა ჭ ძრ-
 წოლისა.

შესამე საშუალობა წინააღმდეგ საშინელისა მის
 სიკუტდილისა, არს აღვსება სულისა წმინდისა. ნე-
 ცარება ესე, მსშენელხო თზნიერ ჭირვისა ექნე-
 ბოდის თზთაეულისა ჩუჭნეანსა, დაღაცათუ ჩუჭნ
 თზთ თავით თზსით არა მოგაკლდებოდეთ მას, შით
 რამეთუ მადლი სულისა წმინდისა მოეფინების
 თზთაეულისა ჩუჭნეანსა ზედა. თზთ დასაწყისსავე
 შინა ჩუჭნისა ახლისა სულიერისა ცსოფრებასა,
 ესე იგი ყამსა საიდუმლოთა ნათლისღებისასა, ჭ
 ეგრეთვე ყამსა შირონის ცსეებისასა, ჩუჭნ სილგად
 აღვიბეჭდებით ბეჭდითა სულისა წმინდისათა.

ერთ სსედეგ ჩუჴს ეოველთა ქრისტიანეთა შორის
 ჴიგის სული წმინდა ჳ ამისთჴს ჩუჴს ეგქონანცა
 მრავალნი ღონის ძიებანი ჳ საშუალობანი წინააღ-
 მდეგ საშინელებათა სიკუდილისათა, ვარსა ეკალა-
 დცა ვსპრწით ჳ ვეეშინის სიკუდილისა, ესე
 მისთჴს, რომელ თჴნიერ საცხებელისა კეთილთა
 ჴაზრთა, ჳ საქმეთასა ცეცსლი სულისა წმინდისა
 მუის დაძეგბის ჩუჴს შორის შოძრაობისაგან ვნე-
 ბულებათასა, ჳ ბეჭედი ცხოვრებისა ბნელდების
 ჳ წარინოცებას სულსა შინა ჩუჴსნსა ღელვარე-
 ბათა მიერ ჴლჴსა მის მეწამულისათა, მით რამე-
 თუ ჩუჴს აღვიგსენით სულითა ამის სოფლისათა,
 რომელიცა ვანგრძნობასა შინა ცხოვრებისა ჩუჴსნი-
 სსა, სძირად იქცევის თჴთ ვრიგლად ჳ ჩუჴსნცა
 ვგარყეგს ვითარცა მტუჴწრსა; ხოლო ეჴმსა სიკუ-
 დილისასა უმეჯეს ვანმეინდების ჳ აღმფოთდების
 ღწაღვილთა სსსართა სსეულისა ჩუჴსნისათა, ჳ
 ვაჴ მისდა არს ვინაცა უკუჴ ვიდრე შოწვენადმდე
 სიკუდილისა ვრჩდეს ვანძარწნელსა ჳ სრწნადსა
 სულსა შას: რამეთუ. კაცისა მის აღმოგძუნგა
 იუოს ვხოჯოჯსეთებრი, ვანგრილდეს რა სული
 სასიკუდინესა ცხედარსა ჴედა მღებარისა, ვანკრ-
 თეს ვული მისი ჳ აღირიოს საგანე ცხოვრებისა
 მისისა. დასასრულ თჴთ სარწმუნო ღონის ძიება,

რომელითაც კაცმა განეროს შიშისაგან სიკუდილი-
 სი, ან სსოფელი სარწმუნობა ღუთისა შიშით.
 ჭ ესრეთ ქრისტიანენო, თზიერ სარწმუნობისა
 სამნელო არს სსოფრება სოფელსა ამასა შინაცა,
 ვარნა ასეზის უმნელეს არს ყამსა სიკუდილისასა,
 რამეთუ სსოფრებასა ამას შინა პრავალნი რამდე,
 ვითარცა ჩუქნ ვეჩხეგნების, ვემსასურებენ ნაცვ-
 ლად სარწმუნობისა ჭ მიჭფარაგენცა მას, ვარნა
 ყამსა სიკუდილისასა არა რასა ძალუძს მსასუროს
 კაცსა ნაცვლად მისსა, რამეთუ ყამსა ამას ნუ
 უბუჭ კაცი მოსავ ექმნეს თავსა თვსსა, ვინა
 მამაცობასა, ვინა სიბრძნესა თვსსა, ჭ ანუ თვთ
 სათნობასაცა თვსსა? მუნ ჩუქნ განექარდებით
 სოფლისათვს ჭ სოფელი ჩუქნთვს; მუნ წარმოდ-
 ენა სოფლისა არს საშინელი განკითხვა ჭ მსჯავ-
 რი თვთოეულისათვს, ჭ ამისთვს სსმარ არს შე-
 წევნა ზეციური, ყოვლისა შემძლებელი, ჭ სს-
 მარ არს მუნ არაოდენ შუამდგომელი, არცა ან-
 ველოზნი, არამედ თვთ უფალი. ვინამთვან სსეგლ-
 სა ოდენ მისსა ერზდიან ცანი ჭ ქუჭყანა, ჭ
 სმარწიან წინაშე მისსა ჯოჯოხეთი ჭ ყოველნივე
 სულნი ჯოჯოხეთისანი. ჭ ამისთვს სსოფელითა
 სარწმუნობითა უფლისათა განვლით საშინელსა
 უფრსკულსა სრწნილებისსა ჭ თვზიერ ბორკილისა

მიგეწიფებით თაგისუფლებსა შჯლთა თანა ღუთი-
სათა. მიუყვილებლობითსა სტვიროებასა ღუთისა
მიმართ სარწმუნოებისსა, ყამსა სიკუდილისასა,
მშუწნიერად განგვკსადებს აწმიდა ეპკლესია ჩუწ-
ნი, მიუბყრობს რა ჯუჲარსა ეკლთა შინა განსკე-
ნებულისათა. — გარნა ქრ. სტვიანო! რათამცა ჯუჲარსა
მას აქუბდეს მალი მოქმედებად ჩუწნდა შე-
წგნისა, ყამსა სიკუდილისა ჩუწნისსა, ჯუჲარსა
რათამცა მოქმედებდეს იგი ჩუწნ შორის, ყამსა-
ცა ჩუწნისა ცხოვრებისსა, ჭ აღმოფსკრიდეს
ცოდებათა ჩუწნათა. ჯუჲარი ზყობილი ეკლთა შინა
შესკენებულისათა დაშაებ.ს საულაქსა შინა, ჭ
მიეცემის მისთანა სარწმუნობასა. სალო სეულ სა-
თანა აღვალს ჯუჲარი იგი, რომელიცა ცხოვრე-
ბასა ამის შინა შაუთისნავს მას თაგისა თჯსსა-
თჯს; ჯუჲარი ესე არა განისარწმუნების მიწასა შინა,
არამედ მისთანა სეული წარსდგების რა ყამსა
მსოფლიოსა განკითჯსასა, ექსების მას იგი
შეამკობელად უკუხისმდე. აჰა ქრისტეს მოყვა-
რენო მსმენელნო! იგი საზრდელნი სეულისანი,
რომელნიცა შემდგომ საფლავისა, კაცისა ზეცად
მიუბნებად თანამეგბ არიან; ჭ ვინადგან დღეს
ანუ სვალე ჩუწნთჯსცა მოიწევის განწყობული
ყამი იგი, ჭ ჩუწნცა მსგავსად ღუთივ შესკენე-

ბულისა ამის დაიდებით ბნელსა საულავსა ჰ
 გრილსა; ამისთჳს ჩუქნცა თანა ვემს ვსცხოვრე-
 ბდეთ ესრეთ, ვითარცა ითხოვს დიდი ჰ ნეტარი
 წინათ დანიშნულობა ჩუქნი. ჰ მიგაქცევდეთ
 მხედველობასა ჩუქნსა უსძარეს ცად მიმართ, სადაცა
 არს მამეულობა ჰ საეანე ჩუქნი. დრო არს ასწა-
 რესი სობოლისა ჩუქნისა მსარესა შინა საუკუნოსა,
 სოლო კეთილნი ამის სოფლისანი არა არიან ნე-
 ცარებანი, არამედ სასიამოვნონი ბორცენი ვსასა
 ზედა ცხოვრებისასა, რომელთა ზედაცა განუისვე-
 ნებთ ჩუქნი, ვითარცა მოგზაური ამის სოფლისა-
 მაშვრალი ჰ ცვირთ შვიმე ჰ მით უმეტეს მსნედ
 ჰ გუოს მოდვინედ ვრბით ადვილსა ჩუქნსა
 მამეულობისასა. დასასრულ არს უკუტ ვიტვოდე
 შენდამო მწყემსთ მთავარო ჩუქნო, რომელი გან-
 სვალ ჩუქნიან! შეკთხსავთ შენდა ვვრვუნსა ქე-
 ბისასა, ვარნა თავსა, რომელსა ვანლევს საჭურ-
 გელი სიკუდილისა, არა ძალუძს ცვროვს მისი.
 განვაცხადებთ ყოველთათვე ქუჭლის საქმეთა შესა-
 ბამთა მწყემს მთავარისათა, ვარნა ამის ვერლარა
 ინშენს ყურნი შენნი მღებარენი მიწასა შინა,
 რომელთათჳცა შეძერა ვერცაღა ქუთილსა ძალუძს.
 ალუძართავთ ნაცვიად შენდა რვალსა, ვინა ძარძარი-
 ლოსა, ვარნა სიშვიმესა შინა ამისსა, მოუძლურდე-

ბიან ძეგლი მარჯალიანი, რომელნიცა ბუნებაჲს
 მუდითა მიმყოფრებითა მიიზიდნა პილად ზე ენ-
 სვენებად. ზე რაღა უკუთ ვითქუთა შენდა ენ-
 სვენებულთ მეუფეთ! აჰ! ესერა შენ აღსრულე
 მუდობით მოცნაურობა შენი ზე ველადმნილება ზე
 სისენებე სოფლისა ამის, ამიერითგან არღარა შეს-
 ძრავენ სულსა შენსა, რამეთუ შენ განგლე ადგი-
 ლი ვოდებისა, ზე დეიკვდრე შვეციურსა ქალაქსა
 შინა ზე ესრეთ განსვენე შენსა მთავარო ხუცხო
 ვიდრემდის არა გესმას შენ კმა ანგელოზისა, ზე
 ვიდრემდის არა განგელუმოს შენ გრძელ-უმიერისა
 პილისიგან სეუზრძან ლუიისამან, ოდესცა გეგუ-
 ლეების შენ ერთ სსენთა შენთა თანა მიგებებად
 სიძისა შვეციურისა, ზე აწ თქუცხცა საყვარელხო
 სამწესონო! მოვედით ამბორებად უკანასკნელთა
 ამბორ-ყოფითა განგრილებულთა კელთა შენსა
 მთავრისა ხუცხოსათა, ვეამბორნეთ ზე დავეგნეთ კმა-
 ლად მისთანა, რომელსა განგემორებით ამიერითგან
 მარჯალსა ექმსა. ამინ.

გ. დიდებულთა.

ჩამორჩობილი.

მოთხრობა.

დანიში ყოველთა იყვნენ სსელოგანნი ექი-
მნი. ოც ჭ სუასი წლას წინეთ საკვრელოს ჭ
თვთქმის მუქლებელისა შემოსევისა დოკტორ
სტუენსისა, რომელსე მამან ლანარაკობდენ მთულ
ევროპაში იყო დახიის კარსედ ექიმი ითანე ტე-
ლაი, რომელი აღსებულ იყო თავის თანამედ-
როებითა ოქროთი ჭ სახეულებით, მას ჩინებელი
წარმატებისათვის ჭ გამოჩინებისათვის ექიმი ბაძი.

ესლა ჩუჭნ შევიპლიან ვიფიქროთ რომ ეს
ქება ვადიდებული იყო, მაგრამ ის ამტკიცებს
რომ უწინდელნი მოდემანი უმეტესად მადლობე-
ლნი იყვნენ. ესლა ჩუჭნ არ დაუყარებთ სიკვ-
რეს სწავლულებთ ჭ მათ გამოჩენას ეველსუდ მთ-
ვითხროვთ დასამტკიცებლებს, მაშინკი სისარულით

უკრებდნენ ყველას ჭ ავსებდნენ ცელაის სიმ-
დიდროთა ჭ ჰატვისცემითა, უმჯირესის გამოჩენი-
სათჳს სწავლაში.

ამ ნაირათ დიდება ცელაისა განთქმულ იყო
მთელს ქუჩუანაზედ, მფარველობა კოროლის სა-
სლისა მლიერ ესმარებოდა მის სასელოვნებას. სსუა
ევროპის ფაგულტყები, რომელნიც სისარულით
დარქმევდნენ მას პარლაცანს, იყვნენ ვახუშტულ-
ნი, ჭ ვერ შეეძლოთ მისი მკება რადგანც უუუ-
რებდნენ ჰატვისცემას ჭ მინდობილებას მისდამი
პრინცებთა ჭ სასელოვანთა დიდკაცთა. ისინი ერთ-
მანეთის უწინ აქებდნენ მას ჭ უგზუნოდნენ მას
სწავლულ დილობებს. ამისგანა ~~დაკვარი ცე-~~
~~ლაი ესრეთ გასელოვანდა, რომ ვისაც ის სწა-~~
~~ლობდა ის თავის თავს ბედნიერად ითვლოდა თუ-~~
~~ცანდ მომკუდარიყო მისიბ წამლებისაგან. ერთის~~
• სიტყვათ ის იყო გიორი, თრატორი ექიმობისა,
შემოსვეულოყო ვოველივე ჰატვისცემითა, რომე-
ლიც აცდუნებდა მას თავის მოუყარებასა ჭ ის შე-
აგულთანებდა მას ასაკასულ გამოჩენასა.

იმან გამოჩინა მრავალნი სასარებლო საშუა-
ლებანი, მოარჩნდა მკაცსა ფსისს ვანებითა, რევმა-
ტიზმეს — მომკუბელ ტრანსპირათითა, ჭ ცი-
მენდა კაცის არსენალს, სსუა ჭ სსუა მიკსტურებითა

რომელთა არქმევდა სსუა ჭ სსუა საკრველ ჭ
 ბარბაროსებრ სასულეებს, ჭ რომელნიც შედგებოდნენ
 ცაცხვს ყვავილისა, სამეურათი ჭ მოლაქის ნაღუ-
 ლებითვან.

რადგინდ რამ ყოფილიყო, დიდებული ის ატა-
 რებდა უბედნიერესს სიცოცხლეს. საექიმო ჭ სა-
 მოქალაქო რჩევამ ქალაქი კაპანგაღუბისა და-
 დგეს სსუათა შორის, რომ ყველა მკურდარი უსა-
 ხლო ჭ უნათესაო, ეგრეთვე ყოველნი ხალხნი წინათ
 სიკუდილით დასჯალნი მიეყენ დაკტორ ცელაის
 ანაჯომიის გამოძიებისათვის, რომელი მაშინ კარ-
 ვათ არ იყო გამოძიებული. ცელაიმ ავთან ით-
 ხნოვას ეს, ჭ აუძუ არაყის არ იამება ამისთანა
 საზოგადოებაში ყოფნა, მაგრამ იმას ქლიერ შე-
 ვარდა გამოძიება კაცის აყებულებისა, იმასკი არ
 დაეძინდა თუ ვის ეთუთებოდა ეს მაშინა ტკუნად
 გაკეთებული. ამ შემთხვევამ უშეწყასათ განადიდა
 საერთო პაციენტება მისდამი. ყოველნი იყვნენ
 დაუჯერებელი რომ იმან იცის ყოველნივე სი-
 დუძლანი იმა მაშინისა; რომ იმას შეუძლია
 არათუ გაასწოროს ის როდესაც მოიძლება, არა-
 მედ ვასლოს როდესაც სდგება.

კაცის გამოხატულებას აიას დროს არა აქვს
 სიმძლავანი. კითხაძენ ცელაის სიცოცხლესედა,

სიკუდილზედ, ყველას უნდა რომ მას გამოეჩინა უმაღლესნი სიდიდულებანი, რომელნიც ვითომც იცოდა დაკვირმა. ცუდიმ ჯერ მოძიარებისათვს შესწუენ კითხვათა, ჭ მერმე გასყოფელად თავის თავის თანა მოქალაქებთან თავის სწავლისა, დაწყო თავის სასლში კითხვა საზოგადო ლექციებისა ანატონომიასედ, პატოქება ყოველთა ამა ლექციებზე, თუქმის ქალუბსაც, ჭ აპირებდა ცეცხას თავის სწავლისა სასაღსო ენასედ. ეს იყო უმეტესი სიდიდე მისის დიდებისა, ხალხის შეკრება იყო უმეტესელი, მისი ქება გამოუოქქელი, ლექციების წარმატება იყო უმეტეს ყოველის მოლოთ დინებისა. ცუდი აივანეს ჭ ცუდი ატარეს, ყველაძ მოართვეს მას ფული ჭ დიდთ პატოქს სკემდენ.

თუმცა ძლიერი იყო მისი სურვილი სწავლისა, რომელიც იწყებდა მას რომელიმე საცხოვლო მდგომარეობაში, თუმც თავს დასასძელი იყო მისი ბედნიერება ჭ წარმატება ყოველივეში, მა რამ ის იყო მაგარი, მთელი, მხიარული ჭ მძუ დაბიანი. ბედი დაუღალველათ უყინოდა მას.

ერთხელ ვიწინეკალენძი დასაჯეს სიკუდილით სამნი შექცულენ ერთათ.

ისინი, აგასკობდენ რა ერთათ, დასაჯენ ერთ დღეს. დაყენეს სამნი ასაღნი საჩხობელანი,

იყიდეს ახალი თოკნი, ხალხი შეიკრიბა, ჭ შემდგომ ყოველთა კანონიერთა მოქმედებათა სამნივე აკაზაკები ჩამოეკიდნ ჭაერში. ზოგიერთნი შესწუსდნ, სხვები თავის ქნევით წავიდნ სასლში.

კანონებნი დაკმაყოფილდნენ, ესლა უნდა დაეყმაყოფილებინათ დოკტორი ცელიაი, რომელსაც ეკუთვნოდა ჩამორჩობილნი.

ისინი ჩამოსხნეს სარჩობილებთაგან ჭ წაუღეს დოკტორს. ის იყო თავის სასლში ჭ იმ წამს ძლიერ სურდა გამოდიება. მოძვანთა დასტოვეს ჩამორჩობილნი იმ ოთახში, სადაც დოკტორი კითხულობდა თავის ლექციებს ჭ დასტოვეს დოკტორი იმ ნაირ სასწავლებელ შეკრებულებაში.

ერთმან ჩამორჩობილთაგან მაშინვე მიიქცია ყურადღება დოკტორისა. კარგათ დაწყობილი, ფხარი ფართო, სასიამოვნო სახით, რომელი არ შეშლილიყო სსჯელის წამში ისე ჭ იმსახურებდა უძველეს გამოდიებას ჭ ცელიაიმ იმიდგან დაწყეთ თავისი ზირობები.

— როგორ კარგათ შენახულა ეს უკეთური! დამასა მან შინჯამდა რა მშორსა; მისი სორცი იმ ნაირათ ფეროვანია რომ გონია მის გაცუებულ მარღებში მდინარეობდა სისხლი, აესვენა, ისე ვაბე-

რითა როგორც ცოცხალი კაცი. მე ამას ვაგ-
ჭრი ხემის ნესტარით, ვნახო რა იქნება...

იმან აილო თავისი ნესტარი, ვასტრა ენა ზე
თავისთვს ლანარაკობდა:

— იქნება მე მოუხდომელათ ვაგტრა არცე-
სია? თიდი უბედურებაკი არ იქნება, ამიჯომ რომ
ხამორჩობილნი ამისათვს არწყურებინა. რა იქნება!
არაფერი, სისხლი მაინც არ გამოუვა... მე სუ-
ლელური ფიქრი მომივიდა...

დაკვთარი ცოცხათი დაფიქრდა უმრავე მძორ-
ზედ, მაგრამ მე-მე იმან ისევ დაიწყო ლანარაკი.

— რა უყო მე ამ მძორს? ოჰ!... მე დავ-
პირდი აქუის აკადემიას თსწულებას: ახორციელ
ფსინოლოგიურ თსწომობაზედ კაცის გულისა. ა
ზე ამისთვს მე უნდა ვაგმნელო გული ამა უბე-
თურისა... ამა თუ ამისი გული იქნება მზგავსი
კეთილკაცის გულისა... ამაში მე დაწმუხებული
ვარ, ბუნება აკეთებს ყველა კაცებს ერთ გვართ
ზე მერმე კაცები თუთახ უდილობენ. რომ ვნს-
სვაკებულნი იყვნენ ერთ ერთმანეთიდან...

შემდგომ ამისა ცელაიმ დაიწყო მეძნა თავისის
ველსაწუობისა.

— ოჰ! ოქუა მან დაიკრა რა თავზედ ელი,
ხემი ველსაწუო არის ხემ სწოლ თათსში, რთ-

მელი მე დაუტოვე ისინი გუშინ მასოლებს რომ
გსტრადი.

ისინი აქ უნდა მოგიჯანო. შემდგომ ამის
ის წავიდა კელსაწუოს მოსაჯანათ.

მაშინ მოხდა სკვრეელი ჭ მოულოდინებელი
შემთხვევა. ცივილის კანკალი დაიწყო ცანმა, და-
სასიყვლის კაცისა. ვითარმა შეუნიშნაგმა ძალამ გას-
წია მთელი ცანი მისი. ყოველივე მისი მწვე-
რები გაიჭიმენ. სისხლი გამოვიდა კამკამით ჭ
მკუდარის. გატრიალმა მარღმა გამოაჩინა
თავის სიჯოჯსლის ძალი: ჩამორჩობილმა ასწია
სეით ორივე სელები როგორც კაცმა, რომელი
სწოდებოდა ჭ ამთქნარებს. ერთი მრქალი სმა
გამოვიდა მის გულიდან. მკუდარმა ვკბილად
ამოიხსნა, მერძე თვალი ასვს, ადვი ჭ დაკდა,
რა სჯოლსედ დაიწყო გამოძიებლობით მისედ მო-
სედვა. შესედულობა არ იყო ძალიან შესაქყვეელი.
მის გვერდით იყვნენ ორნი მისნი ამხანაგნი. ამავე
სჯოლსეთ, რომელიც ახდათ ნიშნები უწინდელთა
კაცის გატრიათა.

ჩამორჩობილმა კიდევ დაიწყო კანკალი ჭ
კბილების ვასცასი. მაგრამ ის ისევ ისედებოდა
ჭ უნდა წარსულის ვასსენება. დიდხანს მისი
მესსიერება უარს უყოფდა მას, მაგრამ ბოლოს

იან ეზველივე ეხსენა ჭ წამოიძისა.

— მე ცოცხალი ვარ!...

ეს სიტყვით რომ სთქვა იანს, სისარულით წამოიჭრა სტალიდან, დაიწყო სტომა ჭმერძე დაჯდა დოკტორის კრესლაში.

შემდგომ წამის განზრახვას იანს იფიქრა რომ როგორც ცოცხალს კაცს იმას აღარ აქვს ნება სისარულისა, მის სასველის ტანისამოსში ჭ იმისაგან გამოიყვანა რომ ცოცხალ კაცს უნდა რომელიმე საშუალობა განგრძელებსათვის თავის ასალის სიტოცსლისა.

ამისთვის იან ვერ ხამოხსნა მდიდარი აბრეშუმის ხალათი დოკტორისა, რომელიც ეკიდა იქ ლურს მანსედ. ჭ მერძე, შესედა რა მის ეგვრდში დაკიდებულ ოქროს საათს დიდი ოქროს შეწვთ, ხამოხსნა ჭ ხამოიკიდა ისიც საჭიროებისათვის, მეორედ მის სოფელში მოსვლისა. თავისი ასალი ტანისამოსით იან დაიწყო მოფიქრება ღონისძიების გამოსვლის ამა სასლიდგან, რომელში იყო ამისთანა მიუზიდველი შეკრებულება, ჭ მსგავსათ ხუჭულებისა მივიდა ფანჯარასთან, უნდოდა რა იქიდგან ჩასვლა, მაგრამ ეს ჩასვლა ძლიერ ძნელი იყო ჭ იმისთვის იან მოინდომა თავისი ბედის გამოცდა კარებში.

როგორცკი იმან გელი მოკიდა კარს გასაღებათ, შაშინვე პირის პირ შეეყარა ცელაის, როძელი მოზრუნდა თავის საწოლ ოთახიდგან ევლსაწეთით. ორნივე გახერდენ ჭ ორნივეს ცოცხათ შეეშინდათ. ხამორხობილმა იგრძნო რომ იმას მოთხოვენ უსიამოვნო ახსნასა სალთაჲე, ჭ დოკტორი გაკურნებულთ იყო რომ მკურდრები იმ ხაირათ პატრონობენ მის სასაღბი. შეძღვომა ერთი წამისა ორივეს გახუმებულებისა, იმათ დაწვეს ჩქარი ლანარაკი:

—სად მიდისარ შენ უკეთურო?

—წმინდა ჭაერში სულის მოსათქვამათ.

—ჩემი სალათით?

—თქუშნ თუთან იცით რომ კონკუნგაღესში ნებას არ ამღევენ ცოცხლათ სიარულსას.

—მაგრამ სსუს საათის წლებსაც ამღევენ ნებასა?

—რადგანც მე არა მაქვს ჩემი საკუთარი დროს შესატყობლათ.

ცელიმ შაშინვე შენიშნა რომ ეს უკეთურო ჭკვანია ჭ მოსურსებულთათ. ის გრძნობდა რომ თავისთვს დაუძახებს მოსახმარებლათ იმითი დასჯის სულასლად ავაზაკს, ჭ როს მოყმარებოდა ის დასჯა ავაზაკსედ დოკტორს? მას ქობდა უფრო მე-

ცი გამოძიებლობა შესუცობულათ იმა საოცარის
გამოჩინებასა. სიკუდილი დარზობილთა ზ
მე 10
ჩამორზობილთ ტკვასურათ ჟერ იმას არ გა-
მოძიია.

— უნდა კელი მოგვიდოთ ამ უკეთურს, იფი-
ქრა იმან ზ გამოვიძიოთ თუ რა გრძნობა ჭქონდა
იმას სასჯელის დროს ზ შემდგომ იმისა ეს იქნება
დიდი ჭიხითლოგიის ზღაჩა, იქნება უდიდესი
ღ მსახურება სწავლისათვის, ასალი ნაბიჯი ჩემის
დიდებასა.

ამას რომ ფიქრობდა, ის მივიდა ჩამორზო-
ბილთან ზ უთხრა მას:

— გაიგონე სუეარელო მეგობარო; გინდა რომ
დამაგალო მე დიდი სამსახურიო!

— დიდის კმაყოფილებით, თუ თქუწნი მსრით
დამაგალებთ მაგისტანავეს, არ მიძუცათ ჩემს თავს
მართლმსაჯულების კელში, არ მოიძულებთ რა
სტომას ჭეობი, ეს მოქმედება მე არ მაქონს
ღ არ მინდა მისი გარეშობა.

— რასაკვრელო! წამოიძასა დოკტორმა, სი-
ცოცსლე შენი მე მეკუთვნის, ზ ის არის ჩემთვის
სტეარო, მე გწირდები მის მენასვას ზ დაცვას. რა
გძვა შენ?

— ლაზარე.

— მაშ დავექ ჩემო ლასარე ჭ ვილანარაკოთ.

ის დაჯდა უცერემონიოთ ჭ ღოკტორმა თქვა:

— როგორ გრძნობ შენს თავს? სომ არ ვცხე-
ლა ან არ ვცოვია?

— არა ბატონო! მე ესლა ძალიან კარგათ
ვარ.—

— მაშ გაიგონე... გასსოვს შენი საათი შენის
სასველისა.

— ძალიან კარგათ მასსოვს... მე პლოერ შე-
მეშინდა, ჭ ჩემის ჭყერში პოვსაურობამდი, ვსე
იგი როგორც ჩუჭნ ჩუჭნ ენასედ განბობთ, სა-
ნამდი მე თავი ვაგუევი ფანჯარაში, მე ვიყავი
ნასეგრათ შეტუდარი.

— ეს საქუენია, თქვა ღოკტორმა. შენი მო-
გონებანი....

ნუ შექუსდებით, ისინი ძალიან ცხადნი ჭ სწო-
რენი არიან.

— მაშ თქუჭნ შევიძლიანთ მიაძბოთ დაწვრილე-
ბით?... .

— ჩემი მოქმედება?... კარგი, დიდის კმაყო-
ბილებით, ამიჯომ რომ ის მოქმედება იყო ჩე-
მთჯს კმაყოფილება მოულოდინებულთა.

— შენ ანობ კმაყოფილება?

— უდიდესი, დამძსა ბანთიჯმა. წარმოიდგინეთ

საყვარელო ღოკტორო, ღოკტორს ვიწოდებთ
 თქვენ ამიჯომ რომ, თქვენ კელსწეობიდან
 სხანს, წარმოიდგინეთ... იმ წამში როდესაც მო-
 გიდენ ჩემ წასუვანათ სასჯელზედ, მე შეძინა, ჭ
 დამესიზმრა რომ ვითომც მე წარმეძარათა უმძვე-
 ნიერესი საქმე, რომელსა უნდა უსრუნველ ვიქ-
 მნე ძთელ ჩემ სიცოცხლეში... მე გიჯეგი ცხა-
 ყოფილი, ბედნიერი, მდიდარი... იმ წამს მე ვა-
 ძაღვსა საბურობილის ზედა მსედაკმა... როგორი
 ვაღვძებთ? საბურობილის ზედა მსედაკელს ჭქონდა
 იმისთანა სასე, რომ მე ჩემებურათ აგვანკალდი..
 მე არ მესმოდა რას მელანარაკებოდა ის. მე
 ძლივს შევიტყე რომ ის მე მივალობს, რომ
 უოგელივე ჩემთვის აღსრულებულა... მე მაინც
 ავდექი, ჩავიჯვ ტანისამოსი, წავუევი ჩემ დამყო-
 ლებს ჭ კვალად ვამოგინდი ღუთის სოფელში,
 უკანასკნელ ჯერ გამოთხოვებისათვის. მე მიგდი-
 თდი ამაყად თავი აწეული ამიჯომ, რომ ეს იყო
 უკანასკნელი დრამა ჩემის სიცოცხლისა, ჭ მე
 ღორსათ უნდა გამეთავებინა აგასაკის როლი. ვისა-
 ზედ მესმოდა მე სსუა ჭ სსუა მისილი, შოგი
 სსუაშს ვებრალებოდი, თვთქმის იფენენ იმისთანა
 კაცები, რომელნიც მიცნობდენ მე. ამ კაცებთათვის
 სასჯელი ჩემი იყო სპეციაკლი ჭ ამასთანავე უზუ-

ლო. ისინი მოვიდნენ საყურბელათ სასიკუდილო
 ბოძოლასკედ, როგორც ისინი მიდიან გვედი ბრი-
 ცის კარაკში. იმ დღეს ჩუქნ სამნი ვიყავით
 ჭესლა მე ვსედავ ამ სჯოლსკედ რომ ჩუქნ
 აქვს არ ვაუშურბუღვართ, როგორც ვანუშორე-
 ბლივ ვიყავით ავასაკობაში, ჯერ ჩემი ამხანაგე-
 ბის რიგი იყო ჭ მე გამოვცადე საშინელი შმი-
 მე ჭ სამაგელი გრძნობა, უყურბდი რა იმათ სა-
 სჯელსკედ რომელსკე მეც მალე მივიღებდი...
 დიდხანს კი არ უცდიდი მე ჩემს რიგს. მაყურე-
 ბლებმა დაიკიფლეს, ზალახმა ღონიერი სელი მუც-
 ცა ბეჭებსკედ, მომაბრუნა ჭ მიჭიანა სელი საუ-
 კუნეში, ჩემი კბილები შეიკრენ ცკავილისაგან
 ჭ სიავისაგან. მე ვიგრძენ რომ ჩემი კისერი
 მაგრათ შამოჭირბულია თაკით ჭ ფესები ჭერში
 ინძრევიან. ვარეშემოდვან შესმოდა როგორც სალ-
 სი ყვროდა ჭ იცინოდა.

— შენ შეგემლო სმის ვავონება? კითხა
 დოკტორმა.

— შესმოდა როგორც შორი სრიალი, მომა-
 კუდავი გამოხმობა— მიუგო ხამორჩობილმან. მე
 გამაოცა მან რომ მე მალე არ მოგკუდი. მე
 მქონდა ვითარიშე გრძნობა თავის ცნობისა, რომ-
 ლით შეგემლო მე ვაგება ჭ ვარჩევა ჩემის

მდგომარეობისა. მე მაშინვე მივხვდი რომ ეს მომივიდა ან სსუ, ხაი რ აგებულებისაგან ჩემის კისერისა, ან რამე შეცთობილებსაგან ზალახისა ზირველი ფიქრი არ იყო დასაფრუბელი ზ მუჯრე დაღებულება სწორე იყო. ეს მე შევხ-მნე იმიოთც რომ უყურებდირა სასეფელსედ ჩემთა ამხანაგთა, მე კარგათ შევნიშნე რომ თოკი მოუტყერდა მათ კისერსე როგორც რეოლი რომელიოც თან ზ თან ზარტარდება, მაშინ როდესაც ზოგიერთანი კაცნი აინვეგენ თავსა როდესაც მათ ცვიათ კბილები. ამისაგამო მე არ დავიზრეე ზ არც ვაფიგურე, მაგრამ კიდეც სულს ვითქმდი.

— მაგრამ ეს იქნებოდა საშინელი ცანჯვა, წამოიძისა დოკტორმან.

— თქვენ სკდებით! შემდგომ ცოცა რევი-სა ჩემ თავს ჭქონდა საფუძველი ზ ვითარიმე აღცარებული მდგომარეობაში, რომლისა აღწერას მე არ შემიძლია. მე მეგონა ვითამ ვფრინამდი ჭქარში ზ გრძნობა ამა ფრინვისა იყო მლიერ სასიამოვნო ჩემოვს. ცოცვოცათ ვითქმამდი სულსა ზ ეს სუნთქუა იყო უდიდესი კმაყოფუ-ლება. ყოველნი ჩემნი ძარღვები ზ ნერვები ვა-წიეს როგორც სასიამოვნო მოქნარების დროს. მე მეგონა რომ მე ვიყავ დონიერი, როგორც

ლამი ზ მხარე როგორც ჩივი... მე წარმომი-
დგნენ ვახუშთაძენი მინდურები, მაყები, კასკადები
ზ მე ვფრინამდი მათზე როგორც აჩწივი.

— რა დაგეძარათ საჩხობელასაგან რომ ჩამოგ-
სსნეს?

— იმ წამში ყოველივე აღსრულდა ჩემთვის:
მე არაფერი არ მესმოდა, ვერც უყურებდი ზ ვერც
გსუნაქავდი... მე ვაცხდი მორათ, რომელი ვარ-

გოდა მხოლოდ ყოჩაღების გასამღებათ, ან გა-
მოსვსებელათ თქვენს ლაბარაკორიაში. კარგია

კიდევ რომ თქვენ სხსელი გამართათ... უიმისათ
მე სრულებით მოგვადებოდი. ესლას სიჯოცსლეს
ჩემი თქვენ ვეკუთვნის ზ თქვენ მლიერ ფიც-
სათ მოიქცევით თუ კიდევ მიმკრემთ მე ნალა-
ხის გელში. ის მეორევერ აღარ შესცდება.

— მოსგენებული იყავი, უთხრა დოკტორმა,
რომელი ღრმით დაფიქრებული იყო.

ლაშარე უცდიდა თავის ბედის გადაწყვეტას
მოუთმენელობით. ბოლოს დროს დოკტორმა
უთხრა მას:

— მე არა თუ შენს სიჯოცსლეს დავტყუებ
შენ, არამედ ბედსაც ვაგიწყობ. შენ მე მსასურე
მე. მე ჩაკვამდე დაკსურამ, გასმევე, გატყევე.

— საკმაოა, საკმაოა!... წამოიძახა ლაშარემ.

ამისაჲს თავს ვაკლოდი მკულ სიკაცსლეს. მაგ-
რამ უბედურებამ საზნობურასგდ გამოეყანა. მიბ-
მხეთ რა ვაგაკეთო!...

— მაგას შენ მეჩვე შეუცვობ. ესლა წამოდი,
ვერ რიგინათ უნდა ხიგაცვა.

კომუნცელენში ზოლაცა იყო ეჭვანი. დოკ-
ტორ ცელის არ უნდადა რომ მასთან ზნორე-
სი ქეონოდა ლაშარეს ზატონობასგდ, ამოცომ რომ
იყოდა ზნორეს წააცებდა, იმისოჲს რომ მართებ-
ლობა შეორეფელ არ გამოუშობს ქეჭვანასგდ
იმისთანა კაცებს როგორც ლაშარე. ცელაიმ აწო-
ბინა ზოლოცის დასყეფება, გამოაყსადა რა რომ
ერთმა სწავლულთათგან ბადენის ქლაქისამან გამო-
უგზავნა მას ავთიმოფი, რომელოც იმან დაიგოგა
თაგის სსლში. ეს სიკრუფე ყველამ დაიფერა ზ
იმის გარდაშკიდე ლაშარე არ გამოდიოდა დოკ-
ტორის სსლიდგან, გამოუშვა წვერები ზ იმ. ერ-
თის სიტყვთ ლაშარე აღარ ვაგდა თაგის თაგს.

ორი თვე მალამდა დოკტორი ლაშარეს დაკლე-
ცილ სსლში, შინფაგდა მას სსჟა ზ სსჟა ნა-
ირათ ზ იყო იმ შინჯვს მადრიელი. ეს შინჯვა იყო
ლაშარეს დაკიდება, მაგრამ რაც მიქიმობოდა
უფროსი მომასილები, მხოლოდ მიქიმოლოგი-
ურის გმნობათა შესანიშნავი. ლაშარე ყოველ-

თვს ამტკიცებდა რომ ერძნობნი ესენი ძალიან
სასიამოვნო არიან, ჭ სულის მდგომარეობა აღუ-
ცებულაო. ეს პირებში განგ-მკლდებოდნენ ან
სუიას ან ექეს მინუცს, ლაზარესკი ძლიერ ია-
მებოდა, ამიტომ რომ მათი დიდ ქირას იღე-
ბდა. —

ცულიმ იმ ხაირ შინგეში ძლიერ ეაქვზა ჭ
სწავლაში დიდათ წაიძაგა. იმან იქამდე შაწია
რომ გაწევი ბაწით რომელსეც მამოსოვილი
იყო ბაშა დაკიდებდა ლაზარეს ჭ უშეგლიდა მას
? დაკრუგადებან(?) ცული ღრმათ დაკრდებოდა ეო-
გლორეს განმუგას დაზნობილისას, როცორც ექი-
მობისა აგრეთვე ქიხიოლოგიის მსრ.თ, ჭ იძე-
ნათ ხელმეცა იმა შენიძენებში რომ არათუ დაა-
წყეს ხვილი მის გულ ადებუნდ აკათ შეოფ-
ლებთაგან, მაგრამ დაწყეს ლაზარეს რომ ის
კუდიანობს, დაქწყდოყა რა თვის ცოუ აკათყო-
ფია.

ეს უკანასკნელი შეწამება ძლიერ ძნელი იყო
იმ დროში, ამიტომ ცულიმ თუშტა სმა დიდი ჭქანდა
კორილის კარსეც მაგრამ აჩნია კომპესტელქისს
დატოვება.

ეს გარდასასლყბა არფერს არ ნიშნვდა იმისთანა
კაცისათვს რომლის ქება შთელს ქუშქანასეც არის

ცხუთი. ცელაის ყოველგან შიილებდენ დიდის
სისარულითა.

რასაკვრეულია რომ ცელაიმ თან წაიყვანა ლა-
შარე, რომელი ვახდა არათუ მის შინდობილ
კაცთა, მაგრამ მის მეგობრათა.

ცელაის შოგვაურობა წმიდა ცრიუმფი იყო.
ღერმანიაში, გოლანდიაში ჭ ფრანციაში ცელაის
შიილებდენ როგორც კაცსა, რომელმან თავისი
სიცოცხლე შესწირა ასაღთსა ჭ სასარგებლოთა
გამოხენათა. ის ყველგან სელსდად ჩამოკიდებ-
და ლაშარეს ჭ ყველას უგზრდა მოთსრობა ამ
კაცისა ჭ ასსხანი დოკტორისა.

ბოლოს დროს ცელაი ანგლიაში მივიდა. იქ
მსოფლიდ სსა იმან ნამდული თანაშემწეობა, ჭ
თან აგრძნო ყოველთა განათლებულთა კაცთა. იქ
ყოველი კაცი გამოძიებულია ჭ სწავლულია.

ლონდონში ლორდები არ იგენეს კმაყოფილნი
მით, რომ ლაშარეს პრობესედ უცქიოდნენ, ჭ
მლიერ ბევრს ფულს ამღებდენ ცელაის ლექცი-
ბის სმენისათვის. მაგრამ იქ ყოველთა არიან
იმისათანა კაცები, რომელთაც უნდათ ყოველივე
თუთან გამოხსადონ ჭ ვაიგონ. ამისუკამო იქ
შრეგალმა მოიასხოვეს რომ ლაშარეს თავისი ად-
გილი დაეთმო მათათვის. წარმატება რასაკვრეულია

უმჯობესი ბრწყინვალე იყო ამიჯომ რომ ყველას უნდოდა თავის მოსწრაფობაში, გრძნობასევე ხამორჩობის დროს, ეკვობინებია სწებთათვის. დიდება ჭ სიძიდრე დოკტორისა ყოველ დღეს მაცულობდენ.

ჩვენ ყელანი ქუჭყანასევე სიძიდრეს გემებო... რისთვის? ჩვენს სიცოცხლეში უსწრუნველობისათვის, ოჯახის მამანი თავის შულების გარდასცემლათ ჭ მათი ბედნიერებისათვის. დოკტორ უკლიამ იპოვნა უშველუბელი სიძიდრე ჭ ესლა დიფიქრდა: რისთვის ან ვისთვის? იმას არც უკლია ჭყუყუდა, არც შული ყოლია, არც ნათესავი ვინმე ჭყავს. თუთან იმას უსწრუნველათ შუქულია გამლუბა ათასის წლისა. თავის სწავლიდგან იმან იტოდა რომ შუქულია სიკუდილი ყოველ დღეს, ყოველ საათში მოულოდინებულათ ჭ ამისთვის იმან ფიქრვა დაიწყო თუ ვის დარჩება. იმოცენა მისი სიძიდრე.

ვერ იმან მოიგონა გამოცხადება მთელს ქუჭყანასევე რომ ის დაუტოვებს თავის სიძიდრეს იმ სწავლულს, ვინც გამოაჩენს საშუვალოებას გაცოცხლებისათვის ყველთა საყუბოდ მოძკვდართა? სსუა ჭ სსუა საშუვალოებით, ჭ არა როგორც უკლია მარცო ხამორჩობილითა. შალევი მისედა

რომ იმისთანა გამოჩენამდის შეიძლება რომ მის სიძლიერე თავის არ დარჩეს, & თუ ვინმევი გამოაჩენს იმისთანა სძუქლობას მიიღებს პრავილელის, რომელიც მას შეცხ შეუცხს მინამ ცულის სიძლიერე.

მერმე იფიქრა იმან დოკტორებინა თავისი სიძლიერე ანდერძით შეუძლებელ გაცხ მით რომ იმას მიუცა შემწეობა ლიცენციატობათვს & კელოსნებათვს. მაგრამ ეს ფიქრიც ძალე დასცოვია, ამიგომ რომ გრძნობდა დიდკაცებთან პირობის ქონის სიმსკლეს.

ბოლოს დროს უეცარმა ფიქრმა განახალა მისი გონება. ის შეარეს ეძებდა იმას ვინც კელ ქუჭმ ყავდა. ვის უნდა მისცხ თავის სიძლიერე თუ არა იმას, ვინც მოესმარა მის შეკრებაში.

ერთგულ დუმსა ლაზარეს & გამოუცხადა თავისი განზრახვა, სწყოლი ლაზარე აღტაცებაში იყო. როდესაც ის იდგა დოკტორთან სხანდა რომ იმან დასცოვია ეოვკლივე უსაზოგადონი ფიქრნი, რომელნი მას სძიოთა აჩსუბებდენ (მხაგულებთან) სასამართლოსთან.

ლაზარეს ცრემლი მოუვიდა დოკტორის მოწყალებისაგან. ის ეუბნებოდა დოკტორს რომ ღირსი არ არის ამისთანა მოწყალებისა. ამასედ

ჯვლამ (რომელი ხუმათ გ'ოქვით შედგინამ ჭ ფულისობია ჭკუიდან შეძალეს) მიუგო მას:

— ხუცნ ბედში არ არის შემოსივია. სწავლამ გამოგვაჩინა ხუცნ ორლანთ მშუქსნიერის გამოხუნისა. უხემათ შენ დიდისნია მკუდარი იქნებოდი ჭ უშენათ მე ვერ გამოგახენდი დარჩობილების ჯგორიას ჭ გრძნობასა იმა სიკუდილის დროს. რასაც ესლა მე შენ გამლეგ უმეცეს ნაწილი შენგან არის ნაშოგარიამის შეძგომ ერთგულება ჭ მიხდაბილება ლაზარესი განმლიერდენ.

ჯვლამ განგრძელებდა პრობებს ჩამორჩობილისს არა თუ მხოლოდ ლაზარესედ ჭ მოყვარებაზედ ასათთა გრძნობათა მაგრამ სსუე ჭ სსუე ვგარი ცხოვრებაზედ იმავე წარმაცუბით.

ბოლოს დროს დოკტორმა მოინდომა თავის თავზედ გამოცდა იმა ჯგორიისს რომელი იცოდა მხოლოდ მოთხრობითაგან გარეშე ჭ უმეცეს ნაწილათ უწავლელ კაცთაგან. ასიამოვნებდა რა სსუეთა თავის თავზედაცკი უნდა ეფექტებინა.

ჯვლამ დაუძასა ლაზარეს ჭ აუხსნა მას თავის ფიქრი.

— მშუქსნიერია! წამოიძასა ლაზარემ. შერეე თქუცნ უმეცეს სწავლით ჭ ნაოლათ ასხნით იმ სწავლას. ვეკლანი უფრო დავიგებუენ თქუცნ

როდესაც შეიჯობენ რომ თქვენს თვთხან ხამო-
კიდეთ.

— მაგრამ გასსოვდეს ლაზარე რომ სუთ მი-
ნუცხედ მეტი არ იყოხ...

მოსვენებული იყავით... ეს საქმე მე ესლა
მეწარმათ გიცი. მე შემოდითა გიშაქმედო თქვენს-
ზე უკეთესათ. მე გაგებებ თქვენს უმცირეს
პრობს გასთავებულად ბარჯზე უწინ.

შემსადება ვრძელი არ იყო. საქმე ძალიან
სიჯნობი იყო, დოკტორმა უბძნა მისამსახურეს
რომ მის სასლში არაგინ არ შემოვიდეს ზ თვ-
თან შეიფგანა ლაზარე თავის კანკულში ზ გად-
მოიკლიცა კარი.

დაწყებს პრობა.

როდესაც ლაზარემ დაინსა ხამოკიდებული
დოკტორი, მის მარღებში გაისსნა კანკულმა...
რისგან იყო ეს? ამას ხეცნ შემდგომ შევიჯ-
ცუობთ.

მაგრამ შესედა რა ცილთის, რომელიც რადაც
ნაირათ ანიშნებდა მას, იმან უხსნა მს:

ძლიერ მადლობელი იქნებით, ნუ შეწყუხდებით.

ლაზარემ დაუწყო ყურება დოკტორს ისე რომ
არ მოაშორებდა მას თვალებს. ყოველნივე მო-
ქმედებანი იფენენ ისე როგორც იყო აღწერილი

ცელაის ცეოროში. ჩამდენიმე ამოხსენებამ შე-
ნიშვნაეს რომ სიკუდილი სოცოცსლეს ებრძო-
ლოს. ესლა ლაშარეს უნდა ეშველებინა ამ ბრ-
ძოლისათვის, ამიჯომ რომ უიმისოთ ის ბრძოლა
სიკუდილით გათავდებოდა, იმას უნდა ჩაესუნთქა
დოკტორისთვის სული, ჭ სან ჭ სან ესიჩინებნა
სელების ჭ ფესების გულში, მაგრამ ლაშარე
აღაჯას ფიქრობდა ჭ სრულებით დაეწყდა ეს
საშველებელნი საშვალობანი. ლაშარეს ეგონა
რომ დოკტორი იმისთანა ბედნიერია იმა გრძნო-
ბით რომ იმას არ უნდადა მათი შეშლა. სეკუნ-
ცები ჭ მინუცები ვადიოდენ ჭ ლაშარე არ ინბ-
რეოდა თავისის ადგილიდგან.

რა დაემართა მას?

შემდგომ ერთის საათისა იმან შესედა რომ
დოკტორი თავისი დროებით სიამოვნებისაგან
გადავიდა საუკუნე ნუჯარებაში.

მაშინ ლაშარემ ვალო დოკტორის კოლოფი
ჭ ამოილა იმისგან ანდერში, რომლით ის იყო
დანიშნული შემკვდრეთ დოკტორის სიმდიდრეთა.

ანდერშით ის წავიდა ნოჯარიუსთან, სადაც ჩა-
წერიან ანდერში ჭ მერმე ზოლიჯიაში გამოაცხადა
თავისი ნებოვი სიკუდილი დოკტორ ცელაისა.
კანსტაბლი წავიდა დოკტორის სასლში ჭ ნასა

ის იმავე ხამოკიდებულ მდგომარეობაში, დამოწ-
მა რომ მისი სიკუდილი არ ყოფილა ძალად-
რები, ზ მხოლოდ ნება დოკტორისა იყო მი-
ზესედ მისისა სიკუდილისა, აქტა ყოველივე
ათასები ზ კალოფები დოკტორისა.

ლასარემ გამოაცხადა რომ ეს სამკალობა არ
იყო სჭირო ამიგომ რომ მის მეტი შემკვდრე
ჯელის არაკან არ დაუტოვებია.

იმ დროს მოვიდა ნოტარიუსი, რომელიც
კოსტაბლის შეხნის დროს შეეცეო რომ ის ცე-
ლის სსლშიაო. ნოტარიუსმა მისცა კოსტაბლს
ანდერძი ზ წაიყვანა ის ცალკე ფანჯარასთან, იქ
იმ ორმა მოიღაპარაკეს ზ კოსტაბლმა შემდგომთ
წაკითხვისა ანდერძისა თავი გაიქნია ზ დაუძსა
ათასში ორს მცველებს, დანახვა მათ ლასარემ ზ
უთხრა.

— წაიყვანეთ ეს უფალი სანერობილეში.

— შე?... რისთვის? .. სთქუა განკურნებულმან
ზ შეშანებულმა ლასარემ.

— ანდერძში სწერია ისჯორია თქუწნის ვაც-
ნობისა დოკტორთან. თქუწნ სართ ავასაკი, თო-
კიოდეარ გამოქვეული, ზ ჩუწნ ვავსანით თქუწნ
კონენგალენში.

ლასარემ თავი დალუნა.

—ეს ძალიან დიდი სისუთელეა!... თქუა იმან, რადასთვს მაცოდვილებდი შე. . საწყელს დოკტორს შექლო კიდეც რომ ეცოცსლა. თქუქსნ ნუ ვაიოქუებით ჩემს ვაგზაგნს, მეონია ლონდონშიაც არის თოკები... ვიცსადებთ თქუქსნ რომ შე ვასლაგარ დოკტორის შკუთელი.

—ამ შქძთსგევაში თქუქსნთვს საჭირო არ არის იმ სიძორესკედ წსგლა. თქუქსნ აქც შიილებთ იმისას რაც თქუქსნ გუგებათ.

ერთის გვრის შქძდვომ ლასარე ხამოკიდბულთ იეო ლონდონში. ზალახსკი არ შქძლია თაგისი გელობა. (*)

ნიკოლოზ ნიკოლოძე.

ქ. ქუთაისს.
11 აგვისტოს 1890 წ.

ეს მოთხრობა ნათარგმნია ალექსანდრე ბაქრაძის 1860 წ

(*) ეს მოთხრობა დაბეჭდილია სოცუნი სოც-
ეუდ. რედ.

თ. ალიექსანდერე ჭავჭავაძე.

„Его стиховъ плѣнительная сладость
„Промдесть въ ковъ завистливую даль.“

ჭუშკინო.

მისი ლექსი სუბუქ ფრითა,
სან მეგლისში შეჭვრიხდება,
გულს ჩეკგროს, გაილაღებს,
მსიარულად ამღერდება;

სან ღონდება ნაზ ქალსაგით
უიმედო სიყვარულით,
სან იფეთქებს ტაბუკსაგით,
ჩ ვანდევნის სევდას გულით;

სან ჭრბის ველად, მალა კლდეზედ
ზის მარჯო ვით იადონი,
ისმის მღერა ბუნებური
ვით ბუნება მოსაწონი;

სან დაჭყურებს ღრუბლიანი
 დაფიქრებით გოქჩის ცბისა
 ზე ეძღურის ყარობ პლერიით
 დაუნდობელ დროთ ბრუნვასა;

.

ილია ჭავჭავაძე.

15 აგლის 1860 წ.
 მაგლოვსკი.

აღზომში.

განსოგს, ცურფავ, ჩუქნს დიდ ბაღში
 მე ზე შენ რომ ერთათ გრბოდით?
 ნეტა იმ დროს!... სიყვარულის
 მეცს არაფერს ჩუქნ არ გვერძნობდით!...
 შენ მოსწყევლე ქორთა ვარდი
 ვარდმოშიგდე სიყვარულსა
 ზე მითხარი: «ჩემო ვიყუ!»
 ჩემ სახსოვრად ვქონდეს ესა!
 ან შენ მაშინ რა იცოდო,
 ან შენ ვიყუმა რა იცოდო;

რომ იმ ვარდსედ აღრე შენი
სიყვარული დატკნებოდა!

ვასხოვს, ტურფაჲ, იმავე ბაღში
ისრიდი ჩემ მკერდსედ თავსა?
შენ ჩემ სუნთქუს ჭკუშაგობდი
ღ შე შენსა წაღველ სუნთქუსსა;
დავეურებდი, ველარ ვაგძელ,
ლოყით კოცნა შე მოგზარე;
შენ შეკრთი ჭ ლამაზ თითით
ლიძილთ დამემუქარე.
ან შენ მაშინ რა იცოდი
ან შენ ვიყმა რა იცოდა
რომ ის კოცნა ბოლოს ვესლად
შეგ ემობითა შემეცვლოდა! ✎

თ. ილია ჭავჭავაძე.

5 ნოემბერს 1860 წელსა.

გაზაფხულია.

ტყის ქსმება ფოთოლი,
ავერ მერცხალიც ტყვივის,

ბაღში ვაზი ობოლი,
 შეცის ღვინითა ციხის;

აუგებულა მდელი,
 აუგებულა შიგნი;
 მამულთა სეფარელი,
 შენ როსლა აღუგებნი?...

თ. ილია ჭავჭავაძე.

1861 წელს იანვრის 28 დღეს.

ი. ვ.

ნაწერნი შენნი გულს კაცისას აგრძნობინებენ,
 ფიქრით მოცული მღუმაღებით თუმიც დაჭურებენ;
 საფანნი სმას ცეცხლს აღესიანს განადიდებენ,
 ზოგან მწერალობას უმეკრულისა შემოგვივლებენ!
 სან განიცაცებს ვინეხას მიუწათო შელად,
 ზგციურ ძალთა უხილაგოა შემპართებულად;
 სან ქვე დაუშვებს უფსკეულთ შინა ჩასაფლო-
 ბულად,
 სიკუდილსა მწარეს წარმოგვიდგენს განსაქრობულად!
 განვლილსა დროსა ვინ უოფილან ზ აწ ვინა
 ვართ?

მკუჭრსა ნიაგით განფანტულსა საღლა იხილავთ.
 ნაწერნი ჩუქნნი ჩუქნ სანაცვლოდ შემოვლი-
 მილავთ,

მაშინ მოუვასთა დაესაჯვს ვინც რა ვჭყოფილვართ!
 რა რომ განვიცდი უცისა სიფრცეს განუსაზღვ-
 რელსა,

მას ზედა მნათობთა მოკამკამეთ, მისეს ბრწყინ-
 ვალესა,

ქუჭყანას შემკულს, ნივთიერსა დიდ საკვრველსა,
 ვსცნობ წარმაგალად ჩუქნდა სიზმრად კუალთა
 აჩრდილსა.

თუ განქრებიან სსუა ზ სსუანი ლუთის ქმნი-
 ლებანი,

ვრძნობა არა აქუსთ ჩუქნებრ ჭქონდეთ მწუ-
 სარებანი,

ეცნოთ, ეგებათ სიუოცხლისა სიუკბობენი,
 მათუა ჭქონდათ სსოვია, რა ვართ, მოჩუქნებანი?..

ვ. ბარბარე ჯორჯაძისა.

იოანე ბატონი შვილი ზ იმისი „კალმასობა“

ვრძი. არცაა ჩუქნ წინაპარ-
თა იკოდნენ რა.

იოანე ხელა შვილი. ამ
ქუჭყანას რაც გაეწუბოდა,
ისინივე ეგუობდნენ ჩუქნ სა-
ქმითაც ზ გაუკაცობითაც.
კალმასობა.

სალსი, რომელიც მალალის ნიჭიერებით არის
შემკული, რომელსაც ისტორიულის ცხოვრებით
უცხოვრია ზ პრაგალი განსაცდელი გამოუცდია,
ის სალსი უბედურების ექმს აღმოიჩენს ნებისა ზ
სასიათის ძალასა. ასე დაუწყესებია ბუნებასა ზ ამის
მაგალითებს გვიჩუქნებს თუთ ისტორიაცა. ამ
გუარ სალსთა შორის უნდა შეირიცხოოს ჩუქნი
ქუჭყანა. მეცამეტის საუკუნით საქართუჭლო და
უცხოოძელს ურგაძია. მონგოლთ შემდეგ იმას

აშოთებენ თურქნი, სპარსნი ჭ ლეკნი. ის იგლიჯებ-
 ბა სამ სამეფოდ ჭ ხუთს სამთავროდ, რომელთა
 შორის სესტდება კავშირი. უწირველესი მასრა,
 შემოქართლი ანუ სათაბაგო, სრულებით წაგვერ-
 თმევა. ასტყდება შინაური არეულობა, ერთი ერთ-
 მანეთის მტერობა, ცეცხლთა ცეცხლთა ჭ გასყიდვა.
 ადამიანის მოსაზრებით, საქართველოს ბოლო
 უნდა მოღებოდა: შესანიშნავნი კერძობითნი პირნი
 უნდა განწვლილებულიყვნენ; მთელს ხალხს დაე-
 კარგა სულის ძალა; სარწმუნოება შერყეულიყო;
 მიღრეკილობა სწავლისადმი გამქრალიყო; სიყვ-
 ერება სრულებით დაცემულიყო, მაგრამ არა,
 თავისუფლების მოყვარეობა ჭ სულის სიმტკიცე
 მუწლადგანგე შადგენდნენ ჩუქნის ცობის უწირვე-
 ლესს ღირსებასა ჭ ეს იყო მიზეზი, რომ ამერ-
 იმერნი არას დროს არაგის არ დამონაგებობან. თუმ-
 ცა მტერნი მრავალჯერ სძლევენ ჭ დატერ-
 დნენ საქართველოსა, მაგრამ ხანგრძლივსა აქ
 დაფუძნებას ვერა ბედავდნენ, რადგანაც კარგათ
 იცოდნენ, რომ ქართველნი, განცოლვილნი მთე-
 ბის სიმაგრეებში, მოსვენებას არ მისცემდნენ
 იმათ. თუმცა ჩუქნი ქუჭყანა უკანასკნელთ შე-
 ჩდამეცე ჭ მეფრამეცე საუკუნოებში აურაცხელს
 ბედარულებას მიეცემა, ვინამც წარსულს საუ-

კუნოებში, მაგრამ ამასთანავე ის აღმოიჩინეს მრავალთა სამაგალითო ღირსებათა აღმოგვიბრწყინებისა წარჩინებულნი მეომარნი, შესანიშნავნი მწერალნი, ჭ მიმზიდაობა სიყვავრებისადმა, სარწმუნოება შეურყეველად სუფევს. მთელი ცოში თავად ამსნაურობა ჭ დაბალი სალსი არ დაუვარდების ერთი ერთმანეთსა ბრძოლაში მამულისათვს. ისინი დარწმუნებულნი არიან, რომ სასიკუდილოდ იღუწიან, მაგრამ სასოწარკვეთილებას არ მიეცემიან. ისინი გვიზვენიებენ ნამდვლს ასოგანებასა ჭ სასწაულებრივთა საქმეებთა. ისინი გაკვრეებაში შოიყვანენ მტერთაჲსა ჭ ეგროანიელთაჲსა, რომელთაჲს საკუთარის თვალით უხანაგეთ იმათი მოღვაწეობა. გიორგი XI, ქართლის ბატონი, შირვეისს რომ ებრძოდა აგვანისუცანში, ერთი დედაკაცი, რომელმაც ქმრის სიკუდილი იზლვა 80 აგვანთ მოკვლითა, ამათი საქმეები ავწერა ერთმა იესუცმა კრუსინსკმა. აგრეთვე ეგრონიის ავტოროთა დევიოცევეს ცნობანი შემდეგეთა ასოგანთა პირთა ზედა, გიორგი სააკაძესედე ჭ იმის შულსედე, თეიმურაზ მეორესედე ჭ ირაკლი მეორესედე. ვის არ მოსმენია, რა სიყვუჲ წარმოსთქუჲ ჭრიდრის დიდმა? შესანიშნავნი პირნი ამ დროჲსა ერთი მე ვარო ჭ მეორე ირაკლიო. ვის არ ამოუკითხავს, რომ

სწარსთა ზ ოსმალთაგან ირაკლი იყო წოდებული
 «აძეებულ ლომად», რომ მაჭნადირის სიკუდილის
 შემდეგ შიშოდენ, სწარსეთის ცასცი ირაკლიმ არ
 დაიჭიროსო? რადენჯერ მომსდარა რომ 2000
 ქართველთ წყობასა 20000 მცერი სრულებით
 უძლევიათ! სარწმუნობა?... მთელი ქუჭყანა იყო
 განცუვრებული ჩუწნ წინაართ სიმცკიცითა სჯულ-
 ზედ ზ დაკვთა თჯის აღსაარებისა. მოვიგონოთ
 რომ უწირველესი რუსეთის მღუდელ-მთავარი
 მოსკოვის მიცროზოლიტი ქილარეტი, რუსეთის
 მართლ-მადიდებლობის დასამცკიცებლად უჩუწნებს
 ჩუწნს ეკკლესიასა, რომელიც შეურყეველად სდგა-
 სო მეოთხის საუკუნით, როდესაც უჯერობა რამ
 შემოერეოდა ქართულს სარწმუნობაში, ახუ წნეო-
 ბითს წესდებულებაში, ყოველთჯს მეფენი მოიწ-
 ვებდნენ კრებათა, ზ აღმოსოცავდნენ უწესობათა.
 უკანასკნელი კრება იყო ირაკლის დროს. ვერც
 მეცადინეობა მაჭმადიანთა, ვერც მეცადინეობა კა-
 თოლიკთა ვერ შეიძლებდნენ ჩუწნის სარწმუნო-
 ბის შერყევასა. ჭრანცუზის მწერალი შარდენ გვიან-
 ბობს, რომ როდესაც სწარსნი დაიწყებდნენ მე-
 ჩითის შენებასა ცფლისში, იმათ ქუჭებით თურმე
 ამოსოცდნენ ქლასის მცხოვრებნი. მოვისენოთ,
 როგორც განდევნეს საქართუწლოდამ თეიმურაზის

დროს, კათალიკოსი ანტონი 1, როდესაც «ის დასწამეს კათალიკთ აღსარების მიღებაზედა.» არა რაღა შეიწროება არ შეაყენებდა ქართველთა რომ მსრუნიველობა არ ექონიათ თავიანთ მონასტრებისათვის ააღესტინაში ჭ საბერძნეთში. ჩუქნი მამანი ჭ დედანი, იარალით ხელში, დაუყოვნებლივ შასრულებდნენ თავიანთ მოგზაურობას იერუსალიმს, მაშინ როდესაც ეგროპიელთა ქრისტიანნი დიდად მიშობდნენ. სჯულისათვის პრაგალთ ქართველთა მოუთმენიათ ცანჯვანი, რომელნიც ედრიან პარუსულსაუკუხეთ ქრისტიანეთ წამებათა. მოვიგონოთ კასთა დედოფლის ქეთევანის სიკუდილი სწარსეთში. დაუგერებელი იქნებოდა იმისი ცანჯვა, რომ თუთ კათალიკთ მისსიონერთ თვალწინ არ მომსდარიყო ჭ იმათვე დაწვლილებით არ აწეწათ. იმ დროსვე შაირიცხნენ მოსაგთა შორის მეფენი არხილ ჭ ლუარსაბ, თავადნი—ბიძინა ხოლაყაშული, ელიზბარ ჭ შალვა ქსნის ერისთავის შულები.

— ლელვით საგსემ ცხოვრებამ ვერ განაქარვა ქართველებში ცნობისა ჭ სწავლის მოყვარება. გიკათ, რა ნატვისცემ ჭ შექწობა მიაგეს ირაკლიმ, გიორგიმ ჭ სოლომონ პარუსულმა, ბატონისშულთა ჭ თავად-მსნაურთა ეგროპიის მეც-

ნიერთა გულდენშტეტსა ჭ რეინგესა, რომელნიც
 კავკასიის აღსაწერად იყვნენ წარმოგზავნილნი!
 ვიცით, რა მიწერ-მოწერა ჭქონდათ იმათთანა, რა
 გუარათ სარგებლობდნენ იმათის ცოდნითა, რო-
 გორ მოიწვევდნენ, რომ ჩუქსს ქუჭყანაში დასა-
 სლებულიყვნენ! თუთაეულს მოგვსმენია, რა ნა-
 ცივს უჩუქნებდნენ საქართველოში მეოფთა ნაც-
 რთა, რომელთაგანაც მიიღებდნენ, როგორათაც
 ნასწავლთა ექიძებთაგან, სასარგებლო სამსახურსა
 ჭ აგრეთვე მეცნიერებრივსა სელთა მძღვანელობასა.
 ქართველებს ჭქონდათ საკუთარი შკოლაები ცფი-
 ლისში, თელავში ჭ დიდს შონასტრებში. ჩუქს
 ყოველთ ვიცით, რა იყო თელავის სემენარია,
 დაფუძნებული ანტონი პირუჭლისაგან, დროს გაიოზ
 არხიყანისკოპაოსის თაყაშულისაგან ჭ ვინ იყო და-
 ვით რეკტორი. ამ სასწავლებლები მიიღეს შრავალ-
 თა თაგად აწნაურთა ჭ სამღუდელთა საღმრთო
 ჭ საერო სწავლა. ვიცით რაოდენნიმე ეტამნი,
 რომელთაც სამხედრო ჭ არტილერიის სწავლა
 მიიღეს რუსეთში, ჭ იმათის შემწეობით ირაკლიმ
 დაფუძნა სამხედრო ელოვნება ჭ არტილერია. ერთმა
 ისწავლა თუთ ანტონიაში. ნეტრე დიდის დროს რუ-
 სეთის არტილერიის დამწესებელი ჭ თავი იყო
 ჩუქსნი მეფის არხილის შული. თუთ ოსმალების

ქლოჯის დამფუძნებელი იყო ქართუჭლი, რომლი-
 საც ვუარი ჩუჭნ არ ვიცით. იყენენ იმისთანა-
 ნოცა, რომელთაც ცოდნის შესასრულებლად მი-
 მოიარეს მთელი ეგრონა. ჭ უკუქცავის შემდეგ
 შრომა დასდეს სასარგებლოდ ჩუჭნის სიყვარე-
 ბისა. შოგნი იმათგანნი ჩუჭნმიერ ცნობილ არიან.
 ისინი მიიღებდნენ მონაწილეობას ბრძოლაებში. ჭ
 ამ ბრძოლათა თვთანვე აღწერდნენ. ამ გამოჩენი-
 ლნი იმათ შორის—ფარსადან გიორგიჯანიძე, სენ-
 ნია ჩხეიძე, ჰანუნა ორბელიანი, ომან სერსეულიძე,
 ამ მწერალთ შრომაები დაბეჭდილებია ქართულთა-
 თაცა ჭ ტრანსკრუკულათაცა. იმათ თქმულებაში
 გამოძეგვებებს განუსაზღვრებელი სიყვარული
 მამულისადმი ჭ მინდობილება სეციურისა მფარ-
 გვლობისადმი. ასეთნი მწერალნიც აღმობრწყინდნენ,
 რომელთაც აღმოიჩინეს უნივერსისი ნიჭიერება ჭ
 გრცელი მეცნიერება, რომელთა თხსულებაებათა
 მოიპოვეს ეგრონიული მნიშვნელობა. ივინი არიან
 ვასტანგ VI, ვასუძგი, ანტონი I, არსიენისკოპო-
 ზი ვაიოზ ჭ საბა ორბელიანი. ჩუჭნ ეოველთა
 ვიცით, რა შრომა არის ვასტანგის «ქართლის ცხთ-
 ვრება» ჭ მისი, «სჯული» ვასუძგის «ეეოგრაფია
 ჭ კერძობითნი მოთხრობანი საქართუჭლო იმერე-
 თის სამეფოთა ჭ სამთავროთა, ანტონის მსოფლიო

საგნების განმარტებანი ჭ თარგმნილებანი რუსულით
 ჭ ლათინური, გაიონის შრავალნი თარგმნილება-
 ნი, საბას პროზა, ლექსნი ჭ ჩინებული ლექსი-
 კონი. განმეორებით ვიცევა, რომ ამ მწერლებზე-
 და ჩუქნ ყოველთა გვაქუს ცნობა. მაგრამ იყო
 ერთი კაცი, რომელიც უპირველესისაგე ნიჭით
 იყო შეპყრული, როგორათაც მოსსენებულნი მეცნი-
 ერნი, ჭ რომელმაც დაგვიტევა ისეთი თხულება,
 რომ იმისი მსგავსი ჟერ საქართველოს არა
 ჭქონია. ჩუქნ განბობთ იოანე ბატონი მკლზედა
 * ჭ იმის «გაღმასობაზედა.»

იოანე იყო მე უკანასკნელის ქართლის კახეთის
 მეფის გიორგისა ჭ იმისის პირუჭველის მეულ-
 ლისა, ქეთეგან ანდრონიკაძელის ასულისა. იოანე
 დაიბადა 1772 წელსა. ის იყო რვის წლისა,
 როდესაც მოუკუდა დედა. მთელი იოანეს ცხოვ-
 გრება იყოფა ორ ნაწილად. პირუჭელი განატარა
 სამშობლოში, მეორე რუსეთში. საქართველოში
 იოანეს არა ჭქონია მოსვენება დაუცხრომელთა
 ომიანობათაგამო. ოსმალნი, სპარსნი ჭ ლეკნი
 აუწერელის მტრობითა იყუნენ მოძღვარნი ჩუქნ-
 ზედა. საქართველოში აღარ იყო დაშთენილი არც
 ერთი კუთხე, რომ ლეკების გროვა, არ ყოფილ-
 იყო. იმათ იცოდნენ ყოველი ადგილის მდებარე-

ბა ჭ ყოველი გზები; გამოიღებდა რა ცხე ფო-
თოლსა, ისინი ჩამოიპარებოდნენ დაღისცნით ჭ
ასალუციისის ქსრით ჭ დაიბნეოდნენ აქა-იქ. ჩუჭნ
წინაპართ დიღ დიღი სიფრთხილვე მართებდათ.
ჩუჭნდა სანუეგეშოდ უნდა ვსაქუთათ, რომ მთელი
ხალხი დიდნი ჭ მუცირენი მღუპარეთიყენენ. თუთ
ბატონიძულები, მხამდისინ განხეთქილება არ ჩა
მოუვარდათ, მაგალითს უჩუჭნებდნენ ცანჯისა ჭ
მამულის ერთგულებაში. ბატონიძულებთა შორის
პირუჭლი იყო იოანე. აჲ შემოკლებით საქმეები,
რომელშიაჯა ის აღმოჩნდა ისტორიულ პირად.
იმერეთში დავით ებრძოდა სოლომონს ჭ ამან
მოითხოვდა ამერთაგან შემწეობა. ეს იყო 1790 წელ-
სა, ჭ იქ წარიგზავნა არტილერიით იოანე, რომ-
ელმაც დაამუჯდა აღელვებული მხარე ჭ სრული
წარმატება მოიპოვა. 1795 წ. ცფილისის აღე-
ბის დროს ალა-მაჭმადისაგან, იოანე ასოვანად ებამთა
აბანობთან სპარსთა ჭ შეაყენა ივინი. ამითი
იოანემ მიაგო ირაკლის შემთხვევა ქალაქით ვასე-
ლისათჳს. ცფილისით სპარსთა გუნდნი ვანიგზავნენ
ქართლის ასაოსრებლად ჭ აქ ლამის ყანას იოანემ
დაფანჯა ჭ უკუაქცია. 1796 წ. როდესაც ომარ
ხან, ხურალის შული ჭ შემკვდრე, აგარიის ხანი
დაეცა შილდასა ლეკის ფართთა, იოანემ დასმო

სიმაგრე ჭ იძულებულაჲ იმარსნის ლაშქრის უკუქცევა. 1798 წ. იოანე დირბში დაესმის ლეკთა, მოსრავს იმათ სრულებით ჭ მოუკლავს წარხინებულს ბელადს ალი-ფოლადსა. იმავე წელს გიორგი მეფის ბძანებით, იოანე დავითითურთ განემგზავრებიან ყარსისაკენ 2000-ს კაცითა, მოაოხრებენ უიზალ ხსენის ვარეშადგილთა ჭ ნაცყვევებით მოიქცვიან სამშობლოს. 1799 წ. იოანე ჭ ბაგრატ კახეთის წყობითა ჭ 600-ს რუსის სალდათითა სმლევენ ნიასურში იმარსნსა ჭ იმისს 10,000 მეომართა. იმავე წელს იოანე ჭ ბაგრატ იორის ზირსედ ექუსის ზარბაზნითა ჭ 2000 კაცითა, რომელნიც იყვნენ შემდგარნი კასთა ჭ თუშთაგან, შემუსრავენ 12000 ლეკთა წინამძღომელობასა ქუჭუე იმარისავე, რომელსაც მიემსრება ალექსანდრე ბავონიძელი, იმარსანი დაიკოდება. იმწერსჯორი ზავლერ, რომელთანაც წარგზავნილ იქმნა ორი ნაცყუჭვი დროშა, დაჯილდოებს ორთავე ქმათა, იოანეს ჭ ბაგრატს, წმინდა იოანე კომანდორის ორდენითა. 1800 წ. ოდეს გიორგი მეფე მიიჯვლებს ჭ იმის მაგიერ ზავრონობა მიეცემა დავითსა, იმის ბიძები, იულონ ჭ ვასტანგეულნაკლულნი ამ განკარგულებითა, განიგლჯვანბთებში ჭ აღებერენ კავკასიელთა. იმათ დამძუ-

დებს იოანე.

იოანე იყო 28 წლისა, როდესაც მოუკუნდა მამა, 9-სა მარტსა 1801 წ. ბატონიშვილი იოანე, ბაგრატი ზე მისეილ განემკვსავრებთან რუსეთს თანსლებულნი რაოდენთამე თავადსწაურთა ზე მოხელეთა. მხოლოდ მოზღოკში სცნობენ ზავლე იმპერატორის სიკუდილსა. იოანეს ესუა ცოლად ქეთევან, ასული ზურაბ წერეთლისა, რომელიც დილ გამოხენილი კაცი იყო იმერთა სამეფოში. იოანემ დაჰყო რუსეთში 38 წელი ზე ვარდაიცივალა 15-ს ფებერვალს, 1839 წ. 67-ის წლისა. იმან დაუტევა ერთი ვაჟი გრიგოლ, რომელიც შეეუღლა ბარბარე ბუკრინსკისა ზე რომელსაც დამთა ქალ-ვაჟი: იოანე ზე ქეთევან. იოანე სცხოვრებს ზეცერ-ბურგში; ქეთევან ჰყავს საქართველოს თავადს ზეუბნათაშვილსა.

სანერძლივ იოანე ბატონიშვილის ცხოვრება რუსეთში არ იყო უქმი. იმან შეისრულა რაკცი სწავლა აკლდა ზე აღმოჩნდა დიდ მეცნიერ კაცად. იოანემ დაგვიტევა, როგორათაც ზემოთ ვსთქვთ შესანიშნავი თსზულება, რომელსაცა ეწოდება «კალმასობა» — კალმასობა ნიშნავს ზურისა ზე ღუნის მოთხოვნასა მონასტრისათვის კალმასობას ზე რთველში — რომელიც განიყოფება ორ წიგნად.

ხუცნ ეკლძია მხოლოდ ზირუჭლი წიგნი, თუთ-
ქმის ოთხასის სრულის ფურცლით შემდგარი,
რომელიც შეიკავს მთელს შეთურამეცე საუკუნოს
ამერთა ქუჭყნის გამოხატულობასა ჭ მსოფლიო
მეცნიერებათა.

«კალმასობაში» თავდა ზირველადვე, ესე იგი
1798 წ. ავტორს გამოჰყავს საკალმასოდ ქუჭა-
ბთა სევის მონასტრის იზოდიაკანი იოანე ეკლძული.
შეუდგება ამ საქმესა თავისს წინამძღვრის დოსი-
თეოს ფიცსელაურის ბჰანებითა, რომელიც შემდეგ
იყო არსიენისკოპოსად ჭ რომელსედაც მოსმენია
თუთოეულს ქართველსა. იოანე ეკლძულმა მიიღო
სწავლა თელავის სემენარიაში, სადაც მიბარებულ-
იქმნა თუთ იოანებატონი ძულისაგან ჭ რუსული
ენაც იცოდა, რადგანც რუსეთში დაჰყო შრავალი
წელი. ის იყო აზნაურთაგანი, ქიზიყის მსარიდგან,
სოფლით ვაქირით. განემგზავრება გორისკენ,
მდოესის მინდორში შესვედება ერთს გორის მცხო-
ვრებათაგანსა, ზურაბ ლამპარაძულსა ჭ ეს ორნი
ზირნი ერთ მეთარეს აღარ მიპორდებიან. ზურაბ
არის დიად სასიამოვნო მოუბარი ჭ საკვრველი
ობუნჯი, იოანე ჭ ზურაბ მოივლიან მთელს ქარ-
თლსა, აქედგან წავლენ კახეთს, ქიზიყს ჭ შემ-
დეგ მიმართვენ სომხეთისაკენ, საიდანაც უკუიქ-

ცვეიან ცვალისსო აჲ სოფლები, სადაც ჩუწნი
 შეკალმასენი შევლენ: სიღის თაგი, სკრა, სვედურგო-
 თი, კარელი, ჭალა, საშური, სურამი, მაგინი,
 რუისი, გორი, ცხინგალი, მეჯვრისსვეგი, ჭალა, მუსრანი,
 მცხეთა, მარტყოფი, საძძი, თელავი, ლალისყური,
 ალვანი, ენისელი, საბუე, შილდა, ევაჩელი, ფა-
 შანი, გელისცინყუ, ვურჯანი, შირკოკი, კარდა-
 ნასი, ვაქირი, სიღნაღი, მანავი, ყარაბულასი, ნო-
 რიო, მარაბდა, საბოხკურო, შულაგერი, ბორჩა-
 ლო, ასტალა, მისხანი, სანაინი, აწვათა, სადასლე,
 ყულარი, ბაიჯარი, დემურხასალი, გაშლოვანი,
 ცვილისი. ამ მოცსაურობაში იოანე სელაძული
 სძირად გამოვეისაჯეს ადგილობრივთა მდებარე-
 ბათა, იმათის მკენარების თვსებათა, აღვჩერს
 სსუჲ ჯ სსუჲ შენობათა: გრცლად გვანობს
 ცვილისზედ ჯ მცხეთაზედ; გაგვაცნობს საღისის
 სასიათსა ჯ ჩუწულებათა. ჩუწნი დიად აღვლად
 მივსდებით სად არის სელაძული ჯ ვის ემუსაიფება,
 მივსდებით, რომ აი ეს არის ქართლელი, ეს
 კასელი, ეს ქიზიყელი ჯ ეს თუში ანუ ფშაველი,
 ამას ცხოვლად გვიანბობენ იმათი ენის გამოთ-
 ქმა ჯ საუბარი, მისერა მოსერა ჯ სწკობითხი
 თვსებანი. თვთქმის არ არის არც ერთი იმ მსა-
 რეთ ვერო, არც ერთი შესანიშნავი მეთერამევის

საუკუნის ზირი, რომ არ იყოს გამოყვანილი «კალმასობაში» სძირად არიან ნახუცნებნი გუერთა შთამომავლობა ჭ იმათი ისტორიული სამსახური, ადგილი იმათის ცხოვრებისა, ჭ იმათი სასაფ-
 ლოები. აჲ რა ზირსი არიან გამოყვანილნი: მღვ-
 დელი კომორიძე, ვილაც ანდრია სალოსი, გიორ-
 გი ჭ ნიკოლოზს ციციძელები (ნიკოლოზს
 თელავის სემენარიაში იყო ნასწავლი) ლევან აბა-
 შიძე ჭ ჰანუა ორჯონიკიძე, მამუკა სიდიბეგეძე-
 ლი, ქაიხოსრო შურგანიძელი, შიმბაში ამირეჯი-
 ბა, მიტროპოლიტი პროგელი, მამაცაძელები,
 მახბლები, გიორგი ჭ ვოდა ამილახვრები, გი-
 ორგი ქსნის ერისთავი, იოანე მუსხანბატონი, შა-
 ალ შურაბაძელი, რუსთაველი, ნათლის მცემლის
 უდაბნოს წინამძღვარი, დავით რეკტორი ალექსი-
 ძე, ქაიხოსრო ხოლავაძელი, იოანე ჟიშმერი შუ-
 ლი ცისკარაძელი, გიორგი ავალიძელი, დიდოს
 მოურავი დიმიტრი, შდლუძელი შაქარია ლალის
 ხანიძელი. ნოდარიანები, ელფთერ მოხელე, სულ-
 ხან შდივანბეგეი, შაქარია ანდრონიკაძელი, ნენია
 ერასტაძელი, ანჟოქ ბებურიძელი სელაძელები,
 დოსითეოს ფიცხელაური ბოდბელი, ნინო წმინდ-
 ლი, არსენ ცფვილელი, ეკატერინე ყაფლანიძელის
 ქალი, ხოლავაძელის ცალი, მღუძელი ჯეგრე

ლარამე, ირაკლი მეფის მასხარა, ოთარიკა ნორი-
 ელი, მღუდელი ქრისტესია გეგერაძული, რომელ-
 სეც მოგელო ვევიანევი, იერუსალიში ჭ როდოსი.
 იარალი მანძიაძული, შაალ ორბელიანი, ნიკოლა-
 ოზ ორბელიანი, ჩესტია ბანიერთუნუცესი, მღუ-
 დელი ცოფურაძული, ასტალის განსკობაძის იოაკიმე,
 სოლომონ არყუთაძული, ასლან ორბელიანი, მღუ-
 დელი იონე კალაუბნელი, ომან სერსეულიძე, თამარ
 ორბელიანი ჭ იასტოსი, კოსტანტინე მუსრანბა-
 ცონი, არონ ჭ სოლომონ ალექსიმეები, გილაჯ
 მეცნიერი პრუსელი იოსებ იაკოვლევიჩი, ცფი-
 ლისის ნაჯრი ანდრია, სან ჭ სან ერთნი ჭ იეი-
 ვენი გამონენილნი პირნი შეგვსვდებიან რამდენ-
 ეგრემ სსუა ჭ სსუა ადგილს. «კალმასობაში» გა-
 იცნობთ მაშინდელთ შესანიძნაფთ ექიმებთა: იონანე
 ყარაძულსა ჭ თათულას, აგრეთვე იმათის ექიმობის
 თესებთა; გაიცნობთ განთქმულთ მოლექსეთა ჭ
 შესაურაგეთა ალავერდასა ჭ საათლამასა, აგრეთვე
 საეპიტელსიო მგალობელსა ლეონტი სალაღაძულსა.
 შეიყუბთ, სად იყო სსსწავლებლები ჭ რა იყო,
 ან რა იყარათ იყო დაუქმებული თელაგის სემენა-
 რია. რა სასიათისა ჭ ცოდნის კაცი იყო დავით
 რეკორი. ამ შკოლასში თუთ იონანე სელაძული
 გამოსცდის ეგ სემენითა მოსწავლეთა, რამდენთამე

ვარეშე ზირთა დასწრობით. «კალმასობაში ამოიკითხავთ, რა გუარი ცხოვრება ჭქონდათ ქართველთ ბერებთა, რა შემოსავალი, ან რა მამული ეპუთუნოდათ მონასტრებსა. — საუბარი იოანე სელაშვილსა სავსეა წნეობითის აზრებითა. იმისი ქადაგებები შეიცვენ ისტორიულთა ჭ აოლიტიკურთა სწავლათა. ერთს ღროს დაიწყებს ლანარაკსა აღზდაზედ ჭ იმის საჭიროებაზედ, მეორე ღროს იტყვს ბატონ უმობაზედ — რა ევარი ერთგულობა მართებთ ემათა იმით ბატონთათჳს, როგორ უნდა ეწყობოდნენ მებატონენი ემათა ჭ რა მსრუხველობას უნდა მიაგებდნენ იმათა. იოანე გვანბობს როგორ იყვნენ ერთი ერთმანეთთანა ქართუშლნი ჭ სომეხნი, რა მიზეზი იყო იმათის განხეთქილებისა, რაში მდგომარეობდა ქართველთ სომეხთ სარწმუნოებრივნი ცვლილებანი, ჭ ან თჳთ იმას რა აზრი აქუს იმათზედა. ერთის სიტყვით, ჩუშნ ვსედავთ «კალმასობით», რა ხარისხზედ იღვა წნეობა ჭ ცოდნა ჩუშნ წინაპართა. იოანე არა შიშობს არსად სიმართლისა ჭ ჭეშმარიტებისა წარმოთქმასა. რასაკვრველია ამას ბევრი არ მოუყონებს, მიზეზიც ეს არის, რომ უბედური იზოდიაკონი მოითმენს ხან შეურაცხებასა, ხან განდევნასა, ხან ცემასა, მაგრამ ბერი არაოდეს არ მიეცემა

სასოწარკვეწთილებასა ჭ არც დასცხრება... «კალმასობაში» არიან წარმოდგენილნი მეფე ირაკლი, იმის სასიათი ჭ ცხოვრება, იმისნი შულები ჭ შულის შულები: გიორგი, იულონ, თეიმურაზ, ვანსანე, ალექსანდრე, დავით, იოანე ჭ ბაგრატ; არიან ხაანბობნი მაშინდელნი ბრძოლანი ოსმალებთანა, სწარსებთანა ჭ ლეკებთანა: სად რა ბრძოლა მოხდა, რა გუჟართ იყო საქმე, როგორ ვათავდა, ან ვინ იყვნენ წინამძღოდი ჭ მონაწილენი. რა იყო ხალხს განსჯა იმაზედა. აქ სედავთ მონელებთა, მოურავებთა, მდივანბეებთა, ეშუაბაშთა, სარდალთა. აქ შესვდებით შაბაშ გეზირიძესა, რომელმაც დიდი სამსახური მიაგო ირაკლისა დესპინობითა ანუ ელჩობითა სწარსეთის შაჰ-ქარუმსთანა ჭ ოსმალებში; შესვდებით ვარსებან ჭავჭავაძესა ჭ იმისს ამხანაგთა, დავით ჯიმშერიძულსა, გიორგი ავალიძულსა, ელიანარ ფალავანდიძულსა ჭ იმათ თარჯუმანს სერგი ლაშქრიძულსა, რომელნიც რუსეთს გაიგზავნენ მოციქულებთა: თქუენ იცით რა რჩევა იყო ამ საეანზედ სასახლეში, რა ინსტრუქცია მიეცემათ დესპინთა ჭ რას შეიცავდა ცრეკცაკი, საქართულლომ რომ წინადაუდო რუსეთის შმართებლობასა. თქუენ დაესწრობით ირაკლის სიკუდილსა თელავში ჭ

გიორგის ტანჯვად ასვლას, იმის შემდეგ დაი-
თის მოადგილობას. თქვენ სწუსართ ზეულ-მ-
კიგნელობას გრძნობთ, როდესაც შედგით ბა-
ტონი მულების დაუმძებელს განსეთქილებას
ერთი მეორესთანა და ამ შემთხვევისაგან სჯარ-
თიქლოს ჭმუნვას; თქვენ წარმოიდგენთ ხუჭ-
ნის ქუჭყანის მუჭლას აღუვაებას და შემეღბ-
ლობას, ოდესაც იგი კასნიის შლთ ვიდრე შე-
შლუმდე, კაბკასიის ქედით ვიდრე სნასსეთის სამ-
შლურამდე ერთს მჭიდროთ დამყარებულს სამე-
ფოს შადგენდა; შემდეგ თქვენ მოიგონებთ
ეს მშუჭნიერი სამეფო როგორ ცოც-ცოცად
იგლიჟება და ირღვევა; თქვენ ნუგეშობთ მსო-
ლოდ იმით, რომ ამერ-იმერნი არა ჭკარვეენ არც
თავისს სასიათის ძალას, არც მიდრეკილობას
მეცნიერებისადმი, არც სარწმუნოებრივსა და წნეო-
ბითსა სიმტკიცესა; თქვენ გეხსნებათ გული,
როდესაც შედგით ბრწეინგალე ზირთა, რომელნიც
მამულის სიუყარულითა, სამხედრო ასოგანებითა და
ყოველ-გუართ მოღუაწეობითა განაცუფლებენ აზი-
ისა თუ ევროპიისა მფლობელთა და სალსთა....

«კალმასობა» დიალ შესანიშნავია მსოფლიო
სწავლათა განმარტებითა. შემოთა ვსთქვთ, რომ
არ არის თვთქმის მეცნიერობა, რომელსაც არ

შეხებოდეს იოანე. უხუცხოთ შემოკლებით ფუთო-
 ულს შეკრება; შექმნა ქუჩებისა, ღმერთა ჭ-
 იძის ფუძეები, საღმრთო წერილი, რაოდენ ნა-
 წილად განიყოფება, იძისნი შწერალები: წინასწარ-
 მეცემუწლნი, მოციქულნი, მუწლი ალექსა, ათი
 მცნება, ასალი მცნება, ცხრა ნეჯარება, შვი-
 საიდუმლო, ანგელოზნი, მათნი მოგალობანი ჭ
 სარისსნი, ეშმაკნი, საჯანა, მიხეჭი ამათის ვარ-
 დამოყრისა... მნიშვნელობა თეოლოგიისა, ბუნე-
 ბითი ღუთის მეცემუწლება, კაცი რისგან ჭ რამ-
 დენთა ნაწილთაგან არის შემდგარი, სული, თუ-
 სებანი, სუთი გრძობა, აღბუჭილებანი ნერგებ-
 თაგან, მოქმედება სულისა, სმენა, შათანასწორება
 საგანთა, გულის სმისყოფა ჭ მგრძობელობა,
 სჯა, მილცოლოვა, გამოსაცულობა საგანთა, გო-
 ნება, შესსიერება, ნება, ძალი, ჩუჭულებანი, გუა-
 მის მოძრაობა სულის მოქმედებითა, იადგია სწე-
 ობრიგთა მოქმედებათა... საწმუნოებანი. სომესნი
 ჭ იმათი აღსარება, დრო იმათის განცოლოვისა,
 საგანი განსეთქილებისა, განსხუაგება მარსუაში,
 თუთოეულნი მარსგანი, ისჯორია მარსუათა, ზირ-
 ველად როდის არიან მოცემულნი, შემდეგ რო-
 დის დაეწესნენ, კრებანი, რომელნიც უარჰყევენ
 სომესთა, ერთობა ბუნებისა, დამცვიებანი წმინ-

დათა მამათაგან — კათოლიკნი, ლიუცერი ჭ იმის
 აღსარება. რექორმანცნი, იაკობინცნი, ნესტორიგ-
 ლნი, თომელნი, სტაროგერნი, ფარისეველნი, საღუ-
 კეველნი, მაჭმაღი ჭ იმისი სწავლა, განყოფა
 წარმართანი, ცეცხლის-თაყვანისმცემელნი... ჭეშ-
 მარიტი სარწმუნოება, სეკკლეია იერარსია ანუ
 ხარისხნი: დიაკვანი, მღუდელი, არსიანდრიცი,
 ენისკოპოსი, არსიენისკოპოსი, მიტროპოლიტი,
 კათალიკოსი, პატრიარსი, მონასზონობა: მამათ-მო-
 ნასზონნი ჭ დედათ მონასზონნი, მუჭლთა დროთა
 მონასტრები, როგორ ლოცულობდნენ ბერნი, და-
 უმინებელი მონასტრები... მითალოცია: იუნი-
 ცერი, ნენტუნი, პლუტონი, ანოლონი, მუსები,
 დიანა, მინერვა, მარსი, ვენერა, ვულკანი, ციკ-
 ლოპნი, ეოლი, ცერერა, ბასუსი, მერკური, ვესტნი,
 მსოფლიო ღმერთნი, ალღეგარიურნი ღმერთნი,
 ეშირნი, პერსეი, ბელლერფონი, ეერკულესი, ატ-
 ლასი, კოსტერი, პოლლეკი, იასონ — კოლხიდა-
 თესვი, ასილესი... შუანი სასწაულონი: მგზოლელი,
 ცამარი იერუსალიმისა, ცამარი დიანისა, მღუდე
 ბაბილონისა, ცამარი იუნიცერისა, კოლოსი რო-
 დოსისა, პირამიდი ჭ ლაბირინტი ეგვიპტისა...
 კოსმოგრაფია: ცა, ატმოსფერა, სამყარო, მსე,
 სიპორე, მოძრაობა, მთაყარე, ცვლილებანი მთაყ-

რისა, სიდიდე, მოქმედება დედა-მიწაზედა, სსუჲა
 სსუჲა გვარნი ვარსკუთვანი: ჰლანგვა, ურანი,
 მოძრაენი ჰლანგვანი, კომეტა, მეტეორები, ქუჭ-
 უანა, სივრცე, ქორმა, მოძრაობა, დაბნელება მსი-
 სა ჭ მთვარისა, თორმეტნი ზოდიაქნი... ქარები
 აღმოსავლეთ ზრდილოეთისა, წყნარი, ცხელი,
 სამუმი, წინათგრძნობა ქარისა... მეტალები: სსუჲა
 ჭ სსუჲა გუარნი მეტალნი, ისტორია, შემოღება
 მანათთა, მანათების გამოხატულობანი, სსუჲა ჭ
 სსუჲა გვარნი მანათნი: ქართულნი, ოსმალურნი,
 ეტიოპურნი, ეგროპიურნი, რუსულნი, ფილოსოფო-
 ური ქუა... დრო: წელიწადი, თუშ, დღე, საათი,
 უამნი წელიწადისა, დღისა ჭ ღამის გასწორება.
 არდადეგი, ჭ უდიდესნი დღენი ღამენი, უმჯირესნი,
 რიჯს დღეთა წელიწადში, მიწეზი, კალენდრები
 იულიანური, გრიგოლიანური, რუსული, ოლიმპია-
 და, ეპოხა, იუბილეი, ინდიკციონი, ქორონიკონი,
 ზედნადები, ნიადაგი.... მაგემატიკა, არიტმეტიკა,
 გეომეტრია, ტრიგონომეტრია, დიქერენცია, უმაღ-
 ლესი მაგემატიკა, ქორუტიკატიკა, ტაკტიკა, არი-
 ტილერია, სამსედრო იერარსია ახუ წესი... მედი-
 ცინა: მნიშვნელობა, სსუჲა ჭ სსუჲა გუარი ექი-
 მობა, მიწეზი სნეულებათა, ანაკომია, ფიზიო-
 ლოგია, პატალოგია, ტერაპია, მაგერია მედიკებისა-

თვს, ჭანჭიკონია, აკუშეობა, ანჯეკა, ბოცანიკა,
 ნატურალის ისტორია, რიცხვ პირუტყვთა ჭ
 ფრინველთა... მისნობა: მნიშვნელობა, ისტორია,
 უბედურნი დღენი თვსა, მნიშვნელობა თვთოეუ-
 ლისა, როგორ უნდა შაიჯეოს ვაჟი დაიბადება
 თუ ქალი, წინათ. ცნობა ცუდისა ამინდისა, მნი-
 შვნელობანი სსუა ჭ სსუათა მისნურთა ნიშნთა
 ჭაგრძი, ბუნებაში, პირუტყვებში ჭ სს...: გრამა-
 ტიკა ქართული, რომელიც გრცლად არის დაწე-
 რილი... იურიზარუნდენცია: დასუანი საქართუშლო-
 ში, ვასტანვის ცვლილებანი, შდიგანბეგობა. მის-
 ნი თვსებანი... ენები: უქსანიშნაგესი მუშლი ენე-
 ბი: ბერძული ჭ ლათინური, ასაღთა შორის
 ჭრანტიკული, ანგლიური, ნემენტიური, ლირსებანი
 თვთოეულისა, მუშლის მუნების ენა, ასაღის
 მუნებისა ენა, ბერძული უამი თარგმნილობისა
 ებრაული ბერძულზედ, რიცხვ მოსეს წიგნთა.
 უმნელესი ენა: ჩინური, ანბანი, შემომღებნი
 მწერლობა, ბეჭედა, შემომღები, სარგებლობა,
 კალღირგაძია, სარგებლობა, კელოვნება გამოქან-
 დაკებისა... მუხიკა: ისტორია, სსუა ჭ სსუა
 ეუარნი საკრავნი, სსუა ჭ სსუანი სიმღერანი,
 მუშლი ქართული საკრავები, ცანციობა, ისტო-
 რია, სარგებლობა, ქართული ცეკვა ლეკური... ბაზიე-

ბასიერობა, თანამდებობა ბასიერისა. სანადირო
 ფრინველნი, როგორ უნდა ნადირობა, სნეულუბანი
 სანადირო ფრინველთა, სანადირო ძაღლები....
 ზაფხია: ზაფხიის ელოვნება, სციხა, სორეი,
 ქართული სციხები, შაირი, ლექსი, ხასრუსაული,
 (ვინ იყო ხასრუსამე), ჭიზიკაური (რუსთაველი
 როგორ სწერდა) რვეული შეწყობილი, მოკლე
 შეწყობილი, წყობილი, მოკლე წყობილი, მრ-
 ხობლადი, მრხობლადი შაირული, შერეული, ხასრუ-
 საული შერეული, ხასრუსაული მრხობლადი, ცეპნი
 ხასრუსაული, მრხობლადი ჭისტიკური, მაგნა-
 კორული, ხასრუსაული მაგნაკორული, (იამბიკო
 შემოქმედელისაგან ნათქვამი), მაგმა (თქმული
 დიდის მეფე თეიმურაზისაგან) იამბიკო (ვასტანგ
 მეფისა ჭ საბა ორბელიანისაგან, ანტონ კათალიკო-
 კოსისა, იოანე ჭილოსოქოსისა ჭ ნიკოლოზ
 ცვილელისა) კედურ წერილი (ვაით აჩიელისა
 თაყაძლისა, ჰეცრე ლარამისა, ანტონი კათალიკო-
 სისა) ცეპნი შპითი (დარეჯან დედოფლისა, გი-
 ორგი მეფისა, ქეაფან მეფის სძლისა ენდრონი-
 კაძლისა, მეფის სოლომონისა, მამია გურიელისა,
 ჭეოინდელისა, დავით აღმაშენებლისა. (ბე-
 ჭედი) ამილასგარისა, იესე ოსესძისა), აბანთქება
 (ვასტანგ ორბელიანისა ხასრუსაულად, ვასტანგ

მეფისა), მეობის სიმღერის ლექსები (მწებუკ მდივანბეგის ნათქვამი ქეთევან ბატონიძულის მეობაში, ხანინა, მესტურული, (კიტაძულის განთქმულისა ქართლში, რომელმაც შეასხა ირაკლის ქება), სპარსთა სმები, ქართულის ლექსებით (სათლამასი, ბესარიონ გაბაძულისა, მისივე, ოდეს განიდგენა ქართლით იმერეთს), თეგნიში, (ბესარიონისავე), თახმისი, (ლევან ბატონიძულისა), შაირი (ბესარიონისა მწებუკი მდივანბეგზედ)... ევოგრაძია: მაცემაციკური, ჭიზიკური, ზოლიტიკური: მონრსიული, გერმობითნი ევოგრაძიანი: ზორცუგალია, იშანია, ჭრანცია, დიდი ბრეჯანია, ვოლანდია, ვერმანია, ბოვეშია, ვენგრია, შვეიცარია, იტალია. ჰანის სამფლობელო: ნეაპოლი, სიცილია, პრუსია: თუთოეულის ევოგრაძია, ისტორია, მცენარებანი, ექლოვნებანი ჭ სსუანი ჭ სსუანი მნიშვნელობანი ვარკუჭვით არიან ნახუწნებნი.

ა.ე რა არის «კალმასობა». ჩუწნ არ გვიჩვენებია ყველა საგნები, რომელნიც. იმაში განმარტებულნი არიან, ესე იგი, დიალოგოკა, მეტაფიზიკა, თუთოეული მისედება, რა აზრით არის დაწერილი «კალმასობა». აზრი ისაა რომ ხალხში განვრცულდნენ ცნობა საქართველოს მღვთმარეობაზედ

შეთურამეცვე საუკუნეში ჭ მსოფლიო მეცნიერე-
 ბანი, რომელშიაც დიად ვსაჭიროებთ. «კალმა-
 სობის» ენა არის მსუბუქი ჭ ცხოველი, მიმზი-
 დაგი ჭ ადვლად გასაგონი, რეგორათაც კარვის
 საზოგადოებისათვის, ავრწყვე დაბლის სალხისათვის.
 ჩუჭნის აზრით, ასეთის მშუჭნიერის ენით ას-
 ლანდელს დროს არაეინა სწერს; მუჭლს სიჯყ-
 ერებაშიაც მუიჩე რამ იზობა «კალმასობის» ენით
 დაწერილი. თუთ უონი აქუს დიად სასიამოვნო.
 ჩუჭულებრივი საუბარი, რომელიც სწავლას არ
 შეესება, საესეა ნამდვლის ქართულის ხუძრობითა
 ჭ ოხუნჯობითა. ზურაბ ღამბარაძული, რომელიც
 ითანე სელაძულთან მოგზაურობს, ყოველთავს
 მასსარაობს ისე მარლიიანათ, რომ არ შევიძლიანთ
 სიცილი დაჭიროთ, როდესაცკი ის დაიწყებს
 ღანარაკსა: მასსარაობს თავის თავზედ, მასსარა-
 ობს იზოდიაკვანსედა, მასსარაობს სხუათაზედა.
 სსუანოც მრავალნი პირნი «კალმასობაში» არ და-
 უვარდებიან ზურაბსა. იმათ შორის უჩუჭნებთ ნი-
 რიოს მცხოვრებსა ოთარიკასა, ირაკლი მეფის
 მასსარა, რომელსაც ითანე ბერი შეხვდება, შემდეგ
 დაბრუნებისა კასეთით: ოთარიკა უანბობს თავისს
 ცხოვრებასა, თავისს შემთხვევათა ირაკლის სასა-
 სლუში ჭ ღადიანთანა ისეთს გასაოცარის კომიკუ-

შეთურამეცე საუკუნეში ჭ მსოფლიო მეცნიერე-
 ბანი, რომელშიაც დიად ვსატიროებთ. «კალმა-
 სობის» ენა არის მსუბუქი ჭ ცხოველი, მიმზი-
 დავი ჭ ავლად ვსაგონი, როგორათაც კარვის
 საზოგადოებისათვს, აგრეთვე დაბლის ხალხისათვს.
 ჩუჭნის აზრით, ასეთის მუჭნეირის ენით ახ-
 ლანდელს დროს არაინა სწერს; მუჭნის სიციყ-
 ერებაშიაც მცირე რამ იპოება «კალმასობის» ენით
 დაწერილი. თვთ ცონი აქუს დიად სასიამოვნო.
 ჩუჭულებრივი საუბარი, რომელიც სწავლას არ
 შეესება, საგსეა ნამდვლის ქართულის სუძრობითა
 ჭ ოხუნჯობითა. ზურაბ ღამბარაშვლი, რომელიც
 იოანე სელაშვლთან მოეზაურობს, ყოველთვს
 მასხარობს ისე მარლიანათ, რომ არ შეეძლიანთ
 სიცილი დაიტკიროთ, როდესაცკი ის დაწყებს
 ღანარაკსა: მასხარობს თავის თავზედ, მასხარა-
 ობს იპოდიკვანსედა, მასხარობს სსუთაზედა.
 სსუანიც მრავალნი ზირნი «კალმასობაში» არ და-
 უყარდებიან ზურაბსა. იმათ შორის უჩუჭნებთ ნო-
 რიოს მცხოვრებსა ოთარაკსა, ირაკლი მეფის
 მასხარა, რომელსაც იოანე ბერი შეწვდებთ, შემდეგ
 დაბრუნების კასეთით: ოთარაკ უანობს თავისს
 ცხოვრებასა, თავისს შემთხვევათა ირაკლის სასა-
 ხლეში ჭ დადიანთანა ისეთს ვსაოცარის კამიკუ-

რის სასიოთა, რომ შეუძლებელია დაიფიქროთ იმი-
სი სოცეუტში ზ ნაუბარი. ერთის სოცეუთა აკალ-
მასობაშია არიან მრავალნი ქართუტლნი დიდის
ელოვნებითა გამოხატულნი, ასე რომ კომიკური
მწერალი აურაცხელს სუჟეტებს პოეებს პოემათა
ზ კომედიითათჳს. თუთაფული პირია სოცოცსლით
სავსე. ასე გვინათ, თქუტსნ თქუტსნის თვალთა
სედაგთ, თქუტსნის პირით ემუსაიფებით ზ იუთ
უოველი გარემოება იმის გუარისა ზ იმისის
ცხოვრებისა; ასე გვინათ, თქუტსნ გიცხოვრით
თუთ იმ დროებში. აკალმასობა არის საჩკე წარ-
სულის საუკუნისა. ჩუტსნ განეგბ შეგამოწმეთ ისა
ისტორიის თქმულებათა ზ არათუ წინააღმდეგობა
რამ გჳნოვეთ: იმით ისტორიის მოახრობანი ბე-
რით შეომსებთან. ასეც უნდა იყოს: იოანე ბატო-
ნი ძული არათუ იმ საუკუნოას კაცი იყო, თუთ-
ქმის თუთაფულს შემახვევაშიცა მონაწილე
გოფილთა. რადგანც უაღმაჯებულესად ვა-
ნათლს უნდა ჰქონია, გინამც სსუათა თანამედროეთა
ისტორიკოსს... ეოველიე საქმე უფრო დაწვლი-
სმად. რადგანად არიან გა-
ლებით ზ ნათლად ე-
მოარკიფულნი სწავლანი ზ მეცნიერებანი. ესეც
უნდა ვსთქუათ, რაცკი საჭიროთა, რომ საგანსეგ
ითქუას, უტუტსლად იყუეს, თუნდა ის საე

არ ექსწავლათ, არის სამის წაკითხვა, სრულს წარმოდგენას ჭ ცნობას მიიღებთ იმასედა ჭ ეს ნაწილიც დაღ მისხე ქრია. თუთოეულისათვის იოანე იზოდიაკვანი სარგებლობს ყოველსავე შემთხვევასა ჭ ასლად გამოეგანილოს კაცსა ისე დააყენებს, რომ რომელსამე საგანზედ დაუწყოს საუბარი. ჭარმა არის კითხვა მიიღებთ. ის პირი კითხავს, იოანე მიუდებს, აუხსნის, განუმარტავს. ყოველთაჲს ერთსა ჭ იმავე საგანზედ ერთს ადგილს არ ასრულებს, რაც სათქმელი აქვს, სან ჭ სან უბრუნდება, ერთთან დაწყებს, მეორესთან დაბოლოებს. ამას იმასთვის იქმს, რომ არ დაღლოს მკითხვის ჭ მკითხველის ყურადღება.

როგორათაჲც ესთქვით, იოანე ბატონი მკალი არის მალაღის ნიჭით შემკული. კითხულობთ რა «კალმასობასა», თქუენ არ მიძღება არ მოხუდეთ განცუფრებაში ავტორის ჭეშმარიტების მსჯელობითა, სწავლათ მეცნიერების სიგარცათა, პოეტურისა ჭ კომიკურის აღბეჭდილებითა, დაწულილებითის უზღნითა საქართველოს ჩუქულებათა, პირთა ჭ ისტორიათა. სსუათა საქართველოს მუშალობა ჭ ასლათა მწერლობათა შორის ისე განსხვავდება «კალმასობის» ავტორი, როგორათაჲც

განსხუადება მზე ზღანეცთა ზ ვარსკულაგთა შო-
 რის. იოანე არის ჩუჭნი ჭომერი, ჩუჭნი დანცე,
 ჩუჭნი უკსანირი... მაგრამ, სმენია ვისმე სიტყუა
 «კალმასობაზედა»? ამას დარწმუნებით გიცყვთ,
 რომ თთხს კაცს არ წაეკითხოს ეს წიენი. თვთ
 ჩუჭნი, ამ სჯაჯიის ავჯორმა, მხოლოდ ახლა
 ზირუჭლად ვხანეთ ზ წაგიკითხეთ. ერთის ეკსემ-
 ზლიარის მეციჯ არსად არის. «კალმასობა» განი-
 ყოფება, როგორათაჯ მოხსენებულია, თრ ნაწი-
 ლად. ზირუჭლი, რომელიჯ არის სანად ამ სჯა-
 ციისა, ზ ის მოეწოგებინა ვანსვენებულს დავით
 დადიანსა ზ შემდეგ იმისა ეშოენა თ. ალექსანდრე
 წერეთელსა. მეორე ნაწილი არ წაგიკითხავს,
 თუმჯა ვიცით რა სანაიჯ აქუს: ის შეიჯავს იმა-
 გე იზოდიაკვნის მოგზაურობასა იმერეთის მხარეშია
 ზ ეჭვ არ არის, ისიჯ ისე მშუჭნიგრათ უნდა
 იყოს დაწერილი. მეორე ნაწილი აქუს ზეჯერ-
 ბურგში მცხოვრებს იოანე ბატონიძულის შულის-
 შულისა. (ამასჯ ვიცყვთ, რომ ამ გუარს წიენსა
 ვერჯ ერთს ვხანედ ვერა ხანავთ, როგორათაჯ
 არჯ ერთს ხალხს არა აქუს, თვთ ბროსსეს შე-
 მოწმებითა, ჩუჭნის ვახუშტის ეეოგრაქიისთანა ეეო-
 გრაქია. «კალმასობას» რომ სანად ქონდეს სხუა
 ეგრობიის საკელმწიფო ზ იყოს დაწერილი ჭრან-

ციცულს ანუ ნემეცურს ენაზედა, ამაში ჩუქნ ეჭვ არა ეგაქვს, რამდენჯერმე გამოიყუემოდა ზ იმ ქუჩყანაში, რომელსაც ეკუთვნებოდა, თუთაეულს ექნებოდა კელში. «კალმასობა» უნდა მივსკეთ წირუჭლი ადგილი ქართულს სიუყუერებაში. «კალმასობა» ყოველს ამერ-მერს სასლში უნდა იწოდებოდეს «კალმასობით» უნდა ჩუქნთა ყრმა-ჭაბუკთ შიილონ ქართულის ენის სწავლა სასწავლებლებში. «კალმასობა» არის უძეობესი კელთ-მძღვანელობა, უძეობესი ქრესტოძაცია...

მართლა ზ დრო არის, ვიფიქროთ ჩუქნს ენაზედა. უენოთ ჩუქნ არა რანი ვართ. ენა არის ადამიანის უწირველესი ზ უკეთაღმობილესი ნაწილი. იმაში გამოიხატების ჩუქნი სასიათი, ჩუქნი წარსული სუჭ, ჩუქნი ღირსებანი ზ ნაკულუეგანებანი; იმით ვართ დაკავშირებულნი ერთი ერთმანეთზედა. უიმისოდ არც მამულის სიყუარული შეიძლება ზ არც სსუბნი მოქმედებანი საზოგადო-სასარგებლოდ. აწინდელს დროში ყოველგან ერმნობენ სამშობლო ენათ სწავლის საჭიროებასა; ყოველგან მუდგებთან ღონისძიების მოწაყებასა, რომ ენა განჯრცელდეს ზ დამყარდეს. მივსკედოთ ჩუქნთა უძუჭლესთა მშათა ზ მესობელთა—სომეხთა. ვცუით, რა ეგარი ყუარდლება ზ

მხარუნველობა აქუსთ თავიანთ ენისათჳს. მხალოდ
 ჩუქს ქართუჭლნი ვართ ვუღ-ერიოდ ამ სეგან-
 ზედ. ჩუქნი ენა უფრო ზ უფრო სუსტდება.
 თუ ამ მდგომარეობასეგან არ გამოვალთ, სეგან
 ხსენებარს სუკუნე რომ ის სრულებით დაქმნოს.
 გისღა შეუძლიან ჩუქსში სთქუას, ენა ვიცო. ვა-
 ნა ის ცოდნა ცოდნა, რომ თვთოეული ვეღარ
 ფიქრობს თავისის ენის განონებთამებრ ზ თუ ვერ
 რუსულად არ მოიაზრო, არ შეუძლიან დასწეროს
 რამე პირ ზ პირ ქართულათ. ჩუქს შვერობათ
 სიცივეთ-ქცივეანი ზ ჭრანებთ წყობილებანი არიან
 რუსულნი. ამ ეჲმად რომ ერთი მცოდნეთაგანი
 ჩუქსნი წინაპარი საუღავით ადგეს ზ გადაელოს
 თქალი „ცისკარსა“ რას იფიქრებდა? ვიცნობდაღა
 ჩუქს ქართუჭლებს?...

არც შაიძლება, რომ ასე არ იყოს. ქართული
 მუჭლი სიცივერება დეიწვიებაში ვეჲქუს, ეჲმწულ-
 კაცობა თვთქმის თაკილობს იმის კითხვასა მუჭ-
 ლი წიგნების კითხვა რა სასარგებლო არისთ, მა-
 შინ როდესაც აწინდელი ენა დამყარებულია მუჭლ-
 ზედა, როგორათაც საფუძუჭლზედა ზ ენის სა-
 სლის ამენება შეუძლებელია, თუ ვერ საფუძუჭლი
 არ დაიდო, ესე იგი, თუ ვერ მუჭლი სიცივე-
 რება არ მიითჳს. მიწესივც ეს არის, რომ

მუქლ. წიგნები, რომელსეც უძრძობათ ჩუქს
 წინაპრთა, ვაძნეულთა სსუა ჭ სსუა. აიყრ იძერ-
 თა სასულებს, სადაც ზნეუკები ჭ თრძოებში
 ღაძებთ, ამის სოცრუით არ ვაძნობთ. ჩუქს თუთან
 ვიუცნობთ რამდენაძე პრთა, რომელთა მამათაც
 მიღუწეობა დაუღუათ მუქლ წიროლთ შეკრუბ-
 რეა ჭ იმათნი შუღნი არათუ თუთან არა კით-
 ხელობქს, არცარვის სარგებლუბქს, ჭ ამისთვს
 ახუ მუქსრში ჭ ნაგავში უყრით, როგორათაც
 სგანებს თაგიანთა სუცები შებოლილს კაძებში,
 ახუ მიწაში აქუთ დოღუული. მრავალნი თარემ-
 ნიღნი სსუა ჭ სსუა, ენით ჭ თუთ ქართველთაგან
 ნაძობნი წერიღნი ეოფილან აიყრ იძერთში.
 კოთიღონიარად დწესებულს ქუქყანაში ამ გუ-
 რი წიგნები თუთ ქუქყანას ვაუთუნან ჭ იგრი-
 ღებონ ბიბლიოცეცებში, სადაც თუთავეულის სასარ-
 ვებლოდ არან. ჩუქს ქართველთ ეს წესი არ
 ვიგისი. ჩუქსში მუქლ წიგნებთა მესედი ნ-
 წილი აღარსად არის. სსუა სუთ ვაჯანილია ჭ
 დაძნეული. ვის არ ვუგონია, როგორი ბიბლიო-
 ცეცა ქონდა დავით დავიანს მუდგენილი ზუგდიდ-
 ში. რა იქნა?... რაც აქ მოვისსუენეთ, რას ვვიძ-
 ცეცებს, თუ არ ჩუქსს ვუღეროლობასა ენისადში.
 ად სსუა ჭკვავაც; საქართუქლოს იძერთის სასწავ-

ლებლებში ასწავლიან ქართულს ენას: ეს პართა-
 ლია მაგრამ როგორ ასწავლიან? ჯერ ერთი ესა,
 რომ თუთ მასწავლეთა ისე იყიან, როგორათაც
 მოსწავლეთა, ამანედ უნდა დარწმუნებულნი
 გიყენეთ; ვარდა ამისა კვლამღმეტანგლობად არის
 მიღებული გრამატიკა დაწერილი რუსულ^{ად} ენანედ
 რუსთ მოსწავლეთათს. ქართულთა ყმაწვლთაგან
 ქართულის სწავლა რუსულის გრამატიკით, — ამა-
 ნედ რას ბძნებთ?!.. ან ფიქრობს ვინმე ამანედ?
 შიამქცევს ამას საზოგადოება ყურედლებას? ჩუწნნი
 თავად მზნაურნი სამს წელიწადში ერთსელ იკრიფე-
 ბიან ქუთაისში ზ ტფილისში, კენჭის ყრისათს,
 როგორათაც თუთაყულმა იყის. პრეცენსიები
 შრავალი გვესმის გუაროგნობანედ, იმათ მომდი-
 ნარეობანედ თუთ ქრისტეს დროადგან, დიდკა-
 კობანედ: ჩუწნა ვართო საფუძუქლი მამულისა,
 ჩუწნ ამ ზ ამ გუარის პირნი პირუქლნი უნდა
 გიყენეთო, ამა ზ ამ დაბოლმა თავადმა ზ მზნაურმა
 როგორ უნდა სმა ამოიღოს სავა ჩუწნა ვართო,
 უნივერსისეცის სწავლა რა უყსებიაო... ამ გუარის
 პრეცენსიებითა იწუბ: ზ თავადმა კენჭის ყრა.
 ნამდვლი მოგაღუობა სადღა! არ ვნკავრცელებთ
 სიტყუისა: ჩუწნ მხოლოდ ამას შეიყვთ, რომ
 ყურედლება ვნის სწავლანედ მკოლუბში პირუქლი

მოკალეობა უნდა იყოს თავად მსხაურთა ჭ მათ
 ში ყრღობაი. ი. ვს კეჭის ყრამი... ჭ ან რას
 გერ შამილებს სსზოგადო სმა ჭ მოასოენილება...

ასე ვუღ-გრილათ რომ არ ვიგნეთ ხუჭს
 ენაზედ, ხუჭნი მუჭლის წიგნებითი აქამოდე, რა
 საკურუჭლია ერთი იუორი ბიბლიოგეგა დაფუძ-
 ნებოდა ქუთაისში ჭ ცფილისში, ჭ ყოველივე
 რაცკი ვისმე ამ გუარი რამ დაძინია მამა. ვა-
 თივან, იმ ბიბლიოგეგაში წარმოიგზენებოდა.
 ღიანის მიებასაც მოვისმარებდით, რომ შესანიშნავი
 იმ წიგნებთაგანი დაბეჭდილიყო. «კალმასობა»
 რამდენჯერმე გამოიუქმოდა — ჭ უფრო ვანგრ-
 ცვლებული იქნებოდა, ვინამც ვთვს ცვაოსანი...
 რაც არის არის. «კალმასობა» შემუჭლად უნდა
 დაბეჭდოს. ამ განზრახვთ ქუთაისში შესდგა
 მსურველთაგან ქართული ცროუნა ჭ 3-ს შარცს
 წარმოდგენილ იქნა «ვაყრა» ა. ერისთავისა.
 ნაღდგომეგსაც ანარებენ ორს სამს წარმოდგენასა,
 ფულის შესამსებლად. თუ ეს განზრახვა არ აღს-
 რულდება, «კალმასობისა დასაბეჭდავად უნდა შესდგეს
 კელის მოწერა მიხეცაჯისკრისთ რედაქციაში ჭ შირ-
 უჭლის ნაწილის ვასყიდვთ დაბეჭდოს მეორე ჭ მე-
 დეე მეორის ნაწილისა სბა ორბელსანის ლექსიკონი.
 დიმ. ბაქრაძე

ორიოდე სიტყვა თავად რევან შალვას მის
ერაისთავის ვაზლოვიდან „შეშლილის“
თარგმნაშედა

როცა ვაგვასენდება ვაზლოვი ჭ მისი
პოეზია, თუკი არის პოეზია მის დაძლე-
ბულ ცრემლიან ლექსებში, როცა ვაგვას-
სენდება, მაშინვე ენაზედ მოგვადებინან ჩუქს
სასიქადულო რუსთაველის სიტყვები, მხო-
ლოდ ჩვენებურადვი დაჯიწყობით ხოლმე:

„ვაზლოვის ლექსი ცოცხა ნაწილი ში-
შარეთა,
არ ძალიყმს სრული ქმნა სიტყვათა გულისა
განაგშირეთა;
ვაშგავსე შვილი ბედითი ყმაწვილითა ში-
ნადირეთა
ღ დიდსა ვერ მოჭკვლოენ, ხელთა აქეს (*)
ხოცვა ნადირთა შიარეთა“.

(*) უ, უწ, ა, უ, ბ ეს ასოები სულ არ გვინძარია ჩვენ
სტატიამ; თუ ვინაყობა ეს ერის წინააღმდეგად მიხნდეს

ეს ლექსები თუ არ ამალღებენ ვაზლოვს, სრულიად არ ამცირებენ: ვაზლოვის ნიჭი. სწორეთ იმ ყრმა მონადირების შვილადია, რომელიც ცოროლის ზე ჩიტის მეტს ვერას განჭემირავს. თუმცა ზოგიერთნი რუსნი ჰხედვენ ვაზლოვში რაღაც პატარა ცაღანცსა, მაგრამ ჩვენ სრულიად არაფერს არა ვხედავთ, ზე თუ ვხედავთ, პატარასვი არა, ძალიან უპატარესსა, ბეწვის ოდენას, ისიც იმისთვის, რომ ორიოდე ლექსი აქვს, მართლთა ზე ცოტა სიამოვნებით წახსავითხაზნი ზე გრძნობით გამთხარნი. აი ის ლექსები, რომელნიც ჩვენ საუკეთესოდ მიგვაჩნია: *«Вечерний звон»* რომელიც ერთ დროს დიდ პატავში იყო, ასე რომ ყოველ რუსის ცოტაოდენ განათლებულს ხალხში მღეროდენ ხოლმე: *«На погребение Английского Генерала Сира Джона Мура»* ესეც თავისი არ არის, ნათარგმნია; მაგრამ კარგი თარგმანიც სასარგებლოა; *«Романъ Демонъ»* შექსპირიდგან თარგმნაღლია. ამათ გარდა

ვასმეს, სვენ ყოველთვის მათ ვარო გავსცეთ პასუხი ზე გამოუცხადიათ რა მიხეწითაც არა ვხმარობთ.

იქნება ორი, თუ სამი ლექსი გადევ გვაჩვენოთ მოელ ვაზლოვის ობსკურებაში სასიამოვნოა, თორემ დანარჩენ ლექსებში სუფევლებს თითქმის დაძალებული. ე. ი. ძალიან მოყვანილი გრძნობაა, ძალიან მოყვანილი ცრემლი სასაცილოა, საზიზღარი ზნა სამწუხარო დასახელებად. —

ვაზლოვი იყო ვარამხანის სხოლის მწერალი. არამცაუ მარტო თავის ლექსებს ვაზლოვმა შეჰყარა ჭირი იმ წირპლიან სხოლისა, არამედ სხვა ზ სხვა პოეტებსაც, რომელთაცა ჰსაარგმნიდა ზ რომელთაცა სულ არ ჰსცვიოდათ ძალიან გაჭიმულ მაწაწინა გრძნობის უმარილო ცრემლი ვარამხანსავით ზ მის მიმყოლ ვაზლოვისავით. მიიღეთ შრომა გადაძლიეთ ვაზლოვის გაბერილი წიგნი ზ ყურადღებით განიხილეთ ლექსები ანდრე შენიესი, ფრანციის პოეტისა, ძლივსღა იცნობთ ვაზლოვის ლექსებში იმ შენიეს, რომელმაც წარსულ საუკუნეებში თითქმის პირველად დაწახვა ფრანციას, ზ მისგამო ეგროპიასაც ჭეშმარიტი, ნამდვილი პლასტიკა საბერძნეთის მშვენიერებისა, ზ ამით, თუ არ დასცა ზარი, შეარყია მინც

თვის საფუძველში ცრუ-კლასიკური მიმარ-
 თულება ურანტიის ლიტერატურისა. ვაზ-
 ლორვის თარგმანში ისე ცხადდ არ ისმის
 ის ნაზი & წრფელი სიტყვობა მშვენიერე-
 ზახს, ის უმანკო, უცოდვილო & ნამდვილი
 ზვერა გულისა, ის ქროლა პოეზიისა, რომ-
 ლითაც ანდრე შენიე ჭადოსნური მოწიბ-
 ლივს ხელმე კაცსა. მაგრამ ანდრე შენიეს
 ლექსები ვაზლორვის თარგმანში ისე ზვერნი
 არ არიან & არც ისე უფერულნი, როგორც
 სხელოვანი მიცკევიჩის «ყირიმის სონე-
 ტები». ეს სონეტები, ეს უკეთესი ყვავილ-
 ნი პოეზიისაა რაღაც უსულდგმული,
 უსურნელი ყვავილებად შეიცვალნენ ვაზ-
 ლორვის თარგმანში! არამცაუ ვაზლორვა
 შეარჩინა მიცკევიჩის სონეტებს ფორმა სო-
 ნეტისა, არამედ არ შეარჩინა თითქმის არც
 ის მშვენიერი სურათი, რომელითაც ისე
 ნათლად გამოებატუნენ წყობის გრძნობანი
 ამ სხელოვან პოლშელ პოეტს. დასარწ-
 მუნებლად, შეადარეთ თარგმანი ვაზლორვისა
 უფალი ლუგოვსკის იმავე სონეტების თარგ-
 მანთანა, რომელიც გამოიტა ოდესაში
 1859 წელსა, როგორც ვახსოვს, თუც

არც უ. ლუგოვსკის თარგმანია ძალიან მოსაწონი ჭ საქებელი, მაგრამ შინაგნად განუზომელად უკეთესია ვაზლოვის თარგმანზედა. ამათ ვარდა სხვა ბევრი პოეტები, ალბათ ალბათ ვარდმოთარგმნილი ჰყავს ჭ სხვათა შორის ლორდი ბაირონიცა. ბაირონი ყოთარგმნია ვაზლოვს ნაწყველ ნაწყველად ჭ ერთი მოელთი პოემაც ამისი, წოდებული «*Абидосская Невеста*» მაგრამ სად არის ვაზლოვის თარგმანში ის მეხი სიტყვა, ის საკვირველი ძლიერი სული ბაირონის გენიისა!

ბაირონმა ბევრი ტალანტებია გაიტაცა; არა პოეტს თითქმის არ დაუბადნია მხაძუნია იმოდენა, რამოდენაც დაშადა ბაირონმა ევროპიაში ჭ ნამეტნავად რუსეთში თუმცაჲ სატანის სხოლის თავადად ყბმოზდნენ თანამედროვენი ბაირონსა. რასაკვირველია, მისი მხაძუნია, ზოგნი სულ ყნაჭონი იყვნენ, ზოგნიჲ ვარგა დიდ ტალანტებისანი, რომელთათანაც ვაზლოვი ბუსათი გამოჩნდება. თითონ ბუშვინიც მოელთ თავის გენით ვერ ვადურჩა ემეტ ჭირსა; მოელთი ერთი პერიოდი ბუშვინის წერისა «ვაკვაზიის ტყვიდვან» დაწყოზილია «ევეგენი ონეგინამდინ, ჭ თვით

„გვგენი ონგენიც“ თითქმის იყო ზაირონის
 გავლენის ქვეშა. ლერმონტოვიც ჰხადავდა
 ზაირონსა; მიეღო მის ჰოემას ეტყობა, რო-
 გორც შემოსხენებულს პერიოდს ჰყუქინი-
 სას, ბეჭედი მომხიბლავ ზაირონის გენრისა,
 თუქცავი ლერმონტოვი, როგორც მხადავი
 ზაირონისა, მაღლა დვას თვით ჰყუქინზედაც.
 აი ეს უბირატესნი ვარსკვლავები რუსის
 ლიტერატურისა ჭ ამით გარდა რამდენი სხვა
 ჰაქაქინტელია ჰოეტები იყვნენ ზაირონის
 გავლენის ქვეშა! .. ეს საზოგადო ჭირი იმ
 დროებისა ჩვენ კაზლოვსაც შეეყარა. მართლა
 ჭ კაზლოვი არა დროს არა ყოთილა თავი-
 სუფალი მწერალი, ის არამცთუ იყო
 მარტო ზაირონის გავლენის ქვეშა, არამედ
 ზრმათა ჰხადავდა ასე, რომ თავის საკუთარს
 ლექსებში ზაირონის თითქმის სიტყვებს სუ-
 რათებსა ჰხმარობდა. გაშინჯეთ, მაგალითად
 მეცხრე გვერდი კაზლოვისა „Чернец-ისა“
 ჩიკითხეთ ცამეტი სტრიქონი ჭ შეადრეთ
 ზაირონის „მანფრედის“ სიტყვებთანა, როცა
 იგი ელაზარაგება წყლის ფეიასა, როგორც
 „Чернец“ ისე „Наталиа Долгорукая“
 ეს ორივე ჰოემა კაზლოვისა ზაირონის გავ-

ლენისანი არიან; ამ ზოგებზედ გტყობათ
 რომ კაზლოვი ცდილა ზაირონის გმირები-
 სავით რილატის გამოხატვასა, მაგრამ სად
 შეეძლო კაზლოვის პაწაწა ნიჭსა შთაებერ-
 ნა კაზლოვის გმირებისათვის ის მორჭმული,
 მოყდრეველი სული ზაირონის ხსიათებისა!
 ვანა მარტო სიბნელიე მოთხრობისა, მწუხა-
 რება, წყევლა & აი! ყი! თხ! ყხ! & ამა-
 ზედ ყუფრო უძლიერესნი შორისდებულნი
 შეჰქმნიან ზაირონსა? ზაირონის გმირები
 კაზლოვის ბერისავით არ ვნავიან & ჩივიან,
 რათა ნუგეში სცეს ვინმე; ისინი ისეთ
 აგებულებებისანი არიან, რომ თავის ტანჯვე-
 ზის წვაში, ეჭვის ღრღუნაში, თავის სუ-
 ლის წყურვილში ჰხედვენ უკვდავების
 ღირსს ცხოვრებასა, ისინი არ შეეკედლე-
 ბიან მონასტრის კედლებსა მოსასმენებლად,
 იმით სულ მოძრაობა უნდათ, ისინი არ
 მიზნიან გულის გაუთავებელ წელსულთა
 მოსარჩენად ვაცთან, არამედ თავიანთთავე გუ-
 ლის სიღრმეში & სულის უკვდავებაში
 ეძებენ სასოწარკვეთილების წამალსა. ზაი-
 რონის ნაცვლად, რომელსაცა ცრემლის მა-
 გიერ მდულარე ტყვია ჰსცვივა თვალთაგან

ზე კალმის მაგიერ ხელთ ეპყრა მეხი, იმ ბა-
 ირონის ნაცვლად კაზლოვი შეიქმნა ერთ
 კარამზინის სხოლის მტირალ ზე ღრეჭია
 აშყლათა. მაგრამ ესვი უნდა ვსთქვათ, რომ
 ერთს ღროს კაზლოვი მიიზიდავდა რუსებსა.
 მისმა «Чернец»-მა დაუგდო ხმა შყათანა
 შწერლისა რუსეთში; ეგ საზოგადოების
 მიღება ყოველთვის არ ნიშნავს, რომ შწე-
 რალი ცალბანა; /აი, მაგალითად, ჩვენ-
 ში, ქართველებში დიდი შწერლის ხმა აქვს
 დაგდებული ჩხრახბებსა, მაგრამ არამც თუ
 დიდი, პატარაც არა ბმანდება ის კურთხეყ-
 ლი. მისი თამარის ქება მოელ მოთხრობის
 ოღენაა, ზედ შესრულით დაიწყება ზე თით-
 ქმის ზედ შესრულით თავდება. რა ვაი ვაგ-
 ლახით ზე ვისრის მტვრევით მოგოვამს და-
 ვარდნილ ცხენსავით მისი ოც მარცვლოვა-
 ნი ცყვიასავით მძიმე ლექსება!... არც აზრი,
 არც სურათი, არც მშვენიერება, არც ჭკუა,
 არც გული, არაფრისთანა არაფერი, გარდა
 ზედ შესრულების რახა რუხისა! აბა ველა
 ნახეთ, რა სახელი აქვს ჩვენში! სადაც
 რუსთაველს, მაგ თითქმის გენიასა ახხენებენ,
 იქ, გინდათ თუ არა, წამოაკუნკულოებენ

ჩახრუხადესაც, რომელსაც, გვგონია, ფიქრითაც არა ჰქონია ამისთანა დიდების იმედი. გვჩნდნენ ვინდათ, აიღეთ რუსეთში ხერასკოვი, სუძაროკოვი ჭ სხვა მათებრ გაბერილოვნი თავიდან ფეხმდინ უნიჭობითა, რამდენ მკითხველსა ჭ ტაშის მკვრელსა მოულოზდნენ გაუნათლებელ რუსეთშია! ესტა რად უნდა გვიკვირდეს, რომ გაზლოვსაცა ერთ დროს ჰყვანდა მკითხველიც ჭ მაქეზარიც, ამას კაცური სიტყვა მაინც ჰქონდა, რომ სხვა არაფერი იყოს. ჩვენ გვინდა ამით ვსთქვათ, რომ მაშინ რუსეთის საზოგადოება არ იყო ისე ესტეტიკურად განხსნილი ჭ განვითარებული, როგორც ზუშკინის შემდეგ ჭ ნამუცნავად ესტა; იმათთვის ძალიან საკმაყოფილონი იყვნენ ის სენტიმენტალური, ყალბი გრძნობიანი, მტირალა ჭ წირბლიანი შერლოები, რომლებს თავი ჭ თავი, პირველი ზაირახტარი იყო თვით სახელთუანი კარამზინი. ამის «უბედურ ღიზას», რომელიც ვადმოთარგმნილიყო ქართულზედ ჭ დაბეჭდილი ჩვენ «ცისკარში», ვითხულოზდნენ თვით ზუშკინის დროსაც, თუცა ესტა კარგ რუსსა სატანჰავად მაინა მისი წავითხვა.

სწორედ ამისთანა მხედრი ჰქონდათ კაზლო-
ვის პოემებსაც, თუმცა ესენი მაღლა დგანან
კარამზინის «უბედურ ღიზაზედ». კაზლოვის
მოსაოქმენი ენა, შეათანა, შეუკვეცავი რითმა,
ზოგი ერთგან გრძნობიანი სიტყვა ჭეუჭო-
ის ბნელია ჭე მწუხარე საგანი მის «Чернец» —
ისა ჭე «Наталия Долгорукая»-ისა არ
იყვნენ უკანასკნელნი მიზეზნი, რომ მაშინ
რუსები მაგ პოემებს კითხულობდნენ. კაზ-
ლოვის «მეშლილის» ქებაჲი ჩვენ არსად
მეგვიტყვია, ჭე თუ უქია ვისმეს, ყოყოთ
კაზლოვის თხზულების გამოცემს უქია.
იმ გამოცემს, რასაკვირველია, სხვა მადნი-
ტიკური, მისატყვებელი მიზეზი ეძებოდა
ქებისა, რადგანც მარტივნი ამა ქვეყნისანი
მაღო დაიტაცებდნენ გამოცემულ წიგნსა ჭე
მით გაახარებდნენ გამოცემის მგლოვიარე
ჟიბესა. ამას გარდა, ჩვენ ვიძირობთ კიდეს,
რომ სწორეთ იმ გამოცემის სიტყვებს უმო-
ქმედნია, რომ თ. რევას მაღლას ძეს ერის-
თავს აუღია ვე უშვერი ჭე გამოუსადეგი
პოემა ქართულს ენაზედ გადმოსადებულად,
თორემ თქვენვე გაშინჯეთ, ჩვენო შვით-
ხველით; რა საჭიროა გბლა ან ჩვენ ლიტე-

რატყურისათვის, ან ხალხისათვის სენტიმენტალურ სხოლის შერლოების ვაცნობა? რამდენიმე წლის წინათ ყ. სარდიონ აღიქმის მესხი შვილმა ვადმოთარგმნა სენტიმენტალურ სხოლის შერალი მარმონტელი & ეხლა იმავე სხოლის შერალი ვაზლოვი ვადყოარგმნია თავად ერისთავს. / იქნება ფიქრობენ, რომ ჩვენს ლიტერატურა არ აღზდგება, თუ არ განიძეორა თავის განვითარებაში წარსული დროთა სიცრუე & ცთომილება, თუ ამას ფიქრობენ, მაშ ისტორიას აღარა აქვს თავისი დიდი მნიშვნელობა. / ისტორია იმიოთა დიდი, რომ გვაჩვენებს ჩვენ წინაპართა ცთომილებას, მასთანავე გვაწავლის ჭკვასა, როგორ უნდა მოვიქცეთ. წინა ვაცსა უკან მომდევარი იმისთვის უყურებს, რომ, ვინცობაა, წინამ ფეხი წამოჭკრას & ყირაზე გადაიაროს, უკანამ ნახოს & იმ გზას შორს მოუაროს. მოვლია კაცობრიობის უწინდელი ცხოვრება სულ უსარგებლო იქნება, თუ იმათ ცხოვრებიდამ ჩვენ სასარგებლოს არას გამოვიცანთ. რატე მამა პაპას უქნია, ის ჩვენ უნდა ვქნათო, — ეგ ჩინეთის ფილოსოფია არის, თუ მავს

მიუყუევით, ჩვენც ჩინებსავით შევზღვებით
ერთ ალაგზედ ზე წინ ფებს ველარ წავზღ-
ვამთ. —

მართლაც ზე საკვირველია! თუ ვაცს რუსუ-
ლიდგან თარგმნა უნდა რისამე, ჰუშკინი,
ლერმონტოვი, გოგოლი როგორ უნდა
დაავიწყდეს ზე მივარდეს წირპლიანს ვაზ-
ლოვსა, შერე ნეტავი იმის ცუდ პოემებში
უცუდესი შინა არ ამოერჩივა თავად ერის-
თავს, ეს «შეშლილი» მართლაც რომ შეშ-
ლილი რა სათარგმნელია? მაგრამ ერთის
შხრით თავად ერისთავს ვარგი უნებებია,
რომ ღონის ვასაშინჯავათ ზე გამოსაცდელთ
ვაზლოვი ამოურჩევია. ეხლა თვითვე, გვგო-
ნია დარწმუნდნენ, რომ არამცაუ ჰუშკინის
ზე ლერმონტოვის თარგმნა შეეძლოს, არა-
მედ ვაზლოვსაცა ზე სხვათა უფრო მდარეთა
რითმების შვეჭვდელთა პოეტთა, რომელნიც
რუსეთში ქვიშავედ უძრავლესნი არიან.
დაიხ, ძალიან ვარგათ მოქცეულთ თავადი
ერისთავი, რომ ჰუშკინის ზე ლერმონტო-
ვისათვის ხელი არ უხლია, თორემ ამითი
ქმნულვებაც, ისე წახედინა, როგორც წაუ-
ხდენია ვაზლოვის «შეშლილი» სწორეთ

ღვთის გამოხატვებოდა.

ესთა მიუხრუნდეთ და მოკლედ განვიხილოთ თვითან კაზლოვის პოემა «მეშლილია» რა წითელი კოჭი ხლანდება რუსულის ენაზედ, მერე ვახსენოთ ღმერთი და შეუდგეთ თარგმანს; მაგრამ, ჩვენო მკითხველო, ჩვენ სტატიაში ნუ ელოდებით ესტეტიკურ კრიტიკას; ვინ ჩვენ და ვინ ესტეტიკური კრიტიკა! ჩვენ ერთი უბრალო სიკვდილის შვილი ვართ, სად შეგვიძლიან? და თუნდ დიდი, დიდი ბოზოლოც რომ ვიყოთ და შეგვეძლოს, ამ მეშლილში მცირედი საზღოც არ არის ესტეტიკურ კრიტიკისათვის. ეგ პოემა არის ჩვენ «ყო მეოხავით» რაღაცა, უბრალოდ აღსრულებულია, რაღაც ბნელი სუფეტი. აქ ისმის რაღაც უიმედო სიყვარულის ტანჯვა, რაღაც უკემური. ჩივილი, კვნესა და ოხვრა რუსის გოგოსი, როგორც კაზლოვი ანბობს. ტანჯვა და რაღაც ჩივილის მზგავსად ენაწილი არც ტანჯვას ჰგავს, არც ჩივილსა; აქ არ ისმის ის გულის განგმირავი კვნესა მოცუყებულ გულისა, აქ არა ჩანს ის უნებური სიუგუნური მარტივ სოფლის გოგოს სიყვარულისა, რომლის მიუ-

თლობამაც შეშლია ჭკვიდამ იგი. მერე რა
 მოვახსენოთ!... ის გოგო რუსის მუყვიკისა,
 რომ სრულიად შეშლილი არ არი, თუმცა
 ვაზლოვი გვეფიცება, რომ შეშლილიაო;
 ძალიან კარგ გონებაზედ გახლავსო, კარგად
 ლაპარაკობს, კარგათა ჰსჯის, მართალია,
 ლაპარაკში თვალები ერევა ჭ სახე ეშლება,
 მაგრამ განა მარტო თვალების ჭ სახის ამ-
 ღვრევაში სჩანს ადამიანის შეშლილობა
 ჭკვიდამა? აბა შექსპირის თველია იდეო,
 ან ვორთლი ღირი ჭ გაშინჯეთ! იქ თუმცა
 შექსპირი არ ანმოხს, რომ ჭკვიდამ შეშ-
 ლილები არიანო, მაგრამ მიაყოლოთ გონე-
 ბა იმათ სიტყვებს ჭ მაშინვე გაიგებთ შე-
 საბრალებელს შეშლილ ადამიანის სულის
 მდგომარეობას, იქ წინასიტყვაობა საჭირო
 არ არის, რომ შეშლილიაო, საქმიდამა ჩანს
 ყველაფერი; სიტყვა არის პირ ჭ პირი გა-
 მოძოქმელი სულის მდგომარეობისა. აბა
 ვაზლოვის პოემიდამ ამოუხიკეთ ზედშესრუ-
 ლი «შეშლილი» ჭ მერე გაშინჯეთ სიტ-
 ყვები შეშლილისა თუ ჭკვიანათ არ გე-
 ჩვენოთ. თუმცა შეშლილს ქვეშ აწერია
 რუსული მოთხრობაო, მაგრამ ამ მოთხრო

ბაში ძარტო ენა, ზარი, მარხილი ჭ იემ-
 ჩივი თუ არის რუსული, თორემ სხვა არა-
 ფერი. ქართველმა ბევრიც რომ იკითხოს,
 არამცათუ ეს საშინელი თარგმანი თავად ერის-
 თავისა, არამედ ათი ათასჯერ უკეთესი, (მა-
 ინც იქნება არა გამოვიდესრა: ათი ათასჯერ
 არაფერი მაინც არაფერი) ბევრიც რომ
 წაკითხოსთი მაინც ქართველი ვერ გაიცნობს
 ფრხხილის ოდენასაც რუსის სოფლის გო-
 გოსა, იმიტომ რომ ეს შეშლილი გოგო,
 თუძცა კაზლოვი ანობს რუსისაო, მაგრამ
 რუსის სარაფანიც არ აცკია ზედა; ევ რაღაც
 ურუსო რუსია, კაზლოვის ფანტაზიის შვი-
 ლი, ჭ არა რუსის ცხოვრებისა. მაგას ვინ
 ჩივის, რომ ზოემის გძირი არ არის რუსი,
 ერთი ბეწო დრამმატიზმი ჭ ხელოვნება მა-
 ინც იყო.

ეს გძელი შესავალი იმიტომ გაუკეთეთ
 ჩვენ სტატიათა, რომ თუ, ვინიცობაა, ცის-
 კრის შკითხველი ბევრს რასმეს ელოდდა
 თავად ერისთავის შეშლილის თარგმანისაგან
 ჭ ვერა ჰპოვა, მაგის მიზეზი თითონ კაზლო-
 ვი იყო, მეორე იმისთვის, რომ გვეცნო-
 ბებინა ჩვენ შკითხველთათვის, რომ მთელი

კაზლოვიც რომ ვადმოეთარგმნა ვისმეს; არა
თავად ერისთავსავით ყებნობდ, არამედ ყფ-
რო ზევრად ყვეთესად მანც არაფერი არ
გამოვიდოდა; ყსარგებლო შრომა იქნებო-
და იმიტომ რომ, კაზლოვის ლექსები
თვით რუსეთში ჩაჰხარდნენ პატრონს ჭ ქარ-
თველებს რათ გვინდა?

ახლა მაიუბრუნდეთ თარგმანსა. თავად
ერისთავის შეშლილის თარგმანი, როგორც
ხელით ვნება, არ შეიძლება განიხილოს ვა-
ცა, რადგანაც თვით ნამდვილი ყებნობია.
თუ სთავგე მღვრივეა, ბოლოში ამათ იქნება
წმინდა წყლის ძებნა. თუ ჩვენ გვკითხავს
ვინმე, ჰგავს, თუ არა კაზლოვის შეშლილს
თავად ერისთავის შეშლილი, ჩვენ მაიუგებთ,
რომ სრულიად არა. კაზლოვის შეშლილი,
რაც ყნდა ცყდი იყოს, მანც თუ ვა-
ცა იკისრა მისი ვადმოთარგმნა, გულომოდგანედ
ღ მშგავსად ყნდა ვადმოეთარგმნა ჭ არა ისე
ყწყალოდ გაეფუჭებინა, როგორც თავად
ერისთავს გაეფუჭებია. მისი თარგმანი ასე-
თი რამ არის, რომ შთამამავლობას ყნდა
გადაჰსცეს ვა-
ცა, რათა გამოყოქმელ სი-
ცყდის მაგალითად, სახეში ჰქონდეთ მომა-

ვალს შერტყებს თარგმანი როგორც თარგმანი
 ხომ არ ვარბა, ენა ყუფრო ყარვისი აქვს თავად
 ერისთავს. ჩვენ გულ და გუგურობით უწინასწარ-
 მეტყულებით თავად ერისთავს, რომ დრო მოვა,
 როცა მის თარგმანის ლექსებითა და მსჯიან წარ-
 მართობა, როგორც დიდ ვეატვინებს დროს
 ცრეტიკოვსკის ლექსებითა მსჯიანენ. როცა
 ვკითხულობდით თარგმნილ შექლილსა,
 სწორეთ უნდა მოვასხნოთ, ხან გვეყინე-
 ბოდა ზ ხან გვეწყებოდა, რომ ვგრედ უე-
 ნო ენად ვნახეთ ჩვენი საყვარელი ენა, ის ენა,
 რომელზედაც დაიდილია ჩვენმა უკვდავმა
 რუსთაველმა თავისი უკვდავი „ვეფხვის ცუა-
 ოსანი“, ის ენა, რომელზედაც დაივლიობა
 თავისი ღვთიური სიმღერები თავად
 ალექსანდრე ჭავჭავაძემ, ის ენა, რომელზე-
 დაც თავად ნ. ზარათაშვილმა, მაგ ყდროოდ
 დამარხულობა ჩვენმა იმედმა ღარმონიულოდ ზ
 ნალვლიანად დაიმღერა „ქართლის ზედი“ ზ
 თავის, მართლთა ზ სეგარდამო შთავონებუ-
 ლი წვრილი ლექსები!... გვიკვირს, ვაჰმა
 როგორ უნდა გამოიმეტოს თავის დედამის
 ენა ისე, როგორც თავად ერისთავს გამოუ-
 მეტნია! სწორედ უნდა მოვასხნოთ, ამის-

თანა წერაში არამცთუ იყოს ენის სიყვარული
 არამედ ენის სრული უბატობა ჭ სიძულთ-
 ლი. რომ არა გვეყვანდნენ რუსთაველი, ალ.
 ჭავჭავაძე, ნიკოლოზ ხარათაშვილი, ვრ.
 თრბელიანი კიდევ ჰო, რომ გვეყვანან რა-
 ტომ არა ვსწავლობთ იმათ მშვენიერს ლე-
 ქსებში მშვენიერს ენას? დაუდევრელები ვართ
 ქართველები ჭ კიდევ ვე მოგვიღებს ბო-
 ლოს, თუ ჩვენ საუბედუროდ არ გავწორ-
 დებით როდისმე. არა არა, ღმერთმა დაგვი-
 ფაროს თავად ერისთავის თარგმანისავით თარ-
 გმანის წაკითხვასა, იმისთანა ცოდვა ძნელად
 ექნება ვაცსა, რომ ვე სასჯელი მისი შე-
 საფერი იყოს, თუმცა უწინაც ცისკარში
 შეგხვედრია ქართულის სტატიაში რაღაც
 გარმონიული სიტყვები, მაგ. ზაღჩა, ოს-
 ტროვები, ღინიები, მაგრამ ეს სიტყვები
 ისე სასატიღოთნი იყვნენ თავის უშვერობითა,
 როგორც თვით მატემატიკური სტატია
 იყო სასატიღოთ უყრნაღში თავის განუხზო-
 მელ ღრმა აზრითა. ჩვენ გვიკვირს ყუ. რე-
 დაკტორი როგორ ჰხეჭდავს შემლიღისავით
 ჭ უფრო შემლიღო «ზაღჩებსავით» გამოუ-
 სადევ სტატიებსა? მაგრამ ყუ. კერესელიძე

გასამტყუნარი არ არი; აბა ნუ დაჰბეჭდავს
 ჭ ჰნახამს რამდენი ხელის მომწერი მოაკლ-
 დება გულ ნატკვენ ვილაც «მოზადარების»
 მეცადინეობით. თუ ხელის მომწერი არ
 ეყოლება ყურნალსა როგორ იტოცხლებს
 იგი? ვგრედ გოგოხეთში არის ხომელმე
 ეოველი რედაქტორი, რომლის ყურნალსაც
 საკუთარი ვაბიტალი, ანუ თანხა არა აქვს.
 გინდა თუ არა, უნდა დამოკიდებული იყო
 იმ კაცებზე, რომელნიც წინ დაუხედავად,
 ყთაბოლიოდ რაც მოხვდებათ ჭ როგორც
 მოხვდებათ ჰბლაგნიან, რადგანაც იმედი
 აქვსთ, რომ საბრალთ ცისკარი მათგან ფუ-
 ლითი დავალებული ნებით, თუ არა ნებით,
 აღაგს მისცემს თავის ფურცლებში იმათ გა-
 მოყსადეგ სტატიათ, რად უნდა ვემდყროდეთ
 უ. რედაქტორს, რომ ყურნალი არ ყვარება?
 აბა რა თანხები გაუმართეთ, რომ თავისუფ-
 ლად ამოერჩია სტატეები ჭ არ ჰშინებოდა
 წყენისა, როცა იმყოფებულ იქნებოდა ჩა-
 ბარებინა ყვანვე გამოსადეგ ჰატრონისათვის
 მისი გამოყსადეგი სტატია. / ვიდეუ, მად-
 ლობა ღმერთს, რომ ცისკარი მაგ ყოფაშია,
 ორიოდე თავად აღ. ჭავჭავაძის, თავად

ნ ბარათაშვილის ზ გრ. ორბელიანის ლექსებთან მაინც ვაგვაცნო, რომ სხვა არა იყოს. რა. სხვა ახალი პროზაიკები ზ მოლექსები შოვ ერთის ვარდა, დმერთმა შეინახოს. ჰუშვინისა არ იყოს, ამათი ცოდვები ისე მალე დაივიწყოს, როგორც იმათი ლექსები დაბეჭვდის უმაღლე დაივიწყებინ ხოლომე. მდგრამ უნდა მოგახსენოთ, რომ ამ ახალი რითიმების მოწახსენებლებს არაგის ისეთი ენა არა ჰქონია, როგორც თავად ერისთავს აქვს; აი მაგალითებზე, / ყველაზედ უმდარესი შერლობა იუ. ბერივევი, / რომელიც ვუთხარდას ამინებს ხოლომე ზ ანუგეშებს, რომ მიღზედ უკეთესი არა არის ქვეყნაშიც, ისე არ ავთნდება იუ. ბერივეს, რომ სულ მაგ ცუბილია მამაბაბურმა მილია დევედუბა ჩვენ, — აი იუ. ბერივევი, თუმცა პოეზიაზედ უკაცროდ ბძანდება, მაგრამ ენა მაინც უკარგა, თუმცა ესეც გამოაბარებს ამ გვარ კონსტრუქციას რითიმის ცრუბაღობისაგამო «ფები ვავიქნიე ხელი» ფები ზ ხელი ვავიქნიეს მაგიერად მაგრამ, ერთი აღილით დვდელსაც წასცდებათ, ნათქვამია. ჩვენ მთარგმნელის თავად ერისთავის ენავი სწორეთ

ნაღველას გაუხვიებამს ვაცს; ძალიან მოთმინება უნდა ჰქონდეს ადამიანს, რომ, „შემლოლი“ თავიდან ბოლომდე წაიკითხოს. (ვისაც არ წაგიკითხავთ „შემლოლი“ ჩვენ, ვითარცა ვაჟი მოყვარენი, არ გირჩევთ წაკითხვას: პირველი, რომ უწყალოდ დაცანჯრებით, მეორე, რომ ჩვენ ვაგვაძაროთლებო ზეგ, იქნება, თავად ერისთავს ეწყინოს. —

ახსეთ ნაირად ჭრიჭინებენ თავად ერისთავის ლექსება, როგორც გაუსაძნავე საძალის ურმის თვლები; ახსეთ ურყოლას დაგმართებთ რომ „ყაძი მოგვივათ გატყებისა“ თავად რაფერისთავისა არ იყოს: ნამეტნავად ნაზ აგებულების ქალს მოაზრიდეთ ეგ თარგმანი, თორემ ჭლოქვით ჩავარდება. როგორ მოგწონთ ეს რახბარუხიანი ღარმოხია ამ გაუგებარ ლექსებისა:

„დუღავ ბუნებავ! მშვენიერებით
შენ ყოველგან ხარ თავისუფლებით“
თუ გინდ რომ იყო საძაძროებით,
მანცა ჰსუნაქავ ღვთაებრიობით!“

აქ ორ პირველი სტრიქონში სწორედ იმისთანა კონსტრუქციაა, როგორც ზემოხსენებულ მაგალითში „ხელი ვავიქნიე ფეხი“

ჭ სწორედ იმისთანაჲ აუარებელი სიღრმეა
 ცარიელობისა. თუენდ ვე არ იყოს, სულ
 ერთად გაშინჯეთ, მკითხველო, რა შწყობ-
 რი, ხმოვანი ბრახხარყხია რითმებისა! სად
 აღ. ჭავჭავაძე ჭ ნ. ბარათაშვილი ჭ სად
 შეშლილის შთარემელი!

ანუ ეს:

“ესე ყოველი სახელოვნება;
 არს საიდუმლო აღსაარება (*);
 რომელსა ერთი ერთისა სულით
 ყველასა მართავს ერთისა ძალით:
 ამა ქვეყნისა მშვენიერებას
 ჭ აგრეთვეცა საშიშროებას
 ზღვათა ჭ ცათა, ქვეყნიერებას—

რომელსაც უწოდო ერთსა ღვთაებას” ჭ სხვანი.
 ამ რვა ღარმონიულ ლექსში რაღაც
 ღრმა აზრი უნდა იყოს, მაგრამ ჩვენ სუს-
 ტი გონება ვერ მიწვდება ჭ ვგონებთ, თვით
 უ. შთარემელსაც არ ესმის, აქ რა არის.
 თუენდ, რომ აზრიც იყოს, ამ გვარი გამო-
 თქმა მისი, ვაცს გულის გაუხეთქავს. აი
 უბრალო სიტყვების ჭ რითმების რახარყხი!

(*) აქ აღსაარებაშია მოუშატნია, რადგანც სიღრმე არ
 გამოიღოდა, მაგრამ ეს პოეტური სილაღა, შიღავება!

ამას იქით ვისაც არ უწერია ლექსი, თავად რ. ბარათაშვილისა არ იყოს, მართლა უნდა უხაროდეთ, რომ ლექსებს არა სწერენ, თორემ ამისთანა ორიოდე ლექსი, რომ წაპს-ცდებოდა ვისმეს, აზოლონი, როგორც მარსიახსა, ფეხებიდამ თავამდი ტყავს ააბრობდა ზე პირ ზე პირ ტრედიაკოვსკისთან გვხვუნებდა ფერხულოში. აი კიდეც სამაგალითო განსახოვნება აზრისა:

“ეგრეთ ჩაუთოყლი ოცნებაშია” ზე სხვანი.

კაი ცლამო ყოფილა თქვენმა მშემ! აბა, თქვენი ჭირიძე, ოცნება რა ცლამოა, რომ ჩაულობა შეიძლებოდეს! დანთქმული ეთქო, კიდეც ჰო, ცლამო მაინც არ მოაგონდებოდა ვაცსა ზე გახსენდებოდა ან ზღვა, ანუ სხვა წყალი რამე, რომელოზედაც მაინც კიდეც ათასგერ ფაქიზია ოცნება.

“მეტ დავინახე ცა, როგორც სისხლი,
ზღვებრივ დელვიდა, ღრუბლიდგან ცეცხლი,
თითქო ცა ღრუბლად გადაქცეული
დანთქმას გვიპირებს... ზე სხვანი.

აბა მოდი ზე ამ ყოავბოლოდ აშენებულ
სიტყვის ყორეში ჰოეზიის ვარდი მონა-
ხე! ჭინჭარიც არ არის, თორემ ვარდს ვინა

ჩივის? «ღრუბლიდგან ცეცხლი» პირველი, რომ ქართული ენა ბძანებს, რომ ღრუბლიდგან ცეცხლი უნდა იყოსო, მეორე გონება გვეუბნება, რომ თუ ქვემდებარეა, ზმნაც აქვს უნდა იყოსო. «ღრუბლიდგან ცეცხლს» სადა ზმნა? თუ «დეღვიდა» არის «ღრუბლიდგან ცეცხლის» ზმნა, ნიშანი რაღად უზის განყოფისა? მაგრამ, თუ ნიშნებს გავყევით ჩვენ, ათასი სხვა შეცთომებია ნიშნის ხმარების შესახები. ვინ ამოსწერს სუყვევლასა?

«თოვლიან მინდორს, ახლიორეს ტყესა,
ზედ დაჰნათოდენ ზნელსა ხევებსა,
ჟუითუკის მსგავსად ჭირხლი ჰრტოებსა
გარე მორტყემოდა ფიჭვის ხეებსა». ჭ სხ.

თუ აქ გაიგება რაღე, ხელს მოვიჭრიო! აქ რომ აზრის გაგება უნდოდეს კაცს, უნდა თავთავის აღთავს დასვას გადარეული რითმის გულისათვის სატყვეები. აი აქ როგორი სატყვეის მოწყობილობაა, ანუ კონსტრუქცია: «ხელი გავიქნიე ფეხი». იქნება ჩვენ შემლილის მთარგმნელს ჰგონია, რომ «ხელი ჭ ფეხი გავიქნიე» ჭ «ხელი გავიქნიე ფეხი» ერთი ჭ იგივე იყოს? არა, ერთნი არ არიან. ამ ორ მაგალითში, მართალია, ერთი ჭ იგივე

სიტყვებია, მაგრამ ის სიტყვები ერთგან
თავის აღივს არიან, მაგ. «ფეხი ჭ ხელი
გავიქნიე» ჭ მეორეშივი არა, იმისთვისაც
«ფეხი ჭ ხელი გავიქნიე» მეც მესმის ჭ
თქვენც ჭ «ხელი გავიქნიე ფეხი» არც თქვენ
გესმით, არც მე.

«ჩემი ცხენები როგორც შემლიღნი»

ღ სხვანი.

ჭკვიდამ ხომ არა? ძალიან ახალი ანბანი
იქნებოდა, მართლაც დასაბეჭდი. სწორედ
ყნდა თქონს კაცმა, რომ ეს IV მუხლი,
თუ თავი კაზლოვს ღიამაზად აქვს გამოყვა-
ნილი, ასე, რომ მივეს კაზლოვის თხზუ-
ლებში ძნელად იპოვნით ამისთანას. აბა
გნლა გაძინდგეთ თავად ერისთავის თარგმა-
ნი რა საცოდობაა! თუ კაზლოვი შეკბულო-
დეთ ჩვენო მკითხველო, თავისი ბრალი ისე
არ იქნება, როგორც მის უწყალო მთარგ-
მნელისა. თუქცა კაზლოვი, მართალია,
იმისთანა შწერალია, რომ არაფერი დაეწერა,
რუსეთს იმითი არ დააკლდებოდნა ჭ რად-
განაც დაუწერია, იმითიც არ მოჰმატებიარა,
მაგრამ რაც ყნდა იყოს, მაინც შებრალება
ყნდოდა ჭ არა ეგრეთ გაწირვა.

„ბველი საყდარი ვკონებ ფიცრისა
დვას, საულთაგები გარემო მისსა
ბველი ვარის ბჭეში კანდელი ბუყუტავს ზ სს.

კიდევ ქვემდებარეა ზ შმნა ოცნებებში
ჩაფლთულოა ზ ჩაჭბარებია პატრონსა: «საულთა-
გები გარემოს მისსა» ყუმნოდ ბძანდება. არა,
არა, გვრედ წერას ვერ აიტანს ვატი, ასე
ჭგონია ვაცსა ახლო მოსწავლეს გარმიანელს
ყუოდვილოებია ვალაში ენის გასაფარჰიძე-
ბლოდ ზ არა ყურნაღში დასაბეჭდავად. —
ყუმნოდ არა ენა, ფრინველის ენის მეტი, არ
იხმარება ზ ყუვრო ჩვენი დალოცვილი ენა;
რუსეთში თუქცა ზოგიერთვან არსებთი შმნა
არ იხმარება, მაგრამ ქართული რუსული
ხომ არ არი? ქართულში ყოველთვის შმნა
ყუნდა, — ეგ მეორე კლასის მოწავემატ იცის.
„ბველი ვარის ბჭეში კანდელი ბუყუტავს
მის სიახლოვეს ვილატა სუნთქავს». . ზ სს.

გვსმისთ, მკითხველო! მთარგმნელი ამა
პოემისა, (თუენდ თვით დამწერი ვაზლოვი,
სულთ ერთია), შის მარხილოში, ნაბადში მე-
ხვეყლია ზ მიაქროლოებს, «ზარი წკრიალოებს»,
«მარხილი ჭყრიალოებს» როგორც თავადი
ერისთავი გვარწმუნებს; გზის იქილამ მდი-

ზარის პირზედ ერთი ფიქრის საყდარია, იმ საყდრის ბჭეში კანდელია, იმ კანდლის ახლო ვიღაც სუნთქავს ჭ ის სუნთქვა ესმის მარხილში მიმქროლებელს, ნაბადში შესვეყელს «ზარის წკრიალში» ჭ «მარხილის ჭყურიალში»!!! ავანგალო ვანგალო, გამოყუცვია! კაი ყურები არ ყუნდა ჭქონდეს იმ კაცს, რომელსაც ის სუნთქვა გააგებინა თავად ერისთავმა! გვიხარიან, ტელეგრაფები აღარ მოყუნდება საქართველოს თუ მაგისტრანა ყურების პატრონები ჭსცხოვრებენ, რომ ისე ლამაზად შორიღამ ესმისთ ვიღაცის სუნთქვა. გამოიყვანეთ ის ბედნიერი კაცი, დააყენეთ მოედანზედ ჭ დაუდებინეთ ყური ქვეყანაზედ რა ანბავია, ის მოედნიღამ ყველაფერს გაიგებს. მერე თითონ ის ვიღაცა სანდინელი მსუნთქავიც კარგი ცხრა თავიანი მღვევი ყუნდა. ყოფილიყო, რომ ისე ესუნთქა, რომ გზაზედ მიმქროლებელს მარხილითა ჭარის წკრიალში ჭ მარხილის ჭყურიალში გაეგო. არა თავადო ერისთავო! ბევრიც რომ გვიფიქროთ, რომ ეგ მართალია, მაინც შეყუძლებელს არ დაგიჟერებთ ჭ თქვენც არა გვგონია, მაგის დამტკიცება მოინდომოთ. ეს

უძესაბამო შეუძლებელი სუნთქვის გაგება
კაზლოვისა ნუ გგონიათ, ჩვენო მკითხვე-
ლო, ეგ თავად ერისთავის მოგონილი გა-
ხლავსო პოემის ვასამშვენიერებლად. კარვად
უხერხნია! თავად ერისთავს უხმარია ეს უძე-
საბამო იმისთვის, რომ სიტყვაზედ «ბუყ-
ტავს» რითმა ვერ მოუწყვია, ამის ზე გამო-
გაუფიქრია.» მოდი მიუწერ «ვილცა სუნ-
თქვას», რითმა ხომ გამოვა, უაზრო იქნება,
აზრიანი, ღვთის მადლით, მოდავე არავინ
მეყოლებს; არავის არა ჰყოლია ზე შე რა
ღმერთი გაძიწყრება» ჩვენვი მოუყოლდნე-
ლად გამოვიჩნდით, თავადო ერისთავო!

«თეთრი მკერდი, ბუნებით ქმნულთი»

ესრე ნაწყვეტ ნაყვეტად რომ ვიღებთ
ღიქსებს თავად ერისთავასს ნუ გვეგონოთ,
რომ ძალათა ვშვრებოდეთ, რათა დაუკარ-
გოთ აზრი, არა ამოწერა გვეზარება. თქვენ-
ვე შიგ ჩართვით წიკითხეთ ზე მამან უუ-
რო უაზროდ გეჩვენება ეგ ღიქსები.

«ბუნებითი ქმნულთი» რომ არ დაემატნა
უ. შთარგმნელსა, პირველი, რომ რითმა
არ გამოვიდოდა, მეორე, რომ მკითხველი
იფიქრებდა, არა, ბუნებითი ქმნულთი მკერდიც

არისო. ჰირველზედ თუ გავიფიქრებთ, მართალი ხართ, უ. შთარგუნელიო, მეორეხედვი უკუბრავოთ არ ვიყოთ, შემცდარხართ. მაგას არაუინ არ იფიქრებდა.—აი რითმის გულო-სათვის ორი სიტყვა სულ გამოუსდევნი ჩადიტანათ, განა მარტო ამ შემოხსენებულს ლექსებში, ზევრგან სხვაგანაცა. განა რითმა რომ არ იყო, პოეზიაც არ იქნება? აბა აიღეთ ყრითმო ლექსები თავადი გრ. ორბელიანისა, თუნდ ბოლონდელი ოკტომბრის ცისკრის «თ.... დარდები»; აბა ყურადღებით წაიწითებეთ, რა პოეზიაცა მაგ ყრითმო ლექსშია! თვალწინ წამოგიდგებათ ის ჩათუქესანი ცვილისის ქართველი, რომლის ნატვრა ზ სამოთხე ვახური ღვინობა, სიყვარული ზ ორთაჭაღის ბაღები. აბა ნახეთ ის ქართველი პაყარნი, ნაბად წამოსხმული, ლითაყრად ჩითმერდინით ყელზედ, როგორ გულმოდგინედ შეწყურებს თავის საყვარლის ფანჯრებს, ვინცკი დაუქლის, აღრინდება ზ ეყუნება: «მოდი ამ ვირს ექმხედ ვლამარაკე» რამდენი ნამდვილობა ზ ჭეშმარიტებაა მის წმინდა ქართული პოეტიკურ დარდებში, კვნესაში ზ ნატვრაში! პოეზია

განსახიზნება ჭეშმარიტების, ცხოვრებისა და არა დაჭვი ყთავბოლოდ გადაბმულ რითმებისა. არა, როგორც ვხედავთ, თქვენ ძალიან სულ წასულად გყვარებით რითმების რახარახი, იმისთვის შეგიწირავთ აზრიც, ფიქრიც, ის ცოცხალდენი გულის სითბოც, რომელიც ალთაგ და ალთაგ ჩანან ორიგინალშია, სულ ხელთ აღებით მოგიოხრიათ ვაზლოვია.

«იმ მშვენიერსა, თოვლებრივ თეთრსა სუჭყუჭნი თმანი ჰუარვენ მის შუბლსა...»

და სხვანი.

ჩვენ მივხვდით, რის თქმაც გინდათ თქვენა იმ მშვენიერ, თოვლებრივ თეთრსა შუბლსა სუჭყუჭნი თმანი ჰუარვენო; მაგრამ ისევ ის გაყოთაგებელი «ხელი გავიქნიე ფეხი» გამოგიდვიათ. ათასი კიდევ სხვა ამისთანა მაშრიყმაღრიბულ ენას კონსტრუქცია აქვს თავად ერისთავს თითქმის ყოველგან, მაგრამ ჩვენ აღარ ამოვსწერთ.

«გაჰსწი, გაჰყურცხლოე! იმის ანბავი შენ მომიტანე, რომ სატროვო თავი ჩემხედ რას ჰვიქრობს...» და სხვანი.

სასაცილოა, რომ რითმის ცრუიღების გამო ვაცმა თქვას: «სატროვოს თავი ჩემხედ

რას ფიქრობსო» თავი იფიქრებდა, თუ იფი-
რებდა, ფეხები ხომ არა, რაღა თქმა უნდა
მაგას? როგორც ვხედავ, თავადი ვრისთავი
ფეხებსაცკი აფიქრებინებდა, რომ რითმას მო-
ეთხოვნა. მერე პოეტი რა ლაპარაკობს შე-
ქლილზედ ათავებს ვერე მშვენივრად:

..... „გუყოს აწუხებენ

ბველი საყდარი, ის საფლავები
თითქოს ბნელაში ღვებიან მკვდრები
დაყრუებული ის არე მარე
საშიშარია ვერეთი ღამე

ჩემ ფიქრთ აღვლევებს ეს მოსაუბრე» ზ სს.

წაღა ზ ეძებე ვინ მოსაუბრე? დაყრუე-
ბული ღამე, თუ ის არემარე? აი ამითვი
სწორედ უზმნო ენა აქვთ, თუ ეგენი არიან
მოსაუბრეთა.

«არა, რა შესმის გაუგებრადა»,

გაუგებრად ვისრა ესმის, რომ თქვენ
გაგეგოთ? სულ ამოე ჩივილია. მაგრამ თუ
მარხილით მიმაქროლებელმა, ზარის წკრი-
აღში ზ მარხილის ჭყურიაღში გაიგო ის
სახელოვანი შემოხსენებული სუნთქვა საყ-
დრიდამ, თქვენ გვიკვირს, გაუგებრად რა-
ცომ არ გაგიგიათ?

«თითუბითა თულის ვიდესა თვეებს ზ სხვანი.

ახალი თვლია შამოყლიათი საქართველო-
ში—თითუბითა ზ არა ჭკვითა. ჩვენ მარტო
ის ვიცით, რომ თითუბზედ შეიძლება თვლია
ღ არა თითუბითა.

«ვხედავ საოცართ მე სანახვითა
თითუბის რადსაც მოჩვენებათა;
იქნება არის მხოლოდ ოცნება,
მაგრამ ზუნება თვით რომ იცვლება!» ზ სს.

ამ ორ პირველ სტრიქონში ვიდევ იგი-
ვე «ფეხი გავიქნიე ხელითა»; ჩვენ ამისთვის
ვი არ ამოვწერეთ ეს ლექსი, რომ
ეს გვეჩვენებინა, არამედ იმისთვის, რომ ყუ-
ლაგორ აღვაგს «მაგრამ» ვუყვით. მაგრამ, ვე-
ისეთი პატარა შეცოდება სხვა ახლან შე-
ცოდებაებთან, რომ თითუბის ღირსებად მიე-
წერება თავად ერისთავს ზ არა ცოდვად.

აი ამ ქვემო მოხსენებულ ლექსში გა-
შინჯეთ რა აუარებელი ცანჯავა გამოთქ-
მულია ზ იქვე ცოცხალდენი ნუგეში, რომ-
მელიც ზსურვებია შემლიღსა ზ არ მოს-
ცემია, მაგ.

«ღიღით, თუ ღამე ვუიქრობ მასზედა
სრემლი არ მშრება არც ერთ თვალზედა ზ სს.

ერთი ერთი თვალზედ მაინც შეშრომიდა,
რა ყულობზა! მითამ რა ნუგეშია, რომ
ერთი ერთი თვალზედ შეშრეს, მეორიდაშვი
შსცვიოდეს ცრემლი?

«მის საშინელსა ჩემსა ცანჯვასა» ჭ სხ.
ეს რა არის ნეტავი გვითხრათ? თუ ის
საშინელი ცანჯვა მისია, თქვენი რაღად იქ-
ნება, თავადო ერთსთავო, ჭთუ თქვენია, იმისი
რაღად იქნება? მაგრამ მაინც ვიდეკ დაძმუ-
რად გავიყვითათ: სახელი არსებითი თქვენ
აგიღიათ ჭ იმ არსებითი სახელის ზედ შე-
სრული შემოიღლისათვის დაგიომიათ, ვი-
დეკ კარგი, რომ ხელცარიელი არ დაგივლიათ.
«ბნელი ცუცყუნი... ჭ სხვანი.

მითამ ნათელი ცუცყუნიც არის ქვეყანაში,
არა გვეონია!

«იცი რა მითხრა, დამე მოვარეში» ჭ სხ.
ეს სულ ახალი გამოჩენაა ასტრონომიაში!
რომელ ცელესკოპით დაუნახავს თავად
ერთსთავს დამე მოვარეში?

«ან სვინიდისის მე ყვედრებაში
რისთვის ჩავარდი ვუიქრობ ჩემ თავში...
ღ სხვანი.

რა ჩაუვარდა სწყალს შემოიღოს თავ-

შია, რომ ეგრე ჩივის? არაფერი არ ჩაჭკარდნია თავში, მხოლოდ თავად ერისთავს ვერ მოუყბარია ზმნა. პირველი პირი ამ ზმნის ჩაკვარდი არის ჭ არა ჩავარდი. თუხდ რომ ეგრე იყოს, რომ „მე ყველგებაში რისთვის ჩაკვარდი, ვუიქრობ ჩემ თავში“ რაღა არის! რატომ „ვუიქრობ“ ამის წინ ნიშანი არა ზის? მერე ვუიქრობ ჩემ თავში რაღა სათქმელია, ვინ არ იცის რომ ფეხებში ფიქრობა არ შეიძლება? მაგრამ ვინ იცის? თუ ღამე მოვარეშია, რატომ ფიქრობა ფეხებში არ იქნება!... ჭ სხვანი ჭ სხვანი ჩვენა ვეთიღოთ მკითხველო!

თავიღამ იქამდი, სადამდინაც მე წავიგითხე ეს შეშლილი, სულ ამისთანა შეცდომებია, მაგრამ ჩვენ სულ ყველა იგი რომ ამოგვეწერა, ხელახლად დაბეჭვდა მოუყბარდა თითქმის, ის არ ფეოფა ამ საშინელს თარგმანს, რომ ერთხელ ვღირსა დაბეჭვდა, რომ მეორეთაც არ დაბეჭვდილიყო? ჩვენს თითონ ისე დავიდალოენით, დავიქანცენით, დავერუვდით რითმების ყთაბოლოთ რახარუხით, რომ ვერ შევძელით შეშლილის ბოლომდი წავითხვა. სწორედ მეოცდა

მეერთეს თავის, თუ მუხლის მესუთე სტრიქონზედ შევდევით! კიდევ ბარაქლა ჩვენს ბიჭობას, რომ იქამდე მივსულვართ!...

ეს რატა ვსთქვით ჩვენა, მგონია სამყოფი იყოს, თითონ მკითხველი დაგვემოწმოს, რომ სწორედ მიწასთან გაუსწორებია ისეც არც ძალიან ძალღა მდგომარე ვაზლოვი. სწულა ვაზლოვი! იფიქრებდა რომ იმისი შეშლილი, რომელმაც იქნება უტარნია, რომ ესრეთი სასაცილო იქნებოდა თავად ერისთავის თარგმანში? მართლაც რომ ვაზლოვის შეშლილი სრულად შეშლილი ქართულის ენაზედ; ერთი ბეწო შებრალება ჭ სიყვარული არა ჰქონია იმის მთარგმნელს არც იმისი, რაც უთარგმნია, არც თავისვე ამორჩეულ პოეტისა, არც ხელოვნებისა არც თავის მშობლიურ ენისა. მარტო ჩანს, რომ საკვირვლოდ ჰყვარებია თავად ერისთავს რიამების რახარუხი.

მოელს თავის თარგმანში თავად ერისთავს აქვს ექვსი სტრიქონი ლექსი ასეთი ღია. მაზი ჭ მსუბუქი რომ ჩვენც არცკი გვაქერა, რომ იმისი დაწერილი იყოს. აი ის ლექსები რა რიგად ჰხატვენ შეშლილის მდგ-

მოიარებას:

«ხან მიიხედავს, ხან მოიხედავს,
გარემოს ჩვენსა საუკლავო შეხედავს
ამოიბრუნებს იწყებს ლოცვასა
ხან ათრთოლდება შეხედავს ცასა
შეშინებული მე მომეკვრება
ღ ხან ყუცრად ვრეჭას მოჭყვება.»

აი აქ ჩანს ენაც, მხატვრობაც, აზრიც ზ
ის სურათი, რომლის წარმოდგენაც ცხადად
შეიძლება. ეს ლექსები ისე შევნიან დანარ-
ჩენ ლექსებში, როგორც ვარდი ჭინჭრებში.
სწორედ უნდა ვსთქვათ, რომ ეს ლექსები
ისეთი ლამაზები არიან, რომ ჩვენ გვიკვირს
ამისთანა ლექსები როგორ შევსძლოთ იმან,
ვინც მაგალითებს ეს დასწერა:

«ესე ყოველი სახელოვნება;
არს საიდუმლოს აღსაარება;
რომელთ არს ერთი ერთისა სულოთ
ყველასა მაპროავს ერთისა სულოთ
ამა ქვეყნისა მშვენებრებას
ღ ეგრეთვეცა საშიშროებას,
ზღვათა ზ ცათა, ქვეყნიერებას —
რომელსაც უწოდო ერთისა ღვათებას!»

ღ სხვანი.

ეხლა როცა გვინდა ვალაში თავის ალბეს
 დავზღვათ, ფიქრით მოგვივიდა: იქნება თავად
 ერისთავმა გვიჩინოს ეს პირ მიუფერებელი
 სტატია, არა გვეღონია. ჩვენ ყველანი ქარ-
 თულ ენის ხმარებაში ცოდვილნი ვართ &
 ჩვეულება ყრთი ერთის ცოდვებისა არ იქ-
 ნება მომატებულთი. მაშ როგორ უნდა გა-
 ვსწორდეთ, თუ ჩვენი სიმრუდე არ გვე-
 ცოდინება? ნეტავი ორიოდ გაცი იყოს სა-
 ქართველოში, რომ ჩვენი ბოროტება ერთი-
 ანად ასწეროს & დაგვანახოს... აბა ის იქ-
 ნება ნამდვილი & საქებარი მამულის მოყვა-
 რე & არა ის, ვინც მეტისმეტად დამყავებულ
 სიყვარულისა გამო, ანგელოზებით ასახე-
 ლებს საქართველოსა. ბოროტების ღვიარება
 ნახევარი გასწორებაა. თუნდ რომ იჩინოს
 თავად რ. შ. ერისთავმა ჩვენი პირ მოუ-
 ფერებელი სტატია, რა უყვით? მისი ნებაა!
 სამი ღვთაებრივი საყნავე დაგვრჩა ჩვენ
 მამა პაპათიან: მამული, ენა & სარწმუნოება.
 თუ ამთაღ არ უბატრონეთ, რა ვაცები
 ვიქნებით, რა პასუხს გავსცემთ შთამომავ-
 ლობას? (სხვისა არ ვიცით & ჩვენვი მშო-
 ბელი მამასაც არ დაუთმობდით ჩვენ მშობ.

ლოყრ ენის მიწასთან გასწორებას; ენა სამ-
 ლთო რამ არის, საზოგადო საკუთრებაა,
 მაგას ვატი ცოდვილის ხელით არ უნდა
 შეეხო. იქნება ჩვენც ამ სტატიაში ზევრი
 შეესტოდეთ ჩვენს საყვარველს ენასა, მაგრამ
 ჩვენ არა ვხედავთ, მაგის განხილვა მკითხვე-
 ლის ნებაა. ჩვენის მხრით ამასკი ვიტყვი,
 რომ ჩვენი ქართულ ენა ისე გვიყვარს, რომ
 ჯერ ვეცდებით, რომ მის წინააღმდეგად
 არ მოვიქცეთ & თუ დმერთი გაგვიწერება
 & უხერხოთ მოგვივა რამე, მის შენიშვნას
 სიხარულით & მადლობით მივიღებთ.

დასასრულთ, თუ მკითხველი ეყოლება
 ჩვენ სტატიას, მასთან ბოდიშს ვითხოვთ
 ჩვენ: იქნება იგი ჩვენს სტატიაში ერთს
 ჭკვიანყრს განხილვას ელიოდდა & ვერა
 ჰპოვა. რა უყუთ? როგორიც ღველია ისე-
 თიც ერიად, ანბობს ქართველი ანდაზა, რო-
 გორიც პოემა იყო ნათარგმნი, იმისთანაც, ღვ-
 თის წყალობა თქვენა გაქვთ, განმხილავიც შე-
 ჰხვდა. ჩვენ ჩვენის ენის დამცირებამ დავაწერი-
 ნა ეს სტატია თორემ ჩვენ ვინა & ვალაში ვინა?
 თ. ილ. ჭავჭავაძე.

კრიტიკა.

ლოცოთი ლათინბასედ ქუთაისში.

წარსულს სეკტეზების წლის ცისკარში იყო
თ. იმერელისაგან დაწერილი სტატია „ლოცო-
ქუთაისში“, მოკლე, გაურკვეველი ზე არა შეძ-
გომილი აღწერა. მაგრამ ავტორი მისი არ ვა-
მოდის სამძღვრიდამ მრწელობისა. ის ანბობს,
რომ ლოცო შეცად გავრცელებულია ქუთაისის
საზოგადოებაში, მაგრამ არ რაცხავს მას არა რამე
ნაკლუთეგანებათა შორის, ზე არცა ჭაოგებს მასში
არა რამე ცუდსა დაწუობასა. შე შეეონა, რომ
ეს ასეთი შეურაცხავი აზრი იყო, ესე იგი ლო-
ცოზედ წინააღმდეგი წერა, რომე ამით დასჯერ-
დებოდენ. ამ წლის მარტის წიგნში გისილვე
თ. იმერელისა, როგორც ჭსწერს იგი, „ლოთობა
ლოცოთი ქუთაისში.“ გვება ზოგმა რომელშიაც
ხემის აზრით მკითხველი გვგონებ მხოლოდ ენისა
შეცს გერას ჭაოგებს ლირსებასა. შეცად უსაფუძე-
ლოდ არის დაწერილი, შეუსაბამოთ ზე უზღელათ.
გვგონებ უ. იმერელი უფიქრელათ ზე მხოლოდ
იმ აზრით, რომე ვასდეს თანამეშრომე „ცისკარისა,“

დაუბლაჯამს ესე. თუონსაჲცე სედაგდა თაგის უმ-
 ვერს აზრსა ჭ არ მოაწერა სასელი. კაცი თუკი
 მართალს ანბობს, არაფრის არ უნდა ეძინოდეს
 ჭ არც გვარს ძალადეს. თუთონ სომ პირველის
 სტატიის დაწერს უწოდებს ფრთხალად, მაგრამ
 თუთონსაჲცე არ ყოფილა კარგი მსედარი. რა სა-
 კადრისია ასრე მეტად ქალების შეურაცხება. იქნება
 იფიქრა, რომ ქალთაგან არ დაუწერდა არაფერ
 კრიტიკას. რატომ ამასკი არ იფიქრებს, რომ
 გამოვა კაცი, რომელიც დაეცაება მას, ვითარცა
 მსედარი მსედარს ტურნირზედ, რომ ეს ჩვენი
 ნაციონსანნი, წიდილნი ჭ უმანკონი ქალნი განა-
 მართლოს ამისთანა ცილის წამებაში. რა დასაჯერია
 რომ ვითომც ქალებს რა წაუკითხოთ სტატია ბ.
 ლოცოზზედ ვთქვათ: «თუ ჩაგივდეთ ჩუქს სელში
 ის პირით, რომელსაც ჩუქს დაულანძლავართო
 ტყმით მოგვკლავთო.» ამასზედ ავტორი აღიჭურ-
 ვება ნიხბით, ბეთურთ ჭ განაგრძელებს «მე ჭ ბ.
 თუ ცოცსლები ვართ თუნდ ასი ქალიც რომ შე-
 მოგვესვიოს ერთს ასეთს დავევირებთ, რომ სულ
 ყოარნებსაგით დაგვანჯავთო». მიბძანეთ თქუქსნი
 ჭირიმე მკითხველნო, სად მიუღია გავდა თაგდ
 იმერელს, ოკვანიაში თუ სადა, რომ ამისთანა სიჯ-
 ყებებს უშებებს პირიდან ქალებზედ. თუნდ რომ

გულში კიდევაც ქონდეს. ჩუწნ ბუნება ზე-
 რეთ სწავლა ამას ვეუბნება, რომ რაც შეგვი-
 ძლიან მოვექცეთ შრდილათ ზე მოწიწებით ქა-
 ლებს როგორათაც სიტყვით, ვერეთვე საქმით,
 რადგანაც ივინი არიან ასეთნი სუსტნი არსებანი,
 რომელ ჩუწნ კაცთა ვერ შეგვიძებნიან რაც უნდა
 დაუშაოთ ზე ესრეთ უნდა იჩაგრებოდნენ. ამას არ
 ვერდება ავტორი, კერძობითი სული გამოჭყავს
 ასწარგზსედ ზე თვთოეულად აღწერს მათ ხასიათს
 ზე გულის სურვილს. რასაკურგელთა ყველა ესრე
 დიდს მიკროსკოპში არის წარმოდგარი. ის ან-
 ბობს «ერთს წუთს არ შეუძლიანთ ულოცოთთ
 გააჯარონ დროთ. ათენებენ ლოცოთითო», მოდიოთ
 ზე დაიყვრეთ, რომ მართლაც ასე ლოთობდენ ლო-
 ცოთითი აქ ქალები. კაცს ზურის ჭამაც მოსწყინ-
 დება ბევრისა, არამცთუ ყოველს წამს ყურება
 ლოცოთსი. «ათხოთნი ფარანი აქუსთ თვით ქა-
 სო», რადგანაც ავტორის აზრით თვით მეორე
 მოსგლთ არ შეაყენებს ქალს ლოცოთს სათამაშო-
 წედ მისგლას ზე დაბრუნებისას გასანათლებლად
 გზისა. თავადი იმერელი ქალებსკი არ დასციინს,
 არამედ ქუთაისს, ამიჯომ რომ შე დარწმუნებუ-
 ლი ვარ, რომ დიდის შრომით არ შეიძლება მოვლს
 ქალაქში ოცოდე ფარნის შეკრება. ამითი დას-

ცინის ის აქაურს ვაჭრობის. კიდევ ანბობს «ერთ-
 სულ კირიალეისონი რა გაიგონეს ქალებმა, ეგო-
 ნათ ვიორგამე ლოცოს თამაშობს ეკპლესიაშიდაო.»
 პირველად ეს აზრი არის წინააღმდეგი ეკპლესი-
 ისა ჭ მღუთისა, შემდეგ მითომ ავტორმა რითი
 მიიღო ჩუქნი ქალები ისე სუსტის ჭკუით, რომ
 კირიალეისონს ვერ განარსევდნენ ლოცოს ნუმერა-
 ციაში. რას ბძანებთ, შე თუთონ გეოფილოვარ
 მოწამე, რომ ორის წლის უმაწვლს პირველად
 დაუწერია კირიალეისონსეც ჭ ნომერაციაზედ,
 სწორე მოვასსენოთ, არა შექონია შემთხვევა გ-
 ვებისა. განავრძელებს იგი «ერთი ერთმანერთსა
 გლეჯენ ფლეჯენ ლოცოს თამაშობაშიაო.» ამასეც
 საუბედუროთ ვერ დაუთანხმდებით ავტორსა. ჩემის
 მოკლეს ჭკუით, შე ვფიქრობ რომ თუ კაცს
 კაცთან მოუვიდა ჩსუბი, მერმე ჩუქნს სასიათთან,
 გარიგება ძურათ მოხდება. მაგრამ აქი ყოველ
 დღე ქალები თავს მოიყრიან ერთი ერთმანერთთან
 ჭ აცარებენ დროს. ჭსჩანს რომ ნახსუბები არ
 არიან ერთი ერთმანერთთან. არ ეშვება თავადი
 იმერელი «შინ არ მუშაობენ ქალებიო», გვონებ
 უფ. ავტორი არ არის აქაური მცხოვრები, თუ
 არის, რა უკეთებია, რომ ეგვც არ ვაუგია. ნე-
 ტამც მიბძანოს ასე მშვენიერად რომ იცმენ აქ

აღება ზ იმერული ნაკერი ოქრომკედით
 ყველამ იცის რაც არის, მითომ გონია წარსული-
 დამ მოსდისთ? ანუ ქუთაისი მოდისცაგებს აკერი-
 ნებენ? კიდევ. «მზლეს არ ზღიანო.» თავად
 იმერელს უნახავს ქუჩებში მოაბინალე ემაწვლები
 უწარგონოდ, ანუ იქნება თავის ფულით გაუსდია
 ისინი. იცევს «არ კითხულობენო.» შრომა მიი-
 ლოს უფალმა ავტორმა ზ თვალი ვარდავლოს
 ხელთ მომწერთ სიასა ზ ნახავს შედარებით რიც-
 ხეთა მცხოვრებთა, რამოდენი გამოიწერების ეგზე-
 მლიარი უისკრისა იმერეთში.

თუ რომ უ. ავტორი ნაკლულებანებად რიცხვს
 ლოცოს მეცად თამაშობასა, ამასეც უარს არ გი-
 ცევა რომ სასარგებლო იყოს ასეთი შე-
 ნიშვნები. კაცი, რომელიც სცხოვრებს საზოგა-
 დობაში, ვაღდებულია, რომ როდესაც რამე
 ცუდსა ხედავს, მაშინვე გამოამცხადოს წერილით,
 რომე ყოველმა დაინახოს, როგორათაც მზე ნათ-
 ლად, რასაც მოიქმედს ცუდად. თორემ სსუთ არა-
 ფრით არ შეიძლება, სალსმა მოიძალოს თავისი
 ნაკლულებანება. რა დროის ისტორიასაც ვნებავს
 მიხედეთ, რა განმარტლებოდენ ნაკლულებანებანი,
 დაიბადებოდენ სატირიკნი, რომელიცა წინა აღუდ-
 ეებოდენ შრავალთა დაბრკოლებათა ზ შიშთა

ჭ ოთასში ანუ ვარეთ უვიროდნენ ამასედ. მიგ-
 სედოთ თუთ ესლა ანგლიას, რა რომ არათუ
 შწევრის საზოგადოებისა, არამედ პირნი, რომელ-
 ნიჯ შუადგენენ მართებლობასა რა გარდაჯღენ
 გვალსა თუსსა, მაშინვე გაიშეებიან ვაზეუები ჭ
 უფრნალები ბროშურობითაჲთა წინააღმდეგად. აი
 ერთი მაგალითი, სწორეთ არ მაგონდება დრო,
 გგონებ ამ ოც ჭ ათის წლის წინეთ ანგლიის
 შინისტრის რობერტ ჯილის დროს საშინლათ შკა-
 ცრი დამოყნა იყო, ასწე რომ თუთ შსარეში არ
 იყო ზური, სამძღუარ ვარედან არ შემოქონდათ
 დიდის ზაშლინისგამო. სალსი დამშოვდა, შეირყა,
 ბროშურა ბროშურასეც გამოდიოდა მართებლობის
 წინააღმდეგ. დამოყნები აღხოცეს ჭ ესლა, არამც-
 თუ ანგლიაში შემოაქეთ ზური, ბევრი შიაქეთ
 სსუა შსარეშიაჲც. მაგრამ აკცორი ამაში სცდება,
 რომ ლოცუას თამაშობა შიახნია ნაკლულებანებად.
 იმას ხემის აზრით სრულებით არ ცოდნია საზო-
 გადოების ცხოვრება, ჭ მეტად სასტიკად სჯის.
 იმას უნდა, რომ ყველაფილოსოფოსნი იყვნენ ჭ
 სსუა ჭ სსუა ასალს გამოჩენებას აკეთებდენ ანუ
 შთელი დღე თაგს არ იღებდენ წიგნიდამ. არას
 დროს კაცო არ უნდა ჩაგარდეს უკიდურესობაში,
 ყველას თაგისი დრო უნდა ქონდეს, კითხვასეც

ზე შექცევასაც. თავად იმერელს რომ მიყვებენ, ორ
 დღესეც ისე მოსწყინდებათ საქმე, რომ შესძულ-
 დებათ უკეთესის თხზულების დანახვა. თამაშობაე-
 ბას აქუს თავიანთ დანიშნულება ზე არც არიან
 უმჯგუშოთა კაცთაგან მოგონილნი. ესენი შემოღე-
 ბულნი არიან დროთი კაცისაგან, რა იგი შემო-
 დიოდა ნელ-ნელად განათლებაშიც, თვს შესაქცე-
 ველად, ვითომც რითი ჰსწობს ფრაფურანსი ანუ
 ცანცაობა. რა მოიყრიან კაცები სადმე თავს,
 კაცი ველარ მოასწრობს თვალს, რა ჩასხდებიან
 საძიოდე კაცი კუთხეში, სიხუმე საძინელი.
 ამ დროს ერთი მათგანი არა მადლობელი ვის-
 ცეიუძის გამოხვლისა, წამოხტება, მიაყრის
 ქალღს ზარში ზე წავა ბაასი, რომლისა ბო-
 ლოს ბევრჯელ მოხდება სრმაღში გამოთხოვა ზე
 სხუა. რამდენჯელ ვაგვიგონია ზე გეოფილგართ
 მოწამენი, რომ ჩუჭნი მამა ერთს კარვს ღამეს
 გაათენებს, მიატყლევს, ოც ზე ათიოდე თუქანს
 ზე პერმე სცხოვრებს მამა ანჯონის სამრდო-
 ზედ. ბაღებში ანუ გეჩერებში ცრიალებენ რო-
 გორც დაგიყებულები. ეს უფრო მოსაწონია თუ?
 ერთს მხარესეც შესეცამ წაქცეული ბანდება
 ქალი, მეორესეც გულშემაყრისს აბრუნებენ. ზე
 რამდენი ციფდებიან ზე ემართებათ ანთება. რა

გქნა რო არ შესმის რითი ჰსჯობიან ლოცვას ეს თამაშობაები? თუმცა ღმერთთა მოწამე შე არა ვარ წინააღმდეგ არცა ერთსა დროს ვატარებამდე, რადგანც მოითხოვს თვთ ამა ბუნება კაცისა. ლოცვაში ამაზედ დარწმუნებულია ყველა არცაარაგის ეული ვერება, არცაარაგინ უნაჯიურათ სდება ზ არც ღარიბდება. დიდი საქმეა, რომ ორი ანუ სამი მანეთი მათელს თამაშობაში კაცსა ქაავოს.

არ შესმის შე, ასრე უცებ როგორ ეცვლება ავტორს აზრი. აქამდინ ის ამდაბლებდა ზ ესლაკი მიულაქუსუნდება ზ აყავს ზეცამდე, როგორათაც სილამაზით, ვერეთვე ტკუით ისეთნი მკითხველნი! შე მსოლოდ ამ ერთს აზრზედ არა ვარ წინააღმდეგ. სამი წელიწადია, თვალი მიღვენებია ზ ცუუილს არ ვიცევი, იმერეთის ქალებისთვის ბუნებას არა დაუბურებია იმას ზ შეუძკია ისენი ბეგრის ღირსებით ზ სილამაზითა, ნიჭს მათისას აღარ უნდა შარსს შებნა. ყველას წაგვიხსებათ «წიგნი, მიწერილი უ. რედაკტორთან უ. ბაქრაძისა შესახებ თეატრისა» რომელიცა იყო აქ ამ წლის მარტის სამს. აქ ითამაშეს «გაყრა» თეატრი ვიორგი ერისთავისა. შესანიშნავი პირუჭლად ის არის, რომ რა აზრით ითამაშეს. კალმასობის დასაბეჭდავად. პირუჭლად იმერთა ვაიყეს საჭი-

როება რა საზოგადოებისა ზ მათ აღსრულებს ესე
 შეუწევნელად მთავრობისა. დრომ განგლო, რი-
 დესაც სანაღსო საჭიროების აღსრულებაში მოყვ-
 ნისათვის, საზოგადოება მიმართაჲდა მართებლობასა
 შემწყობისათვის. ესლას საზოგადოებამ თუთ უნდა
 იზრუნოს თავისა თვისისათვის. როგორათაც კაცთა,
 ეგრეთვე ქალთა, დიდათ კარგათ აღსრულებს თავი-
 ანთი საქმე — თეატრში, ეგელანი კვრობდნენ
 ნიჭსედ, გამბედაობასედ თათელასას ზ ყარდაშეგრ-
 დისას ზ ნინოსას, ზაჯივი ზ ლირსება ამ ქალთა,
 რომელთაც დამუცკიცეს ეს ჩემი აზრი.

თ. ზ. ერისთავი.

25-სა მარტსა 1861 წელსა.

ქ. ქუთაისი.

ნაკმაზი.

(განგრძელება.)

იმ დროს მეც მივედი ჭ ნაცარა იმათ მოშორებით დაგდექი. აქეთ ჭ იქით ცუყოლათ ვიყურებოდი, ვითომც ვეძებდი ვისმე ჭ ყურიკი იმათკენ შქონდა. ინჩსაბარე რომ ეგვიგონე, მაშინვე ვსთქვ, უთუოთ ესენი ასალს ანბავს რასმე იცუვან მეთქი, რადგანაც ინჩსაბარე ისეთი რალაცა ძალით ნაცრონი არის მეთქი, რომ გაცს უნებლიეთ ათქმეგინებს როგორც საიდუმლო ჭ დაფარული საქმე იყოს მეთქი. მართლა რომ ინჩსაბარესთვს საიდუმლო არა შსცხოვრებს ქუჭყანაზედ. რომ იცუვან სოლმე ეს ჭ ეს საქმე რალაცა უცნაურის მოგვრის ძალით მოხდაო, მერწმუნეთ, რომ ამ ეგარის ძალით შსწორეთ ინჩსაბარე არის შინიჭებული. ამ ძალამ როგორც ვცუობოდა, შეარყია საწყალი ეფუფა ჭ უნდოდა თუ არ უნდოდა უამბო ზოლოსას ერთი ანათ ანალი, რომ იცუვან, ცოცხალ ცოცხალი, ანბავი, რომელიც იმ საათში ზოლოციის წინ მომხდარიყო.

ვინცეო ყოფილა ცფულისში ყველამ იცის, რომ პოლიციის შეიგანი არის ალაგო, სადაც შეიყრებიან სოლმე მედროშკები. იქითკენ რომ კაცი გაივლის ყურებს მოსვენება აღარა აქუსთ ზ აღარაფერს აღარ გააგებინებენ. «მობმანდით ბატონო? საცოდავად დაგეღრიჯება აქეთ იმერელი მედროშკე; *Пожалуйте баринъ*» ღიძილით მოგემანთან იქით რუსები. უნდა გაიგოთ იმათი ყურილი, როდესაც ჩუწნ ემაწულებს დაინახენ, ლოთურათ მსარეწედ ყურთმაჟუ ვადავდებულები რომ დაბმანდებთან, თითქო ქუწყანა ამათი არისო. იმათთან ვარიბაღდი, როგორ შეგვიძლიან ვასსენოთო!... ბოლონდ დაინახონ მედროშკებმა ჩუწნში ყურთმაჟოვანნი, ერთსთვალის დახამსამებაწედ სუყველანი ვარს შემოესვევიან. იცყთ: აქ უთუოთ შფოთი უნდა აცყდესო. მაგრამ არა. აღჯაყბული ამისთანა პაცივითა ემაწული უტინის თუთყულად მედროშკებს, რომლითა ჰსჩანს ბეჭედი იმის უგუნუროებისა ზ უმეცრებისა. ბოლოას აქეთ იქით მიისეღამს, მოისეღამს დაინახეს თუ არა ზ შესტება დროშკაწედ როგორც ბურთი ზ მაშინ მიბმანდით ზ მიჭყევით. მალე მოეწევით! რალა გაგიგრძელოთ, იმ დროს როდესაც შემხვდნენ წემოთ სსენებულნი პაცივსაყმელნი გვარნი, ეგუჟა

ჭ ზოლოზა, შეგროვილიყვენ მედროშეები, ჩუქ-
 ულებისამებრ, ზოლიციის წინა. აკი გამოჩნდა
 თურმე იმათი ხათუქესანი ჭ ჩუქნი ყურთაჟიანი.
 მათრასები თურმე მოიბრუნეს ჭ საცოდავ ზირუც-
 ყვთ ზურგებსედ დამცვრივეს: არა მე მივეცემო
 ზირუქლად, არა შეო. ღმერთმა დაგიფაროსთ იმ
 დროს შეეფეთოთ როგორმე. მალე გაცვლევინე-
 ბენ ფერსა ჭ დავაწერიანებენ ზირუგარს. გარწ-
 შენებ დავაგიწყებენ მამაცობასა! სარკეში რომ
 ჩაიხედო იმ დროს, შენს სასეს სრულებით ველარ
 იცნობ. ამ არეულობასედ აკი მასგდა თურმე ერთს
 მედროშეებს ერთი ემაწული ჭ ჩაუარდა ცხენებს
 თურმე ფესებს შუა. იბრალო ღმერთმა ეს ემაწუ-
 ლი მასგდა თურმე იმ დროს ახლო ერთი ვილაყა,
 კაცი, რომელიც წაწვდა იმ ცხენებსა, დააენა,
 გამოათრია ჭ ვადაარჩინა საწყალი თურმე სიკვდი-
 ლსა. ამ შემთხვევასედ, რასაკურველია, შეგროვდა
 თურმე დიდი ხალსი. მედროშეემ ერთიკი დასედა
 ემაწულს ჭ დაინასა თუ არა რომ ემაწული ცო-
 ცხალი არისო, მაშინვე დაჭკრა თურმე ცხენებს
 მათრასი ჭ გაქრა როგორც ჟადო. იმ დროს
 გამოჩნდება იმ ხალსში ვილაყა ზოლიციის ჩი-
 ნოვნიკი, შემოერვეა, მიირეკს, მოირეკს აქვთ იქით
 იმ ხალსსა ჭ წავლებს სელს იმ კაცს, რომელ-

მაც ისხნა საწყალი ემაწული სიკუდილისაგან ჭ
 ზოლიციაში თურმე მიათრიეს, სუყეულანი განცუ-
 ფრდნენ ჭ არ იცოდნენ თურმე რა ეთქვათ. ნა-
 ცვლად ფილდოსი ზოლიციაში დატყრას თურმე
 ექადაა ჩინოვნიკი, ამ მიზეზით, რომ მედროშევე
 რაცომ არ დაიჭირე ჭ რათ დაანებე თავიო.

— მე ემაწულის ჟგერი შეიხნდა, მედროშევესა-
 თვს ვის ეცალათ ჭ თუ გნებავდათ რაცომ არ
 მობმანდით ჭ თითონ თქუენ არ დაიჭირეთო,
 სომ ზოლიციის კარებზედ ბმანდებოდითო. ძლივ
 ამოილულულულა თურმე საცოდავმა.

მე ლანარაკისათვს არა მცალია, წამო, წამო
 ზოლიციაშიო, ესლავ ზოლიციისუართან უნდა წარ-
 ვადგინოვო. შეუცია ჩინოვნიკმა ჭ წაველო
 სელი სარტყელში.

ჩაუარდა საცოდავს ენა, დაედგა შაფრანის ფე-
 რი ჭ სმას თურმე ველარ იღებდა, ჭ ან მიბმანეთ
 რა უნდა ეთქუა. «სადაც შევაო, სამართალი ბანი-
 დამ ავაო» წარმოიდგინეთ მდგომარეობა იმ კაცი-
 სა. სასოწარკვეთილებას მიეცა საცოდავი ჭ არ
 იცოდა რა ღონისძიება უნდა ესმარა თავის ეა-
 მოსხნისათვს. მართალს კვცსა, ღმერთი თავს არ
 დაანებებსო. იმ დროს გამოვიდნენ რამდენიმე
 მოქალაქეები, წაველეს თურმე კელი იმ ჩინოვ-

ნიკსა ჭ თხოვნით თურმე რომ ვერა ვაწყეს, მა-
 ლით გამოვლიჩქენ თურმე სელიდამ საცოდავი.
 გვითასოთ ასლა იმ პოლიციის ჩინოვნიკსა,
 პოლიციისუგართან რომ მიათრევედა იმ კაცსა, რა
 უნდა ეთქუა: რისთვის დავიჭირეო? რომელს ბო-
 როცობასწედ ჭ ავასაკობასწედ მივასწარიო?...
 გიციოთ, გვსძენია ჭ ვაგვივია, რომ აძალა აღმა-
 რთსა სნამსო,» მაგრამ ძალის მქონებელთ ესეც
 უნდა იცოდნენ, რომ ყოველთს ვერ მოსწავს
 აღმართსა. გამოიყვლებო დროება, გამოიყვლებო
 იმასთანავე ძალაცა. გუშინ რაჯ მომსდარა ჭ ყო-
 ფილა, დღეს ის გველარ მოსდება ჭ იქნება. შემო-
 სხენებულ ჩინოვნიკს როგორც ჰსჩანს, უთუოთ
 ბეგრევერ უსმარია ამისთანა უკანანობა ჭ სმის
 გამცემი არაფინ ყოლიო, მაგრამ ესლაკი..... განმ-
 წადებული მსხვერპლი პოლიციისა, პოლიციის წინგე
 წაართვეს ჭ არ დაანებეს. მოვასხენეთ მსხვერპლი
 მეთქი. რასაკურგელიო იმ კაც, მე თუთ გიცი, არ
 ჩამოარხოზდნენ ჭ არც დაჰსწავამდნენ, მაგრამ კე-
 თილსკი არ დაყრიდნენ. ჟიბეში რაჯ ებადა სულ
 წაართმეგდნენ ჭ იმის სიკოცსლეც ის იქნებოდა.
 სანამ ქრთამს არ გამოართმეგდენ პოლიციილამ
 არ გამოუშვებდნენ. მისცემდა ვაი იყო ჭ არ მის-
 ცემდა ვაგლასი. ქრთამი ჭ ქრთამი, სსჟა აღარა

ისმის ქუჭყენაზედ. უქრთამოთ საქმის ვაჩიგება არ შეიძლება. დესეცნიკი რა არის ისიც უქრთამოთ ხმას არ ვაგუყვით, ვხას არ მოგუყვით რომ ვაიარო. ზოლიციის ხინოგნიკების აღწერას რომ გამოევიდოს კაცო, ახუწნოს იმათი ჩუჭულებო, მხეობა, მოქმედება, ვარწმუნებთ, სისხლი ვაუშრება. დასამტკიცებლად ამის ვიამბობთ ერთს ანბავს, რომელიც წავიკითხე რუსულ ვაწყეთში:

კაცი თუ მიიქცა ბოროტებისკენ ბევრს ისეთ საქმეს იქმს, რომ იცუვთ: ღმერთო საიღამ მოუფიდა ეს საქმე ფიქრშიაო. თუმცა ჭკუცდილობთ მიგუყვთ სამძღვარი იმის ბოროტ მოქმედებასა ჭ ვჭსდებნოთ ყოველთჳს სასუფლითო, მაგრამ შრომა ჩუჭნი სშირათ ჭირება ამაოდ. ეს კიდევ არაფერი. სშირათ მივეყვით იმისთანა რწმუნებას რომ, ერთს ანუ მეორეს ზირზედა, რომ არა რომელიმე დარწმუნება ჭ ნამდული საქმე ვერ მიიღებენ მალასა დარღვევისათჳს ჩუჭნის აზრისა ჭ ამისთჳს ვაქებთ სშირათ იმისთანა ზირსა, რომელიც ღირსია მათებისა ჭ დათხოვნისა კეთილ საზოგადოებოდად. კაცი მნელი სცნობია, უმეცესად ბოროტი კაცი, რომელსაც შესება ბოროტობა ჭ შექმნსოთ იმისთჳს მეორე ბუნებათ. ყოველს საქმეში დახელოგნებულია ჭყოველს საქმეს დაჭვა-

რავს კიდევ განუგებრეკელის სიბნელის ზეწრითა
 ასე, რომ არა რომელიმე ვუბერნატორის თვალი,
 ყურადღება ზე კეთილგანძრასგა, რომ მიიჩნათ
 აღძრფსერას სენი ბორბოვ მოქმედებისა, ვერ
 მიჰსწვდებიან. დარწმუნებული ვარ რომ ეს საქ-
 მეც, რომელიც მე წავიკითხე ვაწვითში დარჩებოდა
 უცნობელათ ვუბერნატორისა, რომელიც წასულა,
 როგორც ჰსჩანს რეგვიზიისთვის, მაგრამ.... აი ის
 ასალი ანბაგი. ერთი ვილაცა მეწავარი მიდენილა
 ოდესიღამ პეცერბურში ზე დამდგარა რამდენიმე
 დღე რომელსამე ქალაქში, სადაც ჰყოლია მეგობ-
 ბარი ზე ერთს ცივიან, ღრუბლიან ზეწვიან დღეს
 წასულა თურმე იმის სანახავათ. გაუგლია დიდი
 შეიღანი, აცდენია ზოლიციის სანახლესა ზე მასულა
 ერთს ქუჩაბანდში, სადაც იდგა თურმე იმის მე-
 გობარი. იმ ქუჩაში ნახა საშინელი გროვა სო-
 სისა; ქალნი ზე კაცნი იყვნენ თურმე აწეულნი
 ერთმანერთში. ზოგნი ისხდნენ ცროცრუარზედ
 ზე ზოგნი ვარს თურმე ესპეოდნენ ორს ზოლიციის
 სალდათებს.

— რაცომ არ წაიყვანთ ზოლიციაშიო! ღმერ-
 თო, რისთვის გვცანჯამთ მთელს დღესაო! ვგედ-
 რებოდნენ მალლის სმით თურმე წესდებულების
 მსგეულებსა. —

— ეშმაკმა ნუ იცის თქუჭნი თავიო! შაგიძლიანთ მოითამინოთ!... შაქრისანი ხომ არა ხართ, რომ დადნეთოა უთხრა თურმე ერთმა ზოლიუცის სალდათმა.

— მაშ წაგვიყვანეთ გუბერნატორთანო, ჩუჭნ თითონ მოვასხენებთ სუყეველასო. მაღლის სმით თურმე წამოიძისა ერთმა გლეხკაცმა, რომელსაც ეცაა გპელი ნაშურის სერთუკი, სრულიად დასველებული ზ კანკალებდა თურმე სიცვიისაგან.

— წადი შე გაზუნზლოო! განა წინააღმდეგობა შეგიძლიანო!... შენისთანანი ბევრნი არიანო! გენერალი მაგისტანა ჩინიბინო საქმეს ეურს არ უგდებსო! დაიღრიალა დესეცნიკმა ზ დაუბრასუნა თურმე ამასთანავე ფესები.

— ეშმაკები! ჭწორეთ ეშმაკები არიანო? შაჭყურეს ორივემ ზ შეგობრულად შესეღეს თურმე ერთმანერთს.

იმ დროს ის მგზავრიც მისულა ზ იმათთან დამდგარო.

— აქ რას აკეთებთ, აქ რისთვის დგასართო? ჭკითხა თურმე იმან.

— თქუჭნი ჭირიძე ბატონო! თქუჭნ მაინც დაგვეშარენითოა დაიწყეს საშინელი ყვრილი ზ რამდენიმე დედაკაცები ვარს თურმე შემოესვივნენ.

— ზოლიციი დამ გამოგვეყარესო! უგზოუკვლოდ დავკათრევეხო; ვიყინებითო!... არ უნდათ ამით რომ ზოლიციაში წაგვიყვანონო! მიიძვრეს თურმე ეკლები იმ ორს სალდათებზედ, რომელნიც იდგნენ თითქო არა ესმოდათრა.

— ეს რა ანბავიაო? რისთვის დავიყენებიათ ესენი ამ ქუჩაშიო? ჭკითხა თურმე მეზავრმა იმ სალდათებს.

— ბძანება გვაქვსო! უგულოთ უთხრა ერთმა სალდათმა ჭ ზირი თურმე მოარიდა.

— ბძანება, რომ ზოლიციაში უნდა წაგვიყვანოთო. ჩუწნ დიდი ხანია იქა ვართ დაჯუსალებულებიო. საჩქაროთ უთხრა ერთმა უმაწვლმა ბიჭმა ჭ მივარდა თურმე მეზავრსა.

— ზოლიციაშიო! წაგიყვანთ, წაგიყვანთ ზოლიციაშიო! განგრელებით უთხრა იმ ბიჭს მეორე სალდათმა, რომელიც იფხანდა თურმე ბეჭებსა თავისუფლად.

— მამ რატომ არ მიეყავო. ჩემო საყვარელო ჭ აქ რათ ვიყენიათო! განიმეორა თურმე იმ მეზავრმა.

— წაგიყვანათო ბრყულოთ უთხრა სალდათმა, გამოიღო ბეჭებიდამ ეკლი ჭ დაიწყო თურმე ქექა, ბაკების გასწორება.

—მაშ წაიყვანეთ, ჩემო საყვარელო, აქ ნუ
ვიყენიათო! არ ეძვებოდა თურმე მგზავრი.

—გიტსარ რომ წაყიყვანათო?... დაუყვრა თურმე
საღდათმა, რომ ამით ეგების შეეშინებინა ჭ კელი
აელეზინებინა.

—ჭე, მამიაო! ნახლნიკის ბმანება უნდა ალა-
ნსულოთაო, თორემ მნელიაო, ახლათ დაუწყეო
თურმე ლანარაკი.

—მნელია თუ არა ჩუწნ ვიცითო! როგორიც
ბმანება არის, ჩუწნ კარვათ ვიცით ჭ ალვასრუ-
ლებათო! მიუგო თურმე საღდათმა ჭ დადგა დო-
ინჯე შემოყრილი, რომ იმით ეგრძნობებინა რომ
პატვიცს ნურას ნუ შეელი ჩუწნყანაო.

—რა ბმანება უნდა იყოს მაგისთანა. ჩააცვდა
თურმე.

—რაც ბმანებაა ჩუწნ ვიცით, შენ რა გინ-
დაო!... ჭ ამის თქმასეცდ ორთავ მოარიდეს თუ-
რმე ზირი.

—გასათყარი ბმანებაო? იფიქრა თურმე მგ-
ზავრმა. თუ არ შევიცყე არ შაიძლებათ ჭ ჰსც-
დილობდა რომ ეთქმეწინებინა როგორმე.

იმ სალხს გადაუწყდათ იმედი ჭ გულგრი-
ლათ უყურებდნენ თურმე იმ მგზავრსა, რადვანაც
გერაფერი ვერ შეიძლოდა.

— ვამიგონებ შამიაო! ძალიან მინდა რომ შეგეტყუო მიწვენი ამ გვარის დატყერისაო! დაუწყეო იმათ კიდევ ლანარაკი მიფერების სახით ჭ მივიდა ერთს სალდათთან ჭ ჩუმათ, საიდუმლოთ, ჩაუდო თურმე კელში ორ შაურიანი.

იგრძნო თუ არა კელში ორ შაურიანი, მაშინვე შეატყუო თურმე სახეზედ მსიარულება, თითო-თქო ნათელი დაადგაო.

— ვანა არ იცით ბავჯონო! უთხრა თურმე ღიმილით, გუბერნატორი პოლიციაში მოვიდა ლევიზიისათვისა ჭ იმისთვის არიან ესენი აქ დატყერისებო.

— წაიყვანეო გუბერნატორთან, ჩუშნ თითონ ვეცუვთ სუეველასაო. სთქუა თურმე ერთმა დედაკაცმა ჭ ავიდა საჩქაროთ ცროცრუარზედ, რომელზედაც იქამამდისინ თურმე იჯდა.

— რასა გზრველია! ჭსწორეთ იქ წაგიყვანათო. დაუყვირა თურმე მეორე სალდათმა. შენისთანა სამაველთან გუბერნატორი იკადრებსკი რომ ლანარაკი დაუწყეოსო.

გვანებ შეიტყუეთ მიწვენი, რომლისათვის ის საცოდვეები გამოუყვანიათ პოლიციადამ, ჭ დაუყენებათ ქუჩეში იმ საშინელ ცალასში, წუმაში ჭ სიცივეში. ეს ღონისძიება რომ არ მიეღო

პოლიტიკისა, მაშ რა პასუხი შეეძლო მოესხენებინა გუბერნატორისათვის რომ ეკითხნა: რა მიზეზისათვის არიან დატყვევდნენ?... მიზეზი... მაგრამ რაღა განგაგრძელოთ, მიზეზი ყოფილა: მიზეზ-მიზეზ, დღის მარლი აკლიათ. აღძერთო რამთენი ამეგარი, თუ შეიძლება ჰესტაქეთათ, თინბანობა არის ქეცყანა-ზედ! მინდოდა განგეგრძელებინა კიდევ ლანარაკი სსუა საგანზედ, მაგრამ ამ საქმეების აწერამ თუთ ხემმა კალამაც გერ გაუძლო ჭ უარი მყო სამ-სახურისა. ესრეთ მუჯდობით ნსგამდისინ!

თბილელი.

რედაქციისაგან.

წარსულის თვის ნუმრებში დაბეჭდილი იყო ნამდვილი ქართული რომანი, შეთხზული ჩუჭნის თანმედროე შწერლის ლაგუნცი არდაზიანისაგან. რედაქციისაში მოგვიდის ამ საგანზედ სსუა ჭ სსუა პირთაგან წიგნები, სადაც ისმის სმა ქებისა ჭ მადლობისა. რედაქცია ამ საზოგადო აზრს, დამატებს თავისს აზრს ჭ განუცხადებს უფალს არდაზიანს უგულოთადესს მადლობას ამ გვარ შრომისათვის ჭ ჩუჭნს ლიყვარაჯურაზედ ლეაწლის დიდებისათვის. — კვლად იმედოვნებს, რომ თავისს მუჯდვასს შრომას არ მოაკლებს რედაქციას უფ. არდაზიანი.

სსუა და სსუა ანბანი.

საკმარისი.

რედაქციისაგან.

თბილისისა.

ველი მოსწერდება

1861 წელსა.

ქ. ცვილისში, ქართულის ყურნლის «ცისკრის» რედაქციაში, კუბას, ვერესელიძის საკლებში.

ფასი ერთის წლის გამოცემისა, ქ. ცვილისში გაუზგანელოდ ექუსი მანეთი, ხოლო შინ მიწოდებით, ახუ სსუა ადგილებში გაგზავნით: მუდი მანეთი თეთრი ფული.

რედაქცია მსახურს «ცისკრის» ველის მომწერთა, ვისაც ყურნალი დააკლდეს ჭ დროზედ არ მიუვიდეს, მაშინვე აცნობოს რედაქციას, ესრეთის მუდ წარწერით:

«ცისკრის» რედაქციაში, ცვილისს. —

Печатать позволено. Марта 20 дня, 1861 года.
Испр. должн. Груз. Цензора Св. Алексѣевъ